Закон Бізнес

№50 (1037), 10 — 16 ГРУДНЯ 2011 Р. НАМ 20 РОКІВ! WWW.ZIB.COM.UA

АНОНС

У КОМІТЕТАХ ВР

Поновлення без зловживань

Законодавці унеможливлять «сумнівну реанімацію» старих справ. > СТОР. 2

ПОШУКИ ІСТИНИ

ГПУ не залишить Ющенка без справи

Схоже, у третього президента України почалися серйозні неприємності. Його можуть притягти до кримінальної відповідальності. > СТОР. 3

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Дисциплінарні «трофеї»

За останні 6 років служителька Феміди отримала 3 стягнення. > СТОР. 6

ТОЧКА ЗОРУ

Співтовариство служителів

Сергій САРБАШ: «Хто хоче шукати справедливості за допомогою права, той і повинен ставати суддею». > СТОР. 7

СОЦДОПОМОГА

Без перспективи

Спроби держави допомагати нужденним позбавляють їх шансу переступити межу бідності. > СТОР. 10

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Відгомін податкового майдану

Суб'єктам господарювання таки вдалося домогтися виключення одіозних норм із Податкового кодексу. Новий закон зберіг «спрощенку», але все-таки акт не ідеальний. > СТОР. 11

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ

Зобов'язання й розрахунки

У разі проведення виплат за договором особистого страхування право вимоги страховика до особи, відповідальної за заподіяння шкоди, не передбачено. > СТОР. 17

ПРОЦЕДУРА

Без представника не розібратися

При апеляційній перевірці рішень у порядку ст.382 КПК участь прокурора в засіданні є обов'язковою. > СТОР. 18

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ

Настав час реформ і в адвокатурі. Яких змін очікують представники цієї юридичної спеціальності, чи зміцнить інститут адвокатури створення єдиної національної організації з обов'язковим членством? Про це в ексклюзивному інтерв'ю «ЗіБ» розповіла новообраний президент Спілки адвокатів України, заступник голови Вищої ради юстиції Лідія ІЗОВІТОВА.

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Голова Ради суддів України Ярослав РОМАНЮК: «Якщо ми будемо мовчати, то точно нічого не зміниться» > СТОР.4

ЗІ СВЯТОМ!

ВИЩИЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ СУД УКРАЇНИ

Шановні колеги!

Від імені Вищого адміністративного суду України, суддівського корпусу адміністративних судів України та особисто вітаю вас із нагоди святкування Дня працівників суду!

Своєю щоденною працею працівники судової гілки влади зберігають мир, суспільну злагоду та політичну стабільність у країні.

Упевнений, що у важливий та необхідний для держави період реформування системи судочинства суддівський корпус завжди буде гарантом забезпечення засад справедливості та законності в нашій країні, формуючи правову культуру українського суспільства, його повагу до Права та Закону.

Хай нагородою вам за невтомну працю стане вдячність людей, яким ви повернули віру в справедливість і верховенство права в нашій державі.

Бажаю всім доброї вдачі, оптимізму й професійних успіхів, шани громадян і підтримки держави!

З повагою
Голова Вищого адміністративного суду України
Ігор ТЕМКІЖЕВ

ЗІ СВЯТОМ!

ВИЩИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ СУД УКРАЇНИ

Шановні колеги — судді, працівники судів!

Щиро вітаю вас із професійним святом — Днем працівників суду!

Саме від нашої наполегливої та самовідданої праці великою мірою залежить збереження в суспільстві стабільності, миру та спокою! Почесна й нелегка місія служіння правосуддю вимагає від нас — суддів та працівників судових органів — високого рівня знань, досвіду та виняткових особистих якостей: честі, гідності, відданості справі та наполегливості. Авторитет судової гілки влади великою мірою залежить від того, як чітко функціонує кожна її ланка, як сумлінно виконує свої обов'язки кожен її працівник.

Переконаний, що високопрофесійний суддівський корпус України завжди залишатиметься вірним складеній присязі, гідно виконуватиме свої високі обов'язки в ім'я законності, справедливості, гуманізму, захисту прав і свобод людини, докладатиме максимум зусиль задля зміцнення демократичних засад судочинства, забезпечення неупереджених і справедливих судових рішень, які виносяться іменем держави. Адже реалізація конституційних засад судочинства, наближення його до світових та європейських стандартів стали пріоритетами нашої держави.

Тож нехай нашу почесну працю завжди супроводжує успіх, а кожний день повниться плідним змістом і наближає нас до спільної мети — утвердження верховенства права в нашій державі!

З нагоди професійного свята прийміть мої найщиріші привітання й побажання вірного служіння ідеалам добра та справедливості, енергії та наснаги, міцного здоров'я й родинного затишку!

Хай не зрадять вас витримка та сила духу, не вичерпуються джерела наснаги та оптимізму й завжди повняться сонячним теплом та достатком ваші оселі!

З повагою
Голова Вищого господарського суду України
Віктор ТАТЬКОВ

ВИЩИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ СУД УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

Шановні судді та працівники судових установ України!

Щиро вітаю вас із професійним святом — Днем працівників суду!

У громадянському суспільстві суд є дієвим механізмом захисту прав і свобод людини та інтересів держави. Служителі Феміди несуть відповідальність за ту сферу діяльності, яка найбільше відчуває на собі вплив соціально-економічних збурень, негараздів, правової неврегульованості. Від ефективного функціонування судової влади значною мірою залежить стабільність у державі й довіра громадян до всіх її інститутів. Тому подальше вдосконалення судової системи сприятиме утвердженню сильного та справедливого суду, зміцненню його авторитету.

Переконаний, що високий професіоналізм, принциповість, вірність ідеалам Правди і Справедливості, відповідальність за долю кожної людини завжди будуть незаперечними заповідями вашої роботи.

Тож бажаю вам нових досягнень на ниві утвердження принципу верховенства права, незалежності та демократії в нашій країні.

Нехай людська шана стане вам гідною подякою за виваженість у прийнятті рішень, ділову принциповість, а також людяність і толерантність.

З повагою
Голова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Леонід ФЕСЕНКО

Колектив редакції газети «Закон і Бізнес» приєднується до привітань. Ми зичимо всім, кого Феміда об'єднала під одним дахом, щастя, здоров'я, енергії, натхнення для нових звершень на ниві здійснення правосуддя! Нехай удача та професійні успіхи завжди супроводжують у житті, а рішення будуть законними, неупередженими та справедливими!

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Без політичних фобій.

«Кваліфікаційники» порадили не боятися гучних справ

МАРИНА БОЙКО

Вища кваліфікаційна комісія суддів рекомендувала обрати безстроково 5 володарів мантій. Кожному з кандидатів представники постійно діючого органу ставили запитання, а Ярославі Добрянській з Окружного адмінсуду м.Києва побажали бути мужньою і не боятися відомих політиків — сторін у справах.

М.Пінчук радив суддям ніколи нічого не боятися.

Один — на перевірку знань

ВККС так «захопилася» роздачею рекомендаційних перепусток майбутнім законникам, що останні три тижні майже всі свої засідання присвячувала цьому питанню. За цей час вона лише тричі розглядала «дисциплінарку», а питанню переведення і безстрокового обрання законників приділяла час на засіданнях 8 і 15 листопада відповідно.

6 грудня комісія знову почала роздавати безстрокові та перевідні «перепустки». Спочатку вона сформувала тест та обрала практичне завдання для тих, хто мав намір перейти на роботу до суду іншої юрисдикції. Переконати комісію в знаннях адміністративного права мав тільки один кандидат — Геннадій Бершов з Фрунзенського райсуду м.Харкова, який він, до речі, й очолює.

Кандидат розпочав суддівську кар'єру в 1997 році в Харківському райсуді Харківської області. У 2006-му був переведений до Фрунзенського райсуду м.Харкова, а тепер виявив бажання піднятися на одну інстанційну сходинку вище і змінити спеціалізацію. Г.Бершов попросив ВККС «направити» його на роботу до Харківського апеляційного адмінсуду. Перевіривши знання претендента, «кваліфікаційники» порадували його перевідною «перепусткою».

> Закінчення на стор.6

2 Новини і коментарі
4 Від першої особи
6 Судова влада
8 Фотофакт
10 Законодавча влада
12 Юридична практика
13 Судова практика
14 Іменем закону
15 Міжнародне право
16 Weekend
19 Документ

61018 ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

Оформити передплату на газету «Закон Бізнес» можна в будь-якому відділенні зв'язку України

ЦІНА ДОГОВІРНА

4 820105 830014

ВІТАЄМО!

ІГОР ПАЛИЦЯ
10 грудня, 39 років

Секретар Комітету ВР з питань економічної політики, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат VI скликання.

ГЕННАДІЙ МОСКАЛЬ
11 грудня, 61 рік

Перший заступник голови Комітету ВР з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією, представник фракції блоку «НУНС», народний депутат VI скликання.

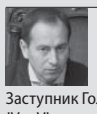

МИКОЛА ТОМЕНКО
11 грудня, 47 років

Заступник Голови ВР, народний депутат IV—VI скликань.

ПОСАДИ

Хай буде Пленум!

На минулому тижні Окружний адміністративний суд м.Києва зняв табу на проведення засідань Пленуму Верховного Суду. Отже, як і передбачав «ЗіБ», найвищий судовий орган може отримати нового Голову ще до кінця цього року.

Як повідомили «ЗіБ» у прес-службі ВС, 8 грудня суддя ОАСК Олексій Огурцов скасував ухвалу про заборону на організацію та проведення пленумів Верховного Суду, що була накладена 23 вересня 2011 року як забезпечення позову судді ВС Миколи Пінчука.

Таким чином, є всі передумови для проведення Пленуму, який має не лише обрати Голову ВС, а й сформувати палати, призначити їхніх керівників та заступників відповідно до недавно внесених змін до закону «Про судоустрій і статус суддів».

Коли верстався цей номер, у Верховному Суді саме відбувалася нарада щодо дати проведення Пленуму та його порядку денного.

САНКЦІЇ

Тиха їзда

Верховна Рада збільшила покарання за використання спецсигналів на автомобілях. Порушення може вилитись у штраф, сумірний з вартістю дешевої машини.

Верховна Рада ухвалила закон «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за порушення порядку встановлення і використання спеціальних світлових або звукових сигнальних пристроїв» (№9293), поданий Валерієм Писаренком та Володимиром Пилипенком.

Акт збільшує мінімальний штраф за порушення порядку встановлення й використання на транспортних засобах спецсигналів з 50 (850 грн.) до 2500—3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (42,5 тис. — 51 тис. грн.). У разі набрання законом чинності порушникам не уникнути й конфіскації спецсигналів.

Співробітники ДАІ отримають змогу тимчасово затримувати такі транспортні засоби й забороняти подальшу їх експлуатацію, доки спецобладнання не буде демонтовано.

ПІДТРИМКА

Дитячі гроші

Наступного року Кабмін обіцяє збільшити виплати при народженні дитини, сподіваючись таким чином стимулювати народжуваність.

За словами Прем'єр-міністра Миколи Азарова, з 2012 року розмір державної допомоги при народженні першої дитини збільшиться на 3 тис. грн. (до 29 тис.), другої — на 5,5 тис. (до 57,5 тис.), третьої — на 12 тис. (до 116 тис. грн.).

М.Азаров нагадав, що мова йде не про одноразову виплату, а про сумарну, яку виплачуватимуть упродовж трьох років.

Крім того, Прем'єр-міністр зазначив, що потрібно по-новому підійти до проблеми соціальної адаптації випускників дитячих будинків. За його словами, 10% цих людей після того, як починають самостійне життя, роблять спроби суїциду, не справившись із побутовими проблемами. «У зв'язку із цим доручаю Міносвіти разом з Мін'юстом та Мінсоцполітіки розробити сучасну програму професійної підготовки, комплексної соціальної адаптації та правового захисту сиріт», — заявив М.Азаров.

У КОМІТЕТАХ ВР

Поновлення без зловживань.

Законодавці унеможливлять «сумнівну реанімацію» старих справ

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Комітет Верховної Ради з питань правосуддя підтримав проект закону №9535 «Про внесення змін до деяких законів України» (щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства), ініційований народним депутатом Валерієм Писаренком та спрямований на захист прав учасників процесу.

7 грудня комітетники розглянули 15 законопроектів. Так, проект №9147 «Про внесення змін до закону України «Про доступ до судових рішень» (щодо усунення прогалин, які перешкоджають доступу до інформації стосовно судових рішень), автором якого є нардеп Сергій Головатий, комітет рекомендував прийняти відразу, не відправляючи на друге читання.

За словами С.Головатого, потрібно усунути проблему «безіменності» рішень, зокрема Європейського суду з прав людини. Законом «Про доступ до судових рішень» заборонено при оприлюдненні текстів рішень на сайті судової влади розголошувати відомості, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу. Такі відомості замінюються літерними і цифровими позначеннями («*Особа 1*», «*Особа 2*» і т.д.).

Тому виходить, що в рішеннях, які надходять до Єдиного держреєстру судових рішень, служителі Феміди посилаються на «безіменні» справи Євросуду: наприклад, «*Особа 7* і *Особа 8* проти Бельгії». «Така ситуація має абсурдний характер, оскільки самі міжнародні судові установи, що приймають відповідні рішення, не обмежують доступ до зазначених відомостей (імені заявника) — вони є доступними в базі даних рішень Євросуду. Це призводить до створення штучних перешкод у поширенні та застосуванні практики міжнародних судових установ, зокрема рішень проти України», — наголосив С.Головатий.

А от проект закону №9535, на думку нардепів, спрямований на захист прав учасників судового процесу. За словами В.Писаренка, законопроект був унесений до ВР через «сумнівні випадки», коли суб'єкти владних повноважень подавали позови з проханням поновити строки позовної давності. Суди іноді «реанімовували» справи, рішення в яких винесене 5 чи 10 років тому, і зазіхали на права власності.

«Потрібно запровадити певні правила, які б установили граничні терміни, зі сплином яких апеляційна чи касаційна скарга суб'єктів владних повноважень не може бути прийнята до провадження суду, незалежно від поважності причини пропуску строку для подання», — зазначив депутат. Такий підхід сприятиме дотриманню принципу правової визначеності, зокрема в частині, яка стосується незмінюваності рішень та можливості їх фактичного перегляду упродовж невизначеного проміжку часу.

Також законопроектом установлюється, що суддя, котрий брав участь у розгляді справи, не може бути задіяний у перегляді рішень, прийнятих з його участю, за нововиявленими обставинами. Також передбачається закріплення обов'язку суду здійснювати залучення до справи осіб, котрі не є сторонами у справі, якщо буде встановлено, що рішення може вплинути на їхні права й обов'язки. Такі особи залучатимуться до участі в розгляді справи в статусі третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог стосовно предмета спору.

За словами В.Писаренка, законопроект №9535 спрямований на захист прав учасників судового процесу.

Застереження щодо проекту висловив голова Вищої ради юстиції Володимир Колесниченко. «Уявімо собі ситуацію: сторони домовилися між собою про заволодіння майном третьої особи. Суд навмисне не залучив її до справи. Минає рік, порушена кримінальна справа щодо шахрайських дій учасників процесу та судді. А механізму скасування прийнятого раніше рішення немає. Виходить, що в давність пішло — поновити не можна. Думаю, що це небезпечна норма», — застеріг очільник ВРЮ.

Парламентарі запевнили: до другого читання комітет і храми Феміди знайдуть компроміс і всі спірні моменти буде усунуто. А поки що вищі спеціалізовані суди можуть висловлювати свої зауваження та пропозиції.

ОПИТУВАННЯ «ЗіБ»

Чого б ви побажали служителям Феміди в їхнє професійне свято?

Своє професійне свято працівники судової системи відзначають 15 грудня. Із цього приводу служителі Феміди традиційно отримують привітання не тільки від колег, а й від представників законодавчої гілки влади. Незважаючи на те що кожен з народних депутатів має власне бачення цієї професії, де в чому вони одностайні: бути суддею — нелегка справа. І під силу вона далеко не кожному.

СЕРГІЙ КІВАЛОВ,
голова Комітету ВР з питань правосуддя:

— Виправдати надії та сподівання всього українського народу.
Цього року судова система незалежної України відзначає славний ювілей — двадцятиріччя. Позаду тернистий шлях досягнень і помилок. За останні 2 роки судова система України міцно стала на шлях утвердження європейських стандартів, пріоритету прав людини та незалежності суддів. І цей курс буде незмінним.
Бажаю служителям Феміди міцного здоров'я та натхнення в роботі, домашнього затишку й сімейного щастя! Хай вас завжди супроводять успіх і оптимізм.

ВОЛОДИМИР ПИЛИПЕНКО,
позафракційний:

— Правосуддя — за будь-яких умов!
Перш за все хочу подякувати всім юристам, які одягнули суддівську мантію, за їхній вибір та нелегкий труд і вибачитися, що найвищий законодавчий орган не завжди якісно та вчасно формує правове поле як для здійснення правосуддя, так і для забезпечення належних умов праці самих суддів. Обіцяю, що й надалі робитиму все від себе залежне, аби ця ситуація змінилася на краще.
А побажати хочу принциповості в прийнятті рішень, відданості своїй професії та суддівській спільноті. Слід завжди пам'ятати: Fiat justicia, ruat coelum!

ВАЛЕРІЙ ПИСАРЕНКО,
позафракційний:

— Виключно корисних законів!
Сьогодні ми дивимося на представників судової системи, як на людей, котрі зробили значний ривок від тієї системи хаосу, яка, на жаль, існувала раніше, до сучасної системи реформування. Треба сказати, що судова система не боїться реформ і це простежується в повній взаємодії законодавчої та судової гілок влади. Бажаю, щоб усі зміни, які ми запланували й реалізовуватимемо, суддів тільки радували.
Також хочеться побажати, щоб у кожного в будинку панували тепло, затишок і достаток.

ЛЕОНІД ГРАЧ,
фракція КПУ:

— Найголовніше — вистояти!
Дуже нелегка суддівська доля. Доводиться давати оцінки діям інших людей, часто приймати непопулярні рішення. Але без працівників правосуддя держава не зможе відбутися. На суддях лежить величезна відповідальність, на них покладають величезні надії, до них висувають величезні претензії.
В обличчі сьогоднішніх суддів я впізнаю молоду генерацію, носіїв сучасної юридичної освіти. Тому — витримати їм, вистояти. А вистоять судді — вистоїть і держава.
Крім того, здоров'я й успіхів! Це найголовніше.

ВАДИМ КОЛЕСНІЧЕНКО,
Партія регіонів:

— Бажаю перш за все пишатися своєю професією!
Суддям можу побажати тільки одного, найголовнішого, — вірності присязі та Конституції, щоб це рятувало їх та їхніх близьких від неприємностей і дозволяло відчувати себе гордо в незалежній країні.
А для цього необхідне здоров'я, здоров'я і ще раз здоров'я. Щоб з честю долати всі злигодні дуже нелегкої, але дуже важливої суддівської професії.

ПАРЛАМЕНТСЬКА КУХНЯ

ЮЛЬтиматум.

Блокуванням ВР опозиція дає більшості привід приймати закони в авральному режимі

ЛЕВ СЕМИШОЦЬКИЙ

Схоже, парламентарям не вистачило двотижневої перерви, аби скучити за законотворчою роботою. Черговий сесійний тиждень розпочався з блокування трибуни членами БЮТ. Представники більшості не дуже й пручалися: після невдалих спроб знайти компроміс вони залишили сесійну залу в повному розпорядженні блокувальників.

«Торг тут не доречний!»

Визначивши напередодні питання, які мають бути розглянуті за тиждень, вівторок нардепи розпочали з рішення продовжити свій робочий день до переможного над порядком денним кінця. Але після «випуску пари» у вигляді оголошення традиційних заяв окремі представники фракції БЮТ оточили трибуну, вимагаючи розгляду питання щодо декриміналізації злочинів, у яких обвинувачується їхній лідер.

Натомість у порядку денному значилися лише проекти, які посилюють різного роду відповідальності. Зокрема, у галузі кримінального права пропонувався проект із вітіюватою назвою «...щодо злочинів проти моральності у сфері статевих стосунків», а також — за статеві зносини з особою, молодшою 16 років. Також планувалося збільшити штрафи за використання спецсигналів, чим, до речі, найчастіше зловживають самі народні обранці, причому й ті, які відносять себе до опозиції.

Очікуваним для переважної більшості українців, напевне, був проект щодо гарантій та відповідальності держави за повернення їхніх заощаджень, а також урядова ініціатива стосовно прийняття нової редакції закону «Про ціни і ціноутворення». Для підприємців — наміри законодавця уніфікувати документи дозвільного характеру у сфері господарської діяльності, а для журналістів — постанова про забезпечення безперешкодної діяльності засобів масової інформації в передвиборний період 2012 року. Проте всі ці очікування виявилися марними: вечірнє засідання також вирішили не розпочинати через ультиматум бютівців…

Якщо зранку йшлося тільки про розгляд проекту змін до Кримінального кодексу, який би унеможливив засудження Юлії Тимошенко, то згодом вимоги стали ще категоричнішими: «Юлі — волю!». Причому спочатку лідер фракції БЮТ Іван Кириленко припускав, що в обмін на це його однодумці розблокують роботу і навіть підтримають «антисоціальні рішення Уряду». Але виявилося, що думки у фракції панують різні: на менше, ніж негайне звільнення Ю.Тимошенко, там не згодні, і «торг тут не доречний».

Представник найбільшої парламентської фракції Олександр Єфремов, як і передбачалося, відкинув ультиматум, зазначивши, що «регіонали» «готові вести дискусію, більше того, йти на компроміси щодо цілої низки питань». А на категоричні вимоги відповідатимуть категоричною відмовою.

На тому й розійшлися. Святкувати День Збройних сил України…

Місії здійснені…

Водночас, за словами експертів, від блокування роботи парламенту у виграші не стільки опозиція, скільки сама більшість. Адже вже час ухвалювати бюджет, та його ще доопрацьовують у Кабміні. Закон про ринок землі, який також зголосилися прийняти до кінця року, не готовий, а решта питань не мають такого принципового значення, як, скажімо, закон про парламентські вибори. Тому у вівторок більшість і не напружувалася, аби вдатися до якихось силових дій для розблокування роботи.

Очевидно, опозиція свою місію також виконала: продемонструвала своєму лідерові, що «є ще порох у порохівницях». Принаймні іншої нагоди для цього не буде аж до 13 грудня, коли розпочнеться слухання апеляційної скарги в «газовій справі». Адже Юлія Володимирівна, напевне, наполягає на тому, аби щодня створювались інформаційні приводи для нагадування про її становище.

У ролі потерпілої сторони виявився… головний парламентський бютівець І.Кириленко: через необережні висловлювання про готовність до пошуку компромісу він був змушений подати у відставку з посади голови фракції.

Певною мірою від таких додаткових вихідних потерпає й законотворчий процес, оскільки в більшості з'являється привід ухвалювати закони в прискореному режимі, що й продемонстрував наступний день. Після того як представники фракції БЮТ демонстративно залишили залу, їхні колеги доволі швидко надолужили згаяний напередодні час. Але вже без суттєвих дискусій та обговорень…

P.S. *У четвер ситуація повторилася: БЮТ заблокував трибуну, а представники більшості благополучно розійшлися по кулуарах роздавати коментарі журналістам. Бо, як зізнався О.Єфремов, «гострої необхідності вдаватися до рішучих дій немає».*

РЕЗОНАНС

Плівки — поза законом.

Чи закриє Феміда кримінальну справу стосовно другого Президента України?

АЛІНА АЛЕКСАНДРОВА

Печерський районний суд м.Києва продовжив розгляд скарги Леоніда Кучми й скасував постанову про порушення щодо нього кримінальної справи. До речі, до суду, крім самого екс-президента, викликали також колишнього Голову Верховної Ради Олександра Мороза й головного свідка обвинувачення Миколу Мельниченка. Проте, як і слід було очікувати, ніхто з них на засідання не з'явився.

Пророцтва, що збулися

Порушення кримінальної справи проти другого Президента стало шоком не тільки для самого Л.Кучми, а й для багатьох політиків і експертів. Леонідові Даниловичу інкримінували перевищення влади і службових повноважень (ч.3 ст.166 Кримінального кодексу в редакції 1960 року) — по суті, прокуратура висунула йому обвинувачення в причетності до вбивства журналіста Георгія Гонгадзе і тим самим побічно визнала достовірність плівок М.Мельниченка.

«Справа Кучми» поповнила «колекцію» кримінальних справ, пов'язаних з убивством Г.Гонгадзе (всього таких справ, за словами Генпрокурора Віктора Пшонки — 5). Правда, ГПУ визнавала, що «даних про те, що Л.Кучма прямо давав вказівки вбити Г.Гонгадзе, не встановлено», але при цьому стверджувала: докази вини екс-президента «дуже серйозні». Проте через деякий час з вул.Різницької «полетіли» вже інші послання.

Наприкінці листопада Генпрокурор заявив у ефірі телеканалу «Інтер» про те, що плівки М.Мельниченка — головний доказ у справі — можуть бути не прийняті судом як докази. При цьому він послався на рішення Конституційного Суду, згідно з яким Феміда може визнавати тільки ті докази, які зібрані законним шляхом і уповноваженими на це органами. Втім, багато політологів ще на стадії

Л.Кучма — без п'яти хвилин необвинувачуваний.

порушення «справи Кучми» прогнозували, що так чи інакше її закриють. З цим прогнозом згоден і «ЗіБ» — схоже, йдеться до того, що вже на найближчому засіданні суду 9 грудня постанову буде скасовано.

Формальний привід для закриття справи — скарга адвокатів Л.Кучми. Захисники Сергій Ульянов і Віктор Петруненко оскаржили постанову про порушення кримінальної справи у зв'язку з її безпідставністю. «На сьогодні стало очевидним, що матеріали кримінальної справи містять незаперечні докази невинності другого Президента в інкримінованому йому перевищенні влади, нібито пов'язаному із загибеллю Г.Гонгадзе», — заявили адвокати. За словами захисту, відсутність колишнього екс-співробітника держохорони М.Мельниченка, свідченнями якого обгрунтовано кримінальне переслідування Л.Кучми, робить неможливим судовий розгляд справи й винесення остаточного рішення по суті. У зв'язку із цим адвокати рекомендували екс-президентові оскаржити в суді порушення справи. Тому що без яких-небудь висновків суду невідомо, скільки він ще перебуватиме в «нинішньому невизначеному статусі», що є обмеженням його конституційних прав і свобод.

У свою чергу Л.Кучма теж прокоментував подання скарги: «Для мене, як для колишнього керівника держави та її громадянина, справа честі, щоб у цій брудній історії, яка завдає великої шкоди Україні, нарешті була знайдена правда. Особисто я точно знаю в цій історії лише одне: Кучма не винен! І продовження підміни розслідування «справи Гонгадзе» так званою справою Кучми все далі відводить слідство з правильного шляху й віддаляє його від встановлення істини».

Кучмі допоможе КС?

Закрити кримінальну справу стосовно другого Президента суд зміг завдяки рішенню КС від 20.10.2011 №12-рп/2011. Ним єдиний орган конституційної юстиції підтримав позицію СБУ, відзначивши, що «визнаватися допустимими і використовуватися як доказ у кримінальній справі можуть тільки фактичні дані, отримані відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства». А здійснювати оперативно-розшукові заходи згідно із законом «Про оперативно-розшукову діяльність», повинні тільки уповноважені на це органи. Більше того, тільки оперативні підрозділи цих органів. Тобто, якщо навіть громадянин працює, скажімо, в СБУ, але експертом, а не оперативником, вести стеження він не має права. Та й оперативник може займатися цим тільки в рамках оперативно-розшукової справи. КС роз'яснив, що закон забороняє решті осіб вести подібну діяльність за власною ініціативою.

Таким чином, записи, які вів М.Мельниченко, не можуть бути визнані доказом у справі, навіть якщо він діяв як приватна особа (а діяти як співробітник СБУ він не міг, оскільки не працював у оперативному підрозділі та не отримував на це відповідної санкції).

Ізраїльські будні відставного майора

А що ж ініціатор касетного скандалу та власник плівок? М.Мельниченко невдовзі після порушення проти нього кримінальної справи покинув Україну й перебуває в Ізраїлі. Генпрокурор заявив, що майора оголошено в міжнародний розшук по лінії Інтерполу. При цьому колишній охоронець Президента в недавньому інтерв'ю заявив, що готовий приїхати й дати свідчення в суді у «справі Кучми».

До речі, зовсім недавно ізраїльська поліція на вимогу українських спецслужб затримала М.Мельниченка, але незабаром відпустила. За словами майора, після того, як його кілька годин протримали у відділку, перед ним вибачились та повідомили, що поліція цієї країни жодних претензій до нього не має.

Така на диво лояльна поведінка вартових порядку не може не насторожувати. Адже Ізраїль є членом Інтерполу, чому ж він покриває людей, котрі перебувають у розшуку?

Той факт, що М.Мельниченко свого часу переховувався в США, а тепер знайшов притулок в Ізраїлі, мимоволі наводить на роздуми. Тут можна пригадати слова деяких політиків. «Те, що Мельниченко — агент спеціальних іноземних розвідок, це однозначно, тут сумнівів немає ні в кого, і всі ми здогадуємося, якої країни і за яким напрямом. Наскільки я бачу, як розвивається ситуація, він присягнувся у вірності не тільки Україні, а ще мінімум трьом державам та їхнім законам», —свого часу заявив народний депутат Василь Грицак.

Так це чи ні, але зі свідка М.Мельниченко вже перетворився на обвинуваченого. І на батьківщині його чекає кримінальна справа з цілою купою статей КК: розголошення державної таємниці, підробка документів та перевищення службових повноважень.

До речі, М.Мельниченко недавно заявив, що готовий приїхати в Україну, щоб свідчити в суді. Він навіть купив квиток на літак. Але… благородні поривання майора зупинили ізраїльські спецслужби, які нібито не випустили його з країни. За версією М.Мельниченка — через те, що Ізраїль є учасником Конвенції про статус політичного біженця, якою забороняється видавати людей тим країнам, де існує небезпека їхньому життю. Що тут скажеш? Дивні звичаї в ізраїльтян. ❦

ВИДАТКИ

Тюремне розширення

Протягом 2012—2014 років будуть виділені кошти для введення в експлуатацію законсервованих будівель та зведення нових пенітенціарних установ.

Міністр юстиції Олександр Лавринович повідомив, що на сьогодні для розміщення засуджених у виправних колоніях необхідно облаштувати додатково 33 тис. місць. Це потребує витрат у сумі понад 1,15 млрд грн. Досі, за словами міністра, у зв'язку з обмеженим фінансуванням, держава була не спроможна забезпечити норми житлової площі на одного засудженого — не менш як 4 м^2.

Розроблено проект закону, планується поступово забезпечити на практиці зазначену норму до 2015 року. Зокрема, протягом 2012—2014 років поступово вводити в експлуатацію раніше недобудовані та законсервовані будівлі, а також здійснити спорудження нових гуртожитків для засуджених. ❦

ПЕРСОНАЛІЇ

Десятка для Тимошенко

Перший заступник Генерального прокурора Ренат Кузьмін у недавньому інтерв'ю заявив, що стосовно екс-прем'єр-міністра Юлії Тимошенко порушено загалом 10 кримінальних справ.

За словами Р.Кузьміна, слідчі Генпрокуратури зараз розслідують 3 кримінальні справи щодо Юлії Володимирівни. Він уточнив: «Перша — за фактом організації у 2003 році передання хабара суддям Верховного Суду України з метою винесення необхідних їй вироків, друга — за фактом перевищення влади (як народний депутат Ю.Тимошенко з групою депутатів у 2003 році увірвалася в будівлю Київського СІЗО №13 і погрожувала співробітникам СІЗО, а одному з них, офіцерові, сама Ю.Тимошенко заподіяла тілесні ушкодження)».

Як повідомив Р.Кузьмін, третю справу розслідують за фактом перевищення Ю.Тимошенко службових повноважень на посаді Прем'єр-міністра, а саме — її обвинувачують у нецільовому використанні €200 млн, отриманих від продажу квот на викиди парникових газів у рамках Кіотського протоколу. «Із цією справою об'єднано і справу про придбання за завищеними цінами автомобілів «Опель Комбо» під виглядом медичного устаткування, незаконні відстрочення сплати митних платежів до бюджету на суму близько 68 млн грн.», — додав він.

Крім того, Р.Кузьмін зазначив, що «в державній податковій службі розслідується ще 6 кримінальних справ з обвинуваченнями екс-прем'єра: в ухиленні від сплати податку фізичної особи в 1997—1999 роках; в організації приховування валютної виручки; в розкраданні бюджетних коштів шляхом незаконного відшкодування податку на додану вартість і т.ін. СБУ також проводить досудове слідство за фактом замаху Юлією Володимирівною на розтрату бюджетних коштів у розмірі $405 млн. ❦

СЕНСАЦІЯ

Ізольований суд

Суддя Шевченківського райсуду м.Києва Андрій Трубников ухвалив безпрецедентне рішення — провести засідання для обрання екс-прем'єр-міністрові Юлії Тимошенко запобіжного заходу ві «справі «ЄЕСУ» в камері Лук'янівського СІЗО.

З відповідним клопотанням до суду звернулися представники Генпрокуратури. Суд на місці задовольнив вимогу обвинувачів і того ж дня вирішив провести виїзне засідання в СІЗО. А.Трубников повідомив, що отримав від керівника Лук'янівського ізолятора заяву від Ю.Тимошенко про те, що вона за станом здоров'я не може брати участі в цьому судовому засіданні. Правда, захисник Юлії Володимирівни Сергій Власенко передав судді іншу заяву, в якій Ю.Тимошенко просить розглядати справу тільки в її присутності, але суд це проігнорував.

Генпрокуратура просить обрати для екс-прем'єра запобіжний захід у вигляді тримання під вартою в рамках «справи «ЄЕСУ». Це буде повторний арешт, адже Юлія Володимирівна вже 4 місяці перебуває в камері СІЗО. Суд провів два виїзних засідання на території ізолятора, куди не допустили ні народних депутатів, ні журналістів — вони чекали біля пропускного пункту.

При цьому в Партії регіонів переконані, що суд і правоохоронці не перевищують повноважень. Про це заявив лідер фракції ПР Олександр Єфремов. «Я не думаю, що представники судових і правоохоронних органів влади хоч у чомусь перевищують надані законом повноваження, оскільки розуміють усю гостроту проблеми. І, як мені здається, вони діятимуть у рамках закону, — сказав депутат і додав: — Якщо хтось із адвокатів скаже нам, що закон порушується, ми готові запросити керівників цих органів (правоохоронних і судових) до парламенту і дати відповідну оцінку із цього питання».

А за словами колишнього Генерального прокурора Святослава Піскуна, згідно з українським законодавством суд має право заарештовувати обвинуваченого стільки разів, скільки проти нього порушено кримінальних справ. Зокрема, за його словами, відповідно до українського законодавства «суд має право заарештовувати і раз, і другий раз, і третій раз». Запобіжний захід «обирається в кожній конкретній справі окремо», — підкреслив С.Піскун. Це питання вирішує суддя, і відповідно до КПК «кожен суддя, прокурор, слідчий ухвалює рішення в процесі на підставі свого внутрішнього переконання — як його переконали факти і докази, таке він і ухвалює рішення». ❦

ПОШУКИ ІСТИНИ

ГПУ не залишить Ющенка без справи

Схоже, у третього Президента України почалися серйозні неприємності. Недавно перший заступник Генерального прокурора Ренат Кузьмін заявив: Віктора Ющенка можуть притягти до кримінальної відповідальності у випадку, якщо буде встановлено, що ніякого отруєння не було. Крім того, «нунсівець» Геннадій Москаль звинуватив Віктора Андрійовича в смерті в листопаді минулого року символу «помаранчевої революції» — баби Параски.

Р.Кузьмін укотре підкреслив: щоб уникнути всіх питань з приводу отруєння, екс-президентові необхідно здати кров для повторного аналізу. Заступник Генпрокурора також дав зрозуміти, що, якщо діагноз не підтвердиться, В.Ющенку доведеться відповідати за брехню.

«Якщо буде достовірно встановлено, що ніякого замаху на життя Віктора Андрійовича не було, якщо будуть вагомі докази того, що це все вигадано, в цьому випадку постане питання про кримінальну відповідальність. Але це можливо тільки у випадку, якщо ми достовірно встановимо, що отруєння не було», — заявив Р.Кузьмін.

Як уже повідомляли ЗМІ, Генпрокуратура обвинувачує екс-президента в затягуванні повторної здачі крові для проведення її аналізу в рамках розслідування кримінальної справи про його отруєння. 22 жовтня 2004 року ГПУ закрила справу, порушену за фактом отруєння В.Ющенка, а в грудні того ж року відновила її розслідування.

В.Ющенку доведеться відповісти за власне отруєння?

Ще одна неприємність, що стосується третього Президента, пов'язана із символом «помаранчевої революції» — бабою Параскою. За інформацією деяких ЗМІ, Параскева Королюк, більше відома як баба Параска, опинилася в лікарні після того, як співробітники служби охорони глави держави прогнали її з урочистого заходу, в якому брав участь В.Ющенко. За офіційною версією, співробітники Управління державної охорони затримали бабу Параску і доставили її в міліцію. Звідти стареньку незабаром відпустили, склавши протокол про адміністративне правопорушення. Сама П.Королюк розповіла, що охоронці Президента її побили. «Коли мене відтягали, вони сміялись і били кулаками по плечах, по нирках», — розповіла пенсіонерка.

Про цей випадок нагадав Г.Москаль, намагаючись захистити свого боса — Юрія Луценка. Більше того, нардеп уважає, що це побиття стало однією з причин смерті немолодої жінки. Політик заявив, що в жовтні поточного року звертався до Генпрокурора із запитом про факт побиття баби Параски у 2008 році співробітниками УДО. «З часу ганебного застосування сили охороною колишнього Президента Ющенка до немолодої жінки пройшло майже два роки, проте, якою була реакція на інцидент з боку правоохоронних органів, поки що невідомо», — зазначив Г.Москаль.

За його словами, в цій історії дивує не тільки грубість охоронців, а й поведінка глави держави. «Він ніяк не відреагував на побиття символу «помаранчевої революції» своїми бійцями, жодного разу не відвідав жінку в лікарні. Хоча, за моєю інформацією, інцидент біля пам'ятника В'ячеславу Чорноволу став однією з причин, через які П.Королюк померла в листопаді минулого року», — додав нардеп.

Г.Москаль також підкреслив, що говорити про можливу причетність Ю.Луценка просто безглуздо: «ДСО ніколи не підпорядковувалася МВС. А в той час, коли було побито П.Королюк, ДСО керував друг Ющенка й Балоги — Гелетей». ❦

АПЕЛЯЦІЯ

Прокуратура — за більшу суворість

Генеральна прокуратура оскаржила вирок Деснянського районного суду м.Києва, винесений у справі колишнього начальника Державної інспекції з контролю за цінами Тетяни Рудь.

Як повідомив начальник пресслужби Генпрокуратури Юрій Бойченко, апеляція була подана до Апеляційного суду м.Києва. Ю.Бойченко також повідомив, що Генпрокуратура оскаржила вирок, оскільки вважає, що він не відповідає тяжкості злочину, скоєного Т.Рудь.

Нагадаємо: Т.Рудь і 2 керівників територіальних підрозділів Державної інспекції з контролю за цінами в Київській області обвинуватили в тому, що в жовтні 2010 року вони шляхом вимагання отримали хабар у розмірі $50 тис. від директора приватного підприємства за ухвалення рішення про відміну економічних санкцій щодо підприємства за порушення чинного законодавства у сфері ціноутворення.

Деснянський райсуд м.Києва 18 листопада засудив Т.Рудь за спробу отримання хабара до 5 років позбавлення волі із звільненням від відбування покарання з випробувальним строком 3 роки. ❦

АКТУАЛЬНЕ ІНТЕРВ'Ю

Голова Ради суддів України Ярослав РОМАНЮК:

«Якщо ми будемо мовчати, то точно нічого не зміниться»

Ярослав РОМАНЮК
народився 26 січня 1961 р. Закінчив юридичний факультет Львівського державного університету ім. І.Франка.
З 1988 до 1995 р. працював у прокуратурі Буського району Львівської області, пройшовши шлях від стажиста помічника прокурора до старшого помічника прокурора району.
У 1995 р. став суддею Бродівського районного суду Львівської області, а у 2003 р. — суддею Апеляційного суду Львівської області.
У липні 2005-го обраний суддею Верховного Суду безстроково. У вересні 2010 р. на Х з'їзді суддів його обрали до складу Ради суддів України, яку він незабаром і очолив. Заслужений юрист України.

МАРИНА БОЙКО

Закон «Про судоустрій і статус суддів» поклав на плечі органів суддівського самоврядування найвідповідальніше завдання — забезпечувати незалежність володарів мантій і храмів Феміди. Проте для виконання цього завдання потрібні реальні важелі впливу. Про те, чи достатньо сьогодні механізмів реалізації основних завдань, в ексклюзивному інтерв'ю кореспондентці «ЗіБ» розповів голова РСУ Ярослав РОМАНЮК. Він також повідав про методи боротьби з проблемами, які існують у судовій системі. Також Ярослав Михайлович трохи відхилив завісу, що приховувала те, як відбуватиметься обрання майбутнього очільника Верховного Суду. Стало зрозуміло, хто має реальні шанси отримати адміністративний портфель і як відсутність керівника позначилася на роботі верховних законників.

«При нинішньому навантаженні загальна чисельність суддів є надто малою»

— Ярославе Михайловичу, у жовтні Раді суддів України, сформованій відповідно до закону «Про судоустрій і статус суддів», виповнився рік. Яким для очолюваного вами органу суддівського самоврядування був цей рік, з якими труднощами довелося стикнутися?

— Так, 30 липня 2010 року закон «Про судоустрій і статус суддів» набрав чинності, в новому «форматі» були створені органи суддівського самоврядування, в тому числі й РСУ, яка отримала зовсім інший чисельний склад, трохи інші повноваження. Нам довелося працювати в нових умовах.

Першочергове завдання, яке було покладене на РСУ та яким ми займалися більше як півроку, — це нормативне забезпечення. До 1 грудня 2010 року ми напрацювали й затвердили Положення про автоматизовану систему документообігу суду, далі — Положення про Державну судову адміністрацію України, Положення про автоматизовану систему визначення члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, який буде здійснювати перевірку даних щодо наявності підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, Положення про помічника судді суду загальної юрисдикції, Положення про службу судових розпорядників у суді. Ми напрацьовували та затверджували зразки посвідчень судді, голови суду та його заступників, судді у відставці, народного засідателя. Ось цими, а також іншими поточними справами ми й займалися наприкінці минулого — на початку цього року.

Коли ці завдання були вирішені, ми почали займатися тими, які окреслив для нас Х з'їзд суддів. Зокрема, з'їзд поставив перед радою завдання підготувати й подати на його затвердження методику визначення навантаження на суддю. Крім цього, ми займаємося тією поточною роботою, яку органи суддівського самоврядування повинні виконувати постійно: вжиттям заходів для забезпечення незалежності судів та суддів, ефективності та справедливості правосуддя, розглядом питань правового та соціального захисту суддів, соціального захисту й побутового забезпечення суддів і членів їхніх сімей. Ставимо собі за мету захистити репутацію правосуддя в суспільстві. Для цього незабаром маємо намір започаткувати інтернет-сайт РСУ, оновити журнал «Суддівське самоврядування» та з їх допомогою покращити розуміння та довіру суспільства до системи правосуддя. У цьому нам активно сприяють наші партнери з проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Україна: справедливе правосуддя».

Однак детальніше зупинюсь на методиці визначення навантаження на суддю. Цим питанням займалися ще ради суддів кількох попередніх скликань. Нині ним доводиться займатися нам. Разом з тим ми не залишили поза увагою напрацювання своїх попередників, урахували їх і стали накопичувати власні матеріали, аби все-таки реалізувати цю ідею.

— У чому суть цієї методики? Як ви її бачите?

— На мою думку, це повинна бути не просто цікава статистика того, скільки в середньому справ розглядає суддя, а, по-перше, завдяки цьому документу слід буде визначати потреби в кількісному складі суддів у кожному суді й, по-друге, перевищення визначеного методикою нормативу навантаження даватиме можливість установлювати надбавку до розміру суддівської винагороди за напруженість роботи, адже загальновідомо, що в різних регіонах, а подекуди й у різних судах одного регіону навантаження на суддю істотно різняться, хоча розмір суддівської винагороди є однаковим у всіх і цього фактору закон не враховує. Тому методика повинна бути науково обгрунтованою, виконаною з урахуванням медичних, санітарних критеріїв. Потрібно визначити, при якому навантаженні людський організм працює найбільш ефективно й суддя здатний забезпечувати здійснення якісного правосуддя.

Зрозуміло, що реалізувати таку ідею можна лише шляхом унесення відповідних змін до закону «Про судоустрій і статус суддів», але вже перші консультації із законодавцями засвідчують: нас у цьому плані розуміють і готові підтримати. Це обнадіює та надихає.

— Тобто ви визначите певну межу суддівських можливостей?

— Судді — теж люди, а можливості людського організму не безмежні. Методика визначення навантаження на суддю повинна як подбати про здоров'я суддів, так і посприяти покращенню якості правосуддя в державі. Адже зрозуміло, що від тривалої наднапруженої роботи організм людини втомлюється і коефіцієнт корисної дії знижується, в результаті чого суддя, як і будь-хто інший, не спроможний працювати якісно.

На мою думку, при нинішньому навантаженні загальна чисельність суддів є надто малою, і методика повинна це підтвердити. Разом з тим уважаю, що не можна до нескінченності збільшувати кількість суддів. Особисто я бачу такий вихід із цієї ситуації — виведення з-під юрисдикції судів певних категорій справ. На мою думку, суди повинні вирішувати ті справи, в яких є потреба встановити фактичні обставини, дати їм правову оцінку й залежно від цього вирішити спір, і не повинні займатися спонуканням до виконання очевидних, а подекуди й безспірних зобов'язань. І тут питання не тільки в зменшенні навантаження на суди, а й у тому, що держава повинна запропонувати більш дієвий механізм спонукання до виконання недобросовісними особами своїх, насамперед грошових, зобов'язань. Адже судові процедури громіздкі й доволі затратні для держави. Це уможливить, з одного боку, ефективніше займатися вирішенням тих справ, які, власне, повинні вирішуватися в судах, а з другого — стабілізувати відносини між сторонами зобов'язань.

Такі рекомендації дає і Комітет міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів стосовно запобігання та зменшення надмірного навантаження в судах. Наприклад, в п.II рекомендації №R (86)12 від 16.09.1986 урядам держав-членів пропонується не збільшувати, а поступово зменшувати кількість покладених на суддів завдань, які не мають стосунку до судівництва, доручаючи такі завдання іншим особам або органам. До цього ж зводиться і п.36 рекомендації CM/Rec(2010)12 від 17.11.2010.

Відповідаючи на можливі закиди критиків такої ідеї, що згідно з Конституцією юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають у державі, а тому не можна обмежувати право на звернення до суду, зауважу: Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував на тому, що право на звернення до суду не є абсолютним і держави можуть установлювати позасудовий порядок вирішення окремих спорів, передбачаючи разом з тим можливість оскарження рішень цих позасудових органів до суду.

«Повноваження щодо забезпечення самостійності судів та незалежності суддів є вкрай куцими»

— Основним завдання органів суддівського самоврядування є забезпечення незалежності людей у мантіях і самостійності судів. А чи є механізми реалізації цього завдання?

— Відповідно до ч.2 ст.113 закону «Про судоустрій і статус суддів» головним завданням органів суддівського самоврядування є гарантування забезпечення самостійності судів і незалежності суддів. До речі, ця теза знайшла схвальні відгуки в доповіді «Східне партнерство: сприяння правовій реформі в країнах східного партнерства», підготовленій у вересні 2011 р. у Страсбурзі Генеральною дирекцією з питань прав людини і верховенства права.

До слова сказати, не лише ця. Дуже схвальні відгуки отримало законодавче визначення в Україні розміру щомісячного утримання судді у відставці. Як приклад для наслідування іншими державами наводиться ч.3 ст.47 закону, яка надає судді право звернутися з повідомленням про загрозу його незалежності до Ради суддів України, котра зобов'язана невідкладно перевірити й розглянути таке звернення за участю судді та вжити необхідних заходів для усунення загрози. Отже, не все так погано в нашому домі.

Проте я як голова РСУ хочу привернути увагу до іншого. Проблема забезпечення самостійності судів і незалежності суддів є різноплановою. Це й питання добору, першого призначення суддів та обрання їх безстроково, і призначення суддів на адміністративні посади, і питання дисципліни та етики суддів, їх навчання, фінансування судової влади, захист репутації правосуддя. Разом з тим, будучи органом, який за законом має гарантувати самостійність судів і незалежність суддів, до окремих із цих питань РСУ, як і інші органи суддівського самоврядування, не має стосунку. Йдеться про добір, перше призначення суддів та обрання їх безстроково, дисциплінарну відповідальність суддів та їх навчання. Ці питання належать до компетенції інших органів: Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Вищої ради юстиції, Національної школи суддів, які не входять до системи органів суддівського самоврядування і відношення до вирішення яких органи суддівського самоврядування не мають, хоча ці питання є надзвичайно важливими для забезпечення незалежності суддів і стосовно них нам є що сказати.

Наприклад, виступаючи у вересні минулого року на з'їзді суддів, Президент Віктор Янукович слушно звернув увагу на те, що на етапі добору суддів слід перевіряти не лише знання, а й ділові, психологічні та моральні якості кандидатів, як це робиться в багатьох розвинутих країнах. З того часу пройшов рік, відбувся перший, до того ж масовий відбір кандидатів у судді, однак чомусь виключно за арифметичним принципом, без урахування морально-ділових, психологічних якостей претендентів у судді, що, як на мене, допускає ймовірність потрапляння в суди грамотних юристів, які спрямовуватимуть свої знання не в русло забезпечення справедливого правосуддя.

Інша проблема — спроби притягнути суддю до дисциплінарної відповідальності за ухвалення рішення у справі, що, безумовно, також є загрозою незалежності суддів. У пп.66 та 69 згаданої рекомендації CM/Rec(2010)12 КМ РЄ державам-членам щодо суддів від 17.11.2010 наголошено: дисциплінарне провадження стосовно судді може бути ініційоване, якщо той не виконав своїх обов'язків ефективно та належним чином. Тлумачення закону, оцінювання фактів та доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, не повинні бути приводом для відповідальності суддів, за винятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості. Ця ж теза знайшла своє відображення і в ч.2 ст.83 закону «Про судоустрій і статус суддів». Разом з тим у нас є непоодинокі спроби притягнути суддю до відповідальності за ухвалене рішення за відсутності доказів недбалості чи злочинного наміру.

Стосовно ж тих питаннях, які віднесені до компетенції органів суддівського самоврядування, можу сказати: їх повноваження щодо забезпечення самостійності судів та незалежності суддів є вкрай куцими й обмежуються одними тільки зверненнями з відповідними пропозиціями до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, котрі, як показує практика, нерідко залишаються поза їх увагою. На мою думку, з метою запобігання загрозі самостійності судів та незалежності суддів за РСУ слід законодавчо закріпити право надання висновків щодо проектів законів, які стосуються судової системи, на предмет їх відповідності принципу незалежності судової влади. Такі висновки повинні бути обов'язковими для врахування парламентом при прийнятті законів.

Досвід у нас є: Конституційний Суд постійно звертається до нас за такими висновками, ми даємо їх і в більшості випадків знаходимо свої правові позиції в подальших рішеннях КС. Для усунення загрози самостійності судів та незалежності суддів також слід законодавчо закріпити, що звернення органів суддівського самоврядування із цих питань повинні бути предметом невідкладного розгляду та вжиття необхідних заходів. Не зайвим було б запровадити адміністративну відповідальність посадових осіб за дії, що становлять загрозу самостійності судів і незалежності суддів.

— Останнім часом, як правило — з боку опозиційних політиків, лунає критика окремих судових рішень. У відповідь судді заявляють, що в такий спосіб на них намагаються тиснути. Такі критичні висловлювання дійсно посягають на суддівську незалежність чи служителі Феміди просто болісно сприймають закиди на свою адресу?

— Виступаючи на останньому з'їзді суддів, В.Янукович наголосив, що державна влада є єдиною і всі ми спільно повинні наполегливо, системно й послідовно працювати над поверненням довіри суспільства до суду. Глава держави озвучив вимогу до всіх посадовців поважати судові рішення.

«Не зайвим було б запровадити адміністративну відповідальність посадових осіб за дії, що становлять загрозу самостійності судів і незалежності суддів».

«Відбір кандидатів виключно за арифметичним принципом допускає ймовірність потрапляння в суди грамотних юристів, які спрямовуватимуть свої знання не в русло забезпечення справедливого правосуддя».

До речі, готуючи попередні висновки проведеного РСУ влітку 2011 року моніторингу незалежності суддів, міжнародні експерти констатували позитивний приклад Президента України, який постійно в публічних заявах висловлює повагу до незалежності судів та суддів, демонструє свою готовність сприяти утвердженню неупередженого та незалежного правосуддя в державі. На жаль, його приклад не завжди наслідують інші посадовці.

Справа тут не в тому, що судді ранимі, їм неприємно чути на свою адресу критику. У п.18 рекомендації CM/Rec(2010)12 КМ РЄ вказано, що, коментуючи рішення судів, виконавча та законодавча гілки влади мають уникати критики, яка може підірвати незалежність судової влади або довіру суспільства до неї. Схожу думку висловлено й у п.19 рекомендації Rec(2000)19 від 6.10.2000: «Прокурори повинні поважати незалежність і неупередженість суддів, вони ніколи не повинні ставити під сумнів судові рішення, зберігаючи використання права на процедуру їх оскарження».

Можливість обмеження свободи думки і слова, вільного вираження своїх поглядів з метою підтримання авторитету й неупередженості правосуддя передбачає й ст.34 Конституції України. Йдеться про запобігання підриву довіри суспільства до системи правосуддя в державі, що неприпустимо. Адже суд є саме тим державним органом, який має гарантувати кожній особі справедливе вирішення спору на законній підставі й без будь-якого стороннього впливу.

«Органи суддівського самоврядування повинні долучатися до формування бюджету судової влади»

— Ще однієї із складових незалежності є фінансове забезпечення судової влади. Як вирішується це питання?

— Днями відбулася зустріч членів РСУ та представників ДСАУ з міжнародним експертом з питань бюджетування судів Маркусом Зіммером зі США, який назвав величезним проривом у напрямі забезпечення самостійності судів положення закону «Про судоустрій і статус суддів» про те, що ДСАУ як головного гравця в процесі формування бюджету судової влади виведено із системи органів виконавчої влади й віднесено до органів судової влади. За його словами, США йшли до цього 150 років. Разом із тим, на мою думку, неправильно, що органи суддівського самоврядування як органи, які мають гарантувати самостійність судів і незалежність суддів, не беруть участі у формуванні бюджету судової влади. Я би пропонував дослухатися до висновку №10(2007) Консультативної ради європейських суддів, відповідно до п.73 якого процес прийняття в парламенті бюджету судівництва повинен уключати процедуру врахування точки зору судової влади. Висловлювати її, на мою думку, повинна РСУ.

Також із метою запобігання можливим звинуваченням у несправедливому розподілі між судами коштів його головним розпорядником — ДСАУ, варто було б радам суддів загальних, адміністративних та господарських судів спільно з ТУ ДСАУ щорічно визначати потреби кожного суду у фінансовому забезпеченні й затверджувати ці показники на відповідних конференціях. Це були б ті контрольні цифри, нижче яких ДСАУ при фінансуванні конкретних судів опускатися не вправі. Правова підстава для цього є — п.1 ч.2 ст.118 закону «Про судоустрій і статус суддів».

— Знаю, що, наприклад, Рада суддів адмінсудів майже на кожному своєму засіданні обговорює фінансове питання й запрошує представників ДСАУ.

— Питання фінансування судової влади є одним з головних у плані забезпечення самостійності судів і незалежності суддів. А тому про ці проблеми потрібно говорити постійно і в такий спосіб привертати до них увагу, наполягати, бо якщо ми будемо мовчати, то точно нічого не зміниться. Якщо ж говоритимемо про ці проблеми в різних залах, перед різними аудиторіями, то нас рано чи пізно почують і до нас дослухаються. Адже відчиняють тому, хто стукає.

— Наближається до завершення цей календарний рік. Яких фінансових змін можна чекати у 2012-му? Чи збільшиться зарплата суддів та працівників апарату? Вистачатиме коштів на здійснення правосуддя?

— РСУ через голову ДСАУ намагається вплинути на процес формування бюджету. Також наші представники брали участь у нарадах, які проводилися в Кабміні, і там доводили свою позицію. Дещо нам удалося зробити: в первинному проекті закону передбачалося, що суддівську винагороду виплачуватимуть із спецфонду, який формуватиметься за рахунок коштів, що надходять від судового збору. Ми вважали це неприпустимим. Чому? Тому що суди не госпрозрахункові організації, і суддівська винагорода не повинна залежати від того, наскільки буде наповненим спецфонд, а належне фінансування суддівської винагороди є гарантією незалежності суддів. І нас почули.

З 1 січня 2012 року положення ст.129 закону «Про судоустрій і статус суддів» уводиться в дію. З 1.01.2012 посадовий оклад судді місцевого суду встановлюється в розмірі 8 мінімальних зарплат. І виплачуватиметься він за рахунок загального фонду держбюджету. За рахунок спецфонду забезпечуватимуться всі інші потреби здійснення правосуддя, зокрема й оплата праці співробітників апарату судів. Ми прогнозуємо, що буде можливість регулювати розміри зарплат працівників апарату, стимулювати їх і заохочувати за допомогою відповідних доплат чи премій. Як це буде відбуватися насправді, побачимо у 2012 році.

«В Україні 19000 осіб тримаються під вартою без вироку суду»

— На якому етапі перебуває вивчення проблеми недотримання розумних строків при розгляді кримінальних справ? У яких судах перевірка вже відбулася? Коли чекати звіту щодо вивчення цього питання?

— Сьогодні в Україні 19 тис. осіб, яких тримають під вартою без вироку суду. На це звертали увагу міжнародні організації, не залишилося це питання й без реагування глави нашої держави. Президент звернув увагу на цю проблему Генпрокурора, міністра внутрішніх справ, голів СБУ та Державної податкової служби, а також голів Ради суддів України та Ради суддів загальних судів.

— А до чого тут органи суддівського самоврядування?

— Не треба забувати, що відповідно до закону повноваження стосовно здійснення контролю за організацією діяльності судів віднесено до компетенції рад суддів. Тому президентське звернення було предметом розгляду на спільному засіданні РСУ та Ради суддів загальних судів. Ми погодилися, що проблема є, глава держави слушно звернув на неї увагу і її потрібно вирішувати разом.

Президент у своєму зверненні просив ради суддів залучити громадські та правозахисні організації з метою вироблення єдиних, наближених до європейських стандартів підходів застосування законодавства, пов'язаного з обранням запобіжного заходу, надати йому відповідні рекомендації для врегулювання цього питання на законодавчому рівні. Аби такі рекомендації надати, спершу потрібно з'ясувати причини такого становища. Тому дві ради суддів прийняли спільне рішення провести в усіх регіонах узагальнення цієї категорії справ, а в тих 8 областях, які були вказані у зверненні глави держави, вивчити проблему з виїздом на місце. РСУ дісталися Донецька, Луганська, Харківська й Сумська області. 6 листопада робоча група нашої ради закінчила вивчення стану здійснення правосуддя із зазначених питань у Харківській та Сумській областях, оформила відповідні довідки. 28 листопада ми розпочали роботу в Донецькій області (5 грудня підбили підсумки), після цього робоча група переїхала в Луганську область, де 9 грудня підсумувала вивчення цього питання.

До складу робочої групи, створеної РСУ, ввійшли досвідчені судді та працівники апарату судів різних рівнів: Верховного Суду, Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційних судів, а також із різних регіонів — зі столиці, з Дніпропетровщини, Запорізької області, за що я дуже вдячний суддям, які погодилися взяти участь у здійснюваному робочою групою вивченні питання, і керівництву судів, де ці судді та співробітники апарату працюють.

— Що саме вивчає РСУ?

— Насамперед те, як суди вирішують подання органів досудового слідства про обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту. Ми звертаємо увагу як на роботу суду, так і на роботу правоохоронних органів: наскільки вмотивованим є подання органів досудового слідства і чому суд при наявності низки запобіжних заходів так часто застосовує крайній захід — узяття під варту.

РСУ вивчала й матеріали подань, де ставиться питання про продовження строку тримання під вартою. До того ж ми вивчаємо всі кримінальні справи, які суди розглядають понад 6 місяців, а також ті справи, розгляд яких уже закінчився, але тривав понад рік і підсудних у яких тримали під вартою, на предмет з'ясування причин такого довгого слухання.

Результати вивчення щоденно обговорюються на зборах суддів кожного суду, де воно відбувається, і таким чином суддям їхніми старшими колегами надається необхідна методична допомога, роз'яснюється, як правильно застосовувати закон. Підсумки в області підбиваються на нараді з участю суддів кримінальної палати апеляційного суду, а також керівництва апеляційного суду та голів усіх місцевих судів області.

Потім РСУ планує провести нараду з представниками Генпрокуратури та МВС, де ми маємо намір обговорити ті питання, вирішення яких залежить від цих органів і які впливають на розгляд судами справ зазначеної категорії. На спільному з РСЗС засіданні плануємо затвердити остаточну довідку щодо всіх регіонів, де відбувалося вивчення стану справ, і про результати проінформувати главу держави, одночасно надавши йому рекомендації щодо наближення нашого законодавства до європейських стандартів. Поради вже напрацьовуються з участю правозахисних і громадських організацій.

— Тобто результатом узагальнення мають стати законодавчі зміни?

— У тих випадках, коли ми можемо поліпшити діяльність судів своїми силами, то робимо це самі. Водночас із метою вдосконалення законодавства будемо просити Президента, аби він ініціював відповідні законодавчі зміни.

«Проміжних рішень, які захаращують реєстр, дуже багато, а держава витрачає на них величезні кошти»

— Ідея затвердження РСУ за погодженням з ДСАУ переліку рішень судів загальної юрисдикції, що підлягають включенню до Єдиного державного реєстру судових рішень, належить вам. У чому її суть? Чому сьогодні дехто критикує її?

— Цю ідею не просто критикують. У Верховній Раді вже зареєстровано законопроект народного депутата Анатолія Гриценка стосовно скасування норми, відповідно до якої перелік судових рішень, що вносяться до реєстру, визначається РСУ за погодженням з ДСАУ, і повернення раніше чинної норми, за якою до реєстру вносилися всі без винятку рішення судів. А йдеться от про що. З 1 листопада 2011 року набрав чинності закон «Про судовий збір», який передбачає: кошти, що накопичуються від судового збору, йдуть до спецфонду, а звідти спрямовуватимуться на задоволення потреб для забезпечення здійснення правосуддя. Серед таких потреб — забезпечення виконання закону «Про доступ до судових рішень», ч.3 ст.3 якого передбачала включення до реєстру всіх рішень судів загальної юрисдикції. Через цю норму реєстр став захаращеним, зараз у ньому — близько 19 млн рішень. Серед такої кількості рішень ухвали про відкриття провадження у справі за позовом *Особи 1* до *Особи 2* про відшкодування шкоди (відомості, що дають можливість ідентифікувати сторони спору, до реєстру відповідно до ст.7 закону не вносяться)? А ухвал про залишення позову без руху, відкладення розгляду справи чи його зупинення, призначення експертизи, ухвал судів апеляційної та касаційної інстанцій, які не змінюють рішень?

Таких проміжних рішень, які захаращують реєстр, дуже багато, а держава витрачає на них величезні кошти. Тому я запропонував уносити до реєстру тільки ті рішення, якими завершено розгляд справ по суті, після того, як рішення набрали законної сили. При цьому йдеться про всі без винятку рішення в усіх без винятку справах: кримінальних, цивільних, господарських, адміністративних, справах про адміністративні правопорушення, порушення митних правил, корупційні правопорушення, але ті, якими розгляд цих справ завершено, а не проміжних. За таких обставин рішень до реєстру вноситиметься набагато менше (лише виключення ухвал про відкриття провадження в справі зменшить їх кількість удвічі), вноситимуться вони до реєстру оперативніше, реєстр стане змістовно наповненішим, оскільки міститиме рішення, ухвалені по суті спору, і знайти потрібне рішення буде легше. Заощаджені в такий спосіб кошти залишаться в спецфонді, їх можна буде спрямувати на інші, більш нагальні потреби.

— Чи напрацьовані вже критерії, за якими той чи інший судовий акт потраплятиме до реєстру?

— Законодавець не сказав, які рішення потрібно вносити до реєстру, а надав ці повноваження РСУ та ДСАУ. 18 листопада в нас відбулося засідання РСУ, але ми не затверджували переліку, відклали вирішення питання на грудневе засідання. Навіщо ми це зробили? Аби за місяць вивчити міжнародний досвід. На нещодавній зустрічі з американським експертом Маркусом Зіммером ми запитали, які ще держави світу вносять до реєстру всі без винятку рішення судів. Пан Зіммер усміхнувся й сказав, що жодна інша держава такої розкоші собі не дозволяє. А він знає, що говорить, адже є міжнародним експертом із цієї проблематики й вивчав її в 30 державах світу.

До речі, в рекомендації №R(95)11 КМ РЄ державам-членам щодо відбору, обробки, представлення та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах від 11.09.1995 також пропонується, аби відбір, з одного боку, забезпечував широкий і всебічний доступ до інформації про судові рішення, а з другого — виключав імовірнсть накопичення непотрібної інформації.

«Рішення ВС стають прецедентними, й інші суди зобов'язані враховувати їх»

— Трохи відійдімо від проблем органів суддівського самоврядування й поговоримо про ВС, суддею якого ви є. Яка там панує атмосфера та як ВС «уживається» зі своїм сусідом — Вищим спеціалізованим судом з розгляду цивільних і кримінальних справ?

—Дуже гострою є проблема розміщення цих двох судів, адже на тій території, де раніше розміщувався тільки ВС, тепер стало втричі більше людей. І якщо судді ВС залишись у своїх кабінетах, то судді ВСС змушені розміщуватися в одному кабінеті і вдвох, і втрьох. Я вже не кажу про працівників апарату, які, буває, і вдесятьох сидять в одній кімнаті. Тобто нормальних умов для роботи немає ні у ВС, ні у ВСС.

Прийнято рішення про спільне спорудження ВС і ВСС додаткового приміщення, але будівництво триватиме не один рік. Із цього приводу мені довелося мати розмову з головою ДСАУ Русланом Кирилюком, котрий, треба віддати йому належне, проникся складністю ситуації та вишукав можливість вивільнити 200 м² площі в приміщенні ДСАУ, з тим щоб надати її для розміщення служб ВСС, завданням яких не є здійснення правосуддя. Гадаю, нехай частково, нехай тимчасово, але це якоюсь мірою полегшить ситуацію.

— Кого ви вважаєте основним претендентом на посаду Голови ВС? До речі, як повідомляв «ЗіБ» у минулому числі, Анатолій Головін не претендує на цю посаду. Він переконаний, що серед суддів ВС є достойні претенденти.

— ВС очолить хтось із суддів цього органу. Хто саме? Відповісти на це запитання зможу на Пленумі, після того як окреслиться коло ймовірних претендентів, вони оголосять свої програми, розкажуть про свої цілі, про те, чому слід надавати пріоритет, тоді й можна буде спрогнозувати, хто є претендентом із найвищими шансами.

— 13 листопада набрав чинності закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо розгляду справ Верховним Судом України». Розкажіть, що змінилося в роботі найвищого судового органу? Чи бачите ви недоліки в цьому акті?

— Щодо позитиву. ВС надано право ухвалювати остаточне рішення у справі. При виборі правової норми, що підлягає застосуванню до спірних правовідносин, тепер суди зобов'язані враховувати висновки ВС, викладені в його рішеннях, прийнятих за результатом розгляду заяв про перегляд судових рішень у зв'язку з неоднаковим застосуванням одних і тих самих норм матеріального права. Тобто ці рішення стають прецедентними, й інші суди зобов'язані враховувати правові позиції, викладені ВС.

Ще один позитивний момент — повернення до розгляду справ палатами ВС, адже механізм слухання справ у пленарному режимі виявив свою громіздкість і недосконалість.

— А чи не виникатимуть проблеми у зв'язку з тим, що в одній палаті працюватимуть 6 суддів, а в іншій — 22?

— Закон не визначає чисельного складу палат, це повноваження Пленуму ВС. Ми провели збори суддів ВС і визначилися: палати повинні формуватися залежно від кількості справ, які надходять на їх розгляд, з тим щоб забезпечити додержання визначеного законом строку.

Тепер повернемося ще до одного позитивного моменту закону — строк звернення із заявою до ВС про перегляд рішення суду касаційної інстанції збільшено з одного місяця до трьох. Як показала практика, у переважній більшості справ місячний строк сторонами порушувався, і потім доводилося вирішувати питання про поновлення пропущеного процесуального строку. Тому в цьому питанні законодавець також учинив правильно.

Тепер стосовно негативів. По-перше, це допуск до ВС. Якщо заява подається до суду першої інстанції, питання щодо її прийняття вирішує цей же суд. Якщо подається апеляційна скарга, питання про її прийняття вирішує суд апеляційної інстанції. Подається касаційна скарга — питання про її прийняття вирішує суд касаційної інстанції. Нині ВС, будучи найвищою судовою установою держави, є єдиним судом України, який сам не вирішує питання про прийняття заяви, адресованої саме йому. Вищий спеціалізований суд, чиє рішення оскаржується, може відмовити в допуску такої заяви до розгляду ВС, і ця відмова не може бути оскаржена. Тож українцям легше звернутися до Європейського суду з прав людини, а вже після цього — до ВС. Думаю, що законодавець рано чи пізно повернеться до вирішення цієї проблеми. Якщо ж ВС не нададуть права самому вирішувати питання допуску, то принаймні громадяни мають отримати право оскаржити рішення вищого спеціалізованого суду про відмову в наданні допуску до ВС.

На мою думку, ВС також слід надати право вирішувати справи у зв'язку з неоднаковим застосуванням і норм процесуального права (а не лише матеріального), коли обмежується право громадян на доступ до суду (наприклад, коли суд відмовляє у відкритті провадження у справі або закриває таке провадження, не вирішуючи спору по суті).

— Якого позитиву можна чекати від норми закону, яка зобов'язала ВС у 10-денний строк оприлюднювати свої рішення на офіційному сайті?

— Якщо процесуальні закони зазначають, що рішення ВС мають прецедентний характер, то інші суди мають їх ураховувати у своїй практиці. А звідки суддя з периферії має довідатися, яке рішення прийняв ВС? Повинне бути визначене джерело інформації, що й зробив законодавець. Адже сьогодні ВС не повідомляє про прийняті ним рішення.

***

— 15 грудня відзначатиметься День працівників суду. Що б ви хотіли побажати колегам?

— Уваги від держави, поваги від суспільства, достойної зарплати, меншого навантаження і щоб частіше сторони у справі, яку суд розглянув, залишаючи залу засідань, дякували за справедливе рішення.

— Дякую вам за цікаву розмову.

— І вам дякую, запрошую вас на чергове засідання РСУ, яке відбудеться 23 грудня. На ньому ми плануємо:

- затвердити результати моніторингу незалежності суддів;
- прийняти рішення на виконання ч.3 ст.3 закону «Про доступ до судових рішень» щодо переліку судових рішень, які мають уноситися до реєстру;
- визначитися з позицією РСУ щодо реформування прокуратури й адвокатури, яку голові РСУ буде доручено озвучити на засіданні робочої групи, створеної Президентом;
- заслухати попередні результати роботи над методикою визначення навантаження на суддю;
- розглянути інші питання.

«Щоденно в Україні ухвалюється приблизно 17 тис. рішень. Немає не те що людських, а й технічних ресурсів, аби всі ці рішення внести до реєстру за день».

«Українцям сьогодні легше звернутися до Європейського суду з прав людини, а вже після цього — до Верховного Суду України».

ВІТАЄМО!

ЮРІЙ МЕДВЕДЕНКО
13 грудня, 49 років

Голова Апеляційного суду Кіровоградської області, заслужений юрист України.

НАТАЛІЯ ДУНАЄВСЬКА
11 грудня

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України.

ІГОР БЕНЕДИСЮК
12 грудня, 46 років

Суддя Вищого господарського суду, заслужений юрист України.

СХВАЛЕННЯ

Вища кваліфікаційна комісія суддів України
Оголошення

30 листопада 2011 року

Вища кваліфікаційна комісія суддів України відповідно до стст.74, 76 закону «Про судоустрій і статус суддів» повідомляє про підготовку матеріалів щодо обрання кандидатів на посаду судді **безстроково:**

- Кадрової Оксани Олександрівни — на посаду судді Київського районного суду м.Одеси;
- Вознюка Сергія Михайловича — на посаду судді Бориспільського міськрайонного суду Київської області;
- Мохонька Костянтина Миколайовича — на посаду судді Апеляційного суду Кіровоградської області;
- Танасогло Тетяни Михайлівни — на посаду судді Одеського апеляційного адміністративного суду;
- Козак Оксани Володимирівни — на посаду судді Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Без політичних фобій.

«Кваліфікаційники» порадили не боятися гучних справ

Закінчення, початок на стор.1

Другий шанс

Також ВККС підтримала прохання Марини Доманської з Господарського суду Луганської області перевести її до Київського апеляційного господарського суду. «А чи не настане криза у здійсненні правосуддя, якщо ви залишите суд?» — поцікавився заступник голови комісії Микола Пінчук. М.Доманська відповіла, що незабаром (завдяки проведеному добору кандидатів на посади суддів уперше) вакансії, наявні у Господарському суді Луганської області, заповняться. А її перехід до іншої обителі Феміди нікому не завдасть шкоди.

Ще четверо володарів мантій, які працюють у судах менше 5 років, хотіли змінити місце роботи, зокрема, у зв'язку з сімейними обставинами. Так, Оксана Степанова з Печерського райсуду м.Києва просила надати їй «квиток» до Обухівського райсуду Київської області. Комісія здивувалася: законники завжди хочуть потрапити до столичних судів, а тут — навпаки: володарка мантії тікає з м.Києва. О.Степанова пояснила, що переїжджає жити до м.Обухова, тому хоче мати роботу ближче до дому.

Анну Фещук, яка півтора року пропрацювала в Донецькому окружному адмінсуді, ВККС «повернула» на батьківщину — на Житомирщину (в окружний адмінсуд). А от Юлії Сухоручко з Дебальцевського міськсуду Донецької області рекомендацію на перевід до Краматорського міськсуду Донецької області «кваліфікаційники» надали ще в лютому 2011-го. Проте у березні був оголошений конкурс на зайняття вакансій, і документи Ю.Сухоручко відкликали з Адміністрації Президента. Оскільки жоден із претендентів на мантію не виявив бажання працювати у Краматорському міськсуді, комісія повернулася до розгляду заяви дебальцевської законниці і надала їй рекомендацію.

Політиків боятися — суддею не бути

П'ятеро суддів, термін повноважень яких закінчується у лютому наступного року, отримали безстрокові «перепустки». Не пощастило лише Сергію Мудрому із Господарського суду м.Києва. Коли розпочався розгляд його питання, член комісії Віктор Мікулін заявив самовідвід. Після цього ВККС порадилася за зачиненими дверима і повідомила: В.Мікулін відкликав свій відвід. До того ж, за словами М.Пінчука, виникла необхідність відкласти розгляд питання щодо С.Мудрого.

Я.Добрянська з Окружного адмінсуду м.Києва теж не уникла питань про самовідвід. Представниця комісії Галина Колеснік поцікавилася, чи суддя коли-небудь заявляла самовідвід. Я.Добрянська зізналася, що одного разу довелося це зробити. За словами служительки Феміди, це було у 2007 році. Позивачем у справі була Юлія Тимошенко, а відповідачем — Інна Богословська. Те, що сторони у справі, — відомі політики, а також постійне проведення мітингів під стінами суду вибило Я.Добрянську з колії, і вона заявила самовідвід.

«Чому ж ви заявили самовідвід? Потрібно бути мужньою і нічого не боятися!» — наголосила Г.Колеснік. «Нічого, —підтримав Я.Добрянську «кваліфікаційник» Володимир Віхров, — ось вона безстроково обереться суддею і вже нічого не боятиметься!»

ДОБІР КАДРІВ

За крок до фінішу

МАРИНА ЗАКАБЛУК

Вища кваліфікаційна комісія суддів продовжує надавати рекомендації на зайняття посад суддів уперше. У кишенях 339 кандидатів уже лежать рекомендації. Ще трохи більше 100 «перепусток» — і всі переможці конкурсу можуть готуватися до наступного етапу процесу призначення на посаду.

Нагадаємо, що кнопку «Старт» ВККС натиснула 21 листопада, коли розпочала роздавати рекомендації резервістам. 1, 5 та 6 грудня комісія ощасливила ще 127 кандидатів (у листопаді «перепустки» отримали 212 резервістів). Тобто, якщо у Вищій раді юстиції до претендентів на мантії не виникне жодних запитань, можна вважати, що на сьогоднішній день заповнені 339 вакансій.

Так як переможцями конкурсу було визнано 474 осіб, то 135 із них чекають свого щасливого дня. Скоріш за все, протягом 12—14 грудня ВККС зможе поставити крапку в першому конкурсі на заміщення вільних посад в обителях Феміди, а вже на початку наступного року оголосити новий конкурс, аби кандидати, які знаходяться в резерві, змогли скористатися другим шансом і якнайшвидше одягти мантії.

У перший день зими «кваліфікаційникам» довелося відмовити кандидатові на посаду судді Могилів-Подільського міськрайонного суду Вінницької області Віталію Горобчуку та залишити його «на лаві запасних». А 6 грудня відклали розгляд питання Руслана Цобенка — претендента на посаду до Господарського суду Кіровоградської області.

Якщо за результатами 6 засідань, проведених комісією в листопаді, першість з кількості рекомендацій для зайняття вільних посад, утримували Київ та Донецька область, то на трьох грудневих засіданнях беззаперечним лідером стала Донецька область (20 «перепусток»). Київська область отримала 6 «квитків» для «першачків», Київ — теж 6. Зокрема, четверо кандидатів отримали рекомендації до Дарницького райсуду м.Києва, а двоє — до Деснянського райсуду м.Києва.

Якщо ж підсумувати результати засідань 1, 5 та 6 грудня, то отримаємо такі дані. «Перепустки» до судів АРК та Миколаївської області отримало по 10 претендентів. Пасуть задніх у «рекомендаційній естафеті» західні області — Закарпатська та Волинська (за 9 засідань вони отримали 2 і 3 рекомендації відповідно). Не можуть пишатися великою кількістю отриманих благословень для зайняття вакансій і храми Феміди Сумської (4), Кіровоградської (5), Полтавської (6) та Тернопільської (6) областей.

Ті 135 кандидатів, які перемогли в конкурсі, проте й досі не почули благословення ВККС, сподіваються, що наступного тижня комісія наблизить і їх до омріяних мантій та служіння Феміді.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Дисциплінарні «трофеї».

За останні 6 років служителька Феміди отримала 3 стягнення

МАРИНА БОЙКО

Вища кваліфікаційна комісія суддів оголосила 15 законникам догани. Суддя з Одеси, окрім догани, отримала ще одне покарання: постійно діючий орган знайшов у її діях ознаки порушення присяги і направив до Вищої ради юстиції подання щодо звільнення. А в запорізької законниці комісія виявила «схильність» до стягнень.

30 листопада ВККС, розглянувши 60 скарг, притягнула 15 законників до відповідальності. А от Світлана Нікітіна з Приморського райсуду м.Одеси, яка, до речі, не приїхала до столиці, отримала не лише догану (на її дії скаржився перший заступник прокурора Одеської області Олексій Бебель). Заяву зі скаргою. «кваліфікаційники» направили до ВРЮ, аби вона вирішувала подальшу долю служительки Феміди (йдеться про справу, пов'язану із заволодінням чужим майном).

До комісії надійшло ще одне звернення — прокурора Херсонської області щодо Дмитра Корецького з Суворовського райсуду м.Херсона. Виявилося, що законник «не товаришує» з кримінальним правом. ВККС знайшла підстави для відкриття дисциплінарної справи.

«Д.Корецький порушив законодавство в частині застосування покарання щодо засуджених, до яких застосовувалася ст.75 «Звільнення від відбування покарання з випробуванням» Кримінального кодексу. Запобіжний захід у вигляді тримання під вартою він залишав без зміни, тому осіб незаконно тримали під вартою понад 2 міс., поки не втрутився суд апеляційної інстанції», — повідомила представниця ВККС Галина Колеснік.

Також вона пояснила Д.Корецькому: якщо суд застосовує ст.75 КК, він повинен негайно звільнити з-під варти підсудного. «Кваліфікаційниця» Лідія Горбачова поцікавилася, скільки часу Д.Корецький працює суддею. «Один рік і три місяці», — відповів законник. Він визнав свою вину, а допущення такої помилки пояснив недостатнім досвідом і великим навантаженням.

Г.Колеснік підтвердила: Д.Корецькому дійсно бракує досвіду, бо навіть пояснення у нього вийшли «недосвідченими». Суддя написав, що не звільнив підсудних, бо «прокурор просив про позбавлення волі і збирався оскаржувати вирок». Тому він уважав, що звільняти людей не варто».

«Ви не пов'язані з позицією прокурора, представників захисту», — зазначив заступник голови комісії Микола Пінчук. А «кваліфікаційник» Володимир Віхров, звертаючись до Д.Корецького, додав: «Прокурор для вас один — Кримінальний кодекс».

Після нарадчої кімнати М.Пінчук оголосив вердикт: «Ваше каяття залишило слід у серцях представників кваліфкомісії, однак ми змушені оголосити вам догану. Нехай вона буде для вас першою і останньою».

У немилість комісії потрапила і Наталія Скользнева із Жовтневого райсуду м.Запоріжжя. Їй «інкримінували» тривалий розгляд справи (з жовтня 2008 року). «Я зробила висновки, таке більше не повториться. Знаю, які суб'єктивні чи об'єктивні причини не називала б, законом встановлено 2 міс. для розгляду справи», — зазначила володарка мантії.

Тоді секретар комісії Анатолій Марцинкевич додав: суддю характеризують позитивно, проте вже двічі притягали до дисциплінарної відповідальності — у 2005 та 2010 роках. «То ви, виявляється, схильні до стягнень», — дорікнув Н.Скользневій М.Пінчук.

«Я обіцяю — більше такого не буде. Це востаннє», — виправдовувалася суддя. ВККС «узяла до уваги» її каяття, проте догану все-таки оголосила.

ЗАСІДАННЯ

Вища рада юстиції
Довідка
про результати розгляду
питань порядку денного

30 листопада 2011 року **№16**

1. За поданням Ради суддів адміністративних судів Вища рада юстиції прийняла рішення про призначення ТЕМКІЖЕВА Ігоря Хажмуридовича на посаду голови Вищого адміністративного суду України.

2. За поданням Ради суддів загальних судів Вища рада юстиції прийняла рішення про призначення суддів на адміністративні посади:

1. КРАСНОЩОКОВОЇ Наталії Степанівни — заступником голови Апеляційного суду Донецької області;

2. МАТЮШЕНКА Ігоря Володимировича — заступником голови Апеляційного суду Житомирської області;

3. БУНДИ Анни Олександрівни — головою Бродівського районного суду Львівської області;

4. ГАЛИНА Володимира Петровича — головою Самбірського міськрайонного суду Львівської області;

5. ДІБРОВИ Олександра Вікторовича — головою Народицького районного суду Житомирської області;

6. ЛЮБЧЕНКА Сергія Дмитровича — головою Совєтського районного суду м.Макіївки Донецької області;

7. МІХНЕНКА Сергія Дмитровича — головою Малинського районного суду Житомирської області;

8. МИХАЙЛОВА Віталія Євгенійовича — головою Центрального районного суду м.Сімферополя Автономної Республіки Крим;

9. ГАЙДУРА Антона Юрійовича — заступником голови Міжгірського районного суду Закарпатської області;

10. ГОЛОВІНА Валерія Олександровича — заступником голови Павлоградського міськрайонного суду Дніпропетровської області;

11. ГРЕЦЬКА Василя Адамовича — заступником голови Ємільчинського районного суду Житомирської області;

12. ДВІРНИК Надії Вікторівни — заступником голови Центрального районного суду м.Сімферополя Автономної Республіки Крим;

13. ДУБОВИКА Петра Васильовича — заступником голови Народицького районного суду Житомирської області;

14. ЄРЬОМІНА Дмитра Олександровича — заступником голови Центрально-Міського районного суду м.Макіївки Донецької області;

15. ЗАБОРСЬКОГО В'ячеслава Олександровича — заступником голови Будьоннівського районного суду м.Донецька;

16. КАЛІНІЧЕНКО Лариси Степанівни — заступником голови Голосіївського районного суду м.Києва;

17. КОТУБЕЯ Івана Івановича — заступником голови Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області;

18. ЛЕШКО Світлани Миколаївни — заступником голови Коростенського міськрайонного суду Житомирської області;

19. ПАЛІНЧАКА Олександра Миколайовича — заступником голови Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області;

20. ПАНАС Наталії Леонідівни — заступником голови Пролетарського районного суду м.Донецька;

21. ПЕТРУНІ Ніни Василівни — заступником голови Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області;

22. РАССУЖДАЯ Вадима Яковича — заступником голови Червоногвардійського районного суду м.Макіївки Донецької області;

23. ТИМОШЕНКА Андрія Олександровича — заступником голови Малинського районного суду Житомирської області;

24. ШИПОВИЧА Владислава Володимировича — заступником голови Калінінського районного суду м.Горлівки Донецької області.

3. Вища рада юстиції прийняла рішення відмовити Топузовій Наталії Михайлівні в призначенні на посаду заступника голови Першотравневого районного суду Донецької області.

4. За поданням Ради суддів загальних судів ВРЮ прийняла рішення про призначення ХОМИКА Андрія Петровича на посаду голови Дрогобицького міськрайонного суду Львівської області та звільнення його з посади заступника голови цього суду.

5. За поданням Ради суддів загальних судів ВРЮ прийняла рішення про звільнення Якухна Олександра Михайловича з посади голови Овруцького районного суду Житомирської області.

6. Вища рада юстиції прийняла рішення про внесення подання Президенту про призначення Скраль Тетяни Василівни на посаду судді Закарпатського окружного адміністративного суду.

7. Прийнято рішення про внесення подань про звільнення суддів з посад за загальними обставинами:

7.1. У зв'язку із закінченням строку, на який призначено,

Чолана Михайла Васильовича — судді Карлівського районного суду Полтавської області.

7.2. У зв'язку з неможливістю виконувати свої повноваження за станом здоров'я:

1. Сафонова Володимира Васильовича — судді Балаклавського районного суду м.Севастополя;

2. Дранчука Павла Юрійовича — судді Долинського районного суду Кіровоградської області.

7.3. У зв'язку з поданням заяви про звільнення з посади за власним бажанням Горюнової Людмили Іванівни — судді Євпаторійського міського суду Автономної Республіки Крим.

8. Прийнято рішення відмовити Кіяшку Віктору Івановичу у внесенні подання про звільнення у зв'язку з поданням заяви про відставку з посади судді господарського суду Сумської області й поінформувати Вищу кваліфікаційну комісію суддів про прийняте рішення.

9. Прийнято рішення задовольнити скаргу Коноваленка Максима Івановича на рішення ВККС від 30.06.2011 №2246/Бо-11 про відмову в наданні рекомендації для обрання суддею Тернівського районного суду м.Кривий Ріг Дніпропетровської області безстроково, скасувати зазначене рішення й зобов'язати ВККС прийняти нове рішення.

10. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 22.04.2010 про внесення подання про звільнення Калініченка Ігоря Степановича з посади судді Апеляційного суду Херсонської області за порушення присяги.

11. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 14.09.2011 про внесення подання про звільнення Свяченої Юлії Борисівни з посади судді Приморського районного суду м.Одеси за порушення присяги, внесену за результатами перевірки відомостей, викладених у скаргах Цихович Л.І. від 8.06.2010 (направленій до Вищої ради юстиції членом ВРЮ Онопенком В.В.), від 29.07.2010 (направленій до ВРЮ заступником керівника управління з питань звернень громадян Адміністрації Президента Г.Кільовою), від 17.12.2010 і 4.01.2011, та в депутатських зверненнях депутата Одеської міської ради Соколової В.К. в інтересах Цихович Л.І. від 6.08.2010, направлених до ВРЮ особисто депутатом, а також заступником глави Адміністрації Президента — керівником головного управління з питань судової реформи та судоустрою Портновим А.В. та управлінням документального забезпечення та контролю Верховного Суду.

ТОЧКА ЗОРУ

Співтовариство служителів.

Сергій САРБАШ: «Хто хоче шукати справедливості за допомогою права, той і повинен ставати суддею»

***Сергій САРБАШ** народився 12 червня 1967 р. в м.Москві (Росія). У 1994 р. закінчив Московську державну юридичну академію, а в 1997-му — Російську школу приватного права.*
З 1996 до 2005 р. — головний консультант відділу аналізу та узагальнення судової практики, заступник начальника управління законодавства Вищого арбітражного суду Російської Федерації.
У 2005 р. призначений суддею ВАС РФ, із 2007-го — голова судового складу.
Має I кваліфікаційний клас судді. Доктор юридичних наук. Член Ради з кодифікування і вдосконалення цивільного законодавства при президентові Російської Федерації.

НАТАЛІЯ ШИНЯЄВА,
Право.ру

Яким повинен бути суддя і що означає бути людиною в мантії, чи є суддівське співтовариство замкнутим і як у нього потрапити — про це, а також про інші нюанси суддівської професії розповів суддя та член президії Вищого арбітражного суду РФ Сергій САРБАШ.

«Суддя, особливо в невеликому місті, змушений відчужуватися від суспільства»

— Сергію Васильовичу, чи пам'ятаєте, яку першу справу як судді вам довелося розглядати?

— Всі мої перші справи стосувалися так званого експортного ПДВ. А одна з перших була пов'язана з виявленням схеми незаконного відшкодування ПДВ на дуже велику суму. Запам'яталася вона тим, що наші аргументи так переконали акціонерів, що вони, всупереч спробам юристів їх захистити, просто зізналися президії, що схема дійсно мала місце. Правда, вони сказали, що її ввели попередні акціонери, а вони її ліквідують.

— Як ви думаєте, чи впливає на роботу судді вищого суду наявність або відсутність досвіду роботи в нижчих інстанціях?

— Це і заважає, і допомагає одночасно. З одного боку, коли немає досвіду, ти не знаєш, як працює судова інстанція внизу. Точніше, знаєш, але суто теоретично. А з другого — це, що називається, свіжий погляд. Тим більше, для судді наглядової інстанції дуже важливо прагнути мислити ширше і бачити наслідки, які випливатимуть з формування тієї чи іншої практики для країни в цілому, для всієї економіки. А для судді нижчої інстанції, напевно, важливіше інше — правильно вирішити конкретну справу.

— Голова ВАС Веніамін Яковлев якось сказав, що найвища судова інстанція — це місце, яке не терпить суєти, оскільки в ній повинні насамперед вироблятися наукові підходи. На ваш погляд, виходить цим займатися чи суєти в нагляді все-таки багато?

— Дійсно, ухвалюючи рішення, ми повинні озиратися на політико-правові наслідки нашої діяльності. Але, на жаль, займатися наукою виходить все менше й менше: у Вищому арбітражному суді все ж таки ще дуже багато «плинності». Це пов'язано з тим, що в нас відсутнє кваліфіковане представництво. Люди не знають, як звертатися в нагляд, що важливе для погляду судді цієї інстанції. Тому дуже багато часу віднімають прості справи. Суддя повинен прочитати всі матеріали тільки для того, щоб дійти висновку, що жодних правових проблем у них немає. Вищий суд такими справами просто переобтяжений.

— Кажуть, що судді — це закрита каста, замкнуте співтовариство. Із цим твердженням ви могли б посперечатися чи погоджуєтеся?

— Воно закрите не набагато більше, ніж будь-яке інше співтовариство. У суддівську спільноту, можливо, складніше потрапити, оскільки існує певний відбір і правила. Але так само складно стати лікарем, і лікарське співтовариство теж до певної міри закрите. І лікарям, і суддям об'єктивно властива деяка полярність у взаєминах: одним — з пацієнтами, іншим — зі сторонами. Природно, формується певна професійна свідомість, що, можливо, призводить до певної деформації. Звичайно ж, суддя й адвокат дивитимуться на одне й те саме юридичне питання порізному. Адвокат шукатиме рішення, найбільш вигідне для свого клієнта, а суддя — найбільш справедливе рішення. У цьому сенсі кастовість є.

Проте є й закритість іншого роду. Суддя, особливо в невеликому місті, змушений відчужуватися від суспільства. У наш непростий час, коли рівень моральності людей далекий від норми, суддя змушений сторонитися місць, де він може потрапити в ситуацію, яка поставить під сумнів його безсторонність і незалежність. Деякі судді регіональних судів розповідали мені, що вважають за краще відпочивати тільки за кордоном, тому що в рідному місті завжди є ймовірність опинитися в одному місці зі стороною в справі. Все це в сукупності приводить до того, що судді об'єднуються в якусь корпорацію, відгороджуються.

«У вузькопрофесійному арбітражному середовищі зазвичай відомо, хто схильний до тиску»

— На вас коли-небудь намагалися чинити тиск як на суддю?

— Як на суддю — ні, ніколи, але такі спроби були значно раніше — коли я ще працював у апараті суду. Люди, які не дуже добре мене знали, такі спроби здійснювали, але від таких людей швидко позбавляєшся, навколо залишаються тільки пристойні.

Однак я знаю, що досі до деяких з моїх друзів звертаються певні люди і просять про те, аби «якось уважніше справу подивилися». Я дуже вдячний моїм друзям, які виступають у цьому плані буфером, не пускають таких людей до мене.

Насправді у вузькопрофесійному арбітражному середовищі, як мені здається, зазвичай відомо, хто схильний до тиску, а хто — ні. Хоч і тут є немало чуток, домислів і фантазій.

— Крім роботи в суді, ви також викладаєте. Як би ви оцінили покоління молодих юристів?

— Покоління дуже обнадіює. Є, звичайно, і ті, які засмучують, — нещасні люди, котрих зіпсувала не дуже хороша освіта, це не їх провина. Але є дуже багато талановитої та чесної молоді, люди, які дійсно розуміють, що право є мистецтво добра і справедливості. У них горять очі, видно, що люди шукають, цікавляться правом. Багато знають, деколи більше, ніж я, я вже їх навіть боюся. Все це обнадіює, хочеться сподіватися, що для людства ще не все втрачено.

— Види й способи тлумачення закону можуть бути різними, зокрема й такими, що приводять до абсолютно протилежних висновків. Яким способом тлумачення керуєтеся ви?

— Всі способи тлумачення закону описані в теорії права. Навряд чи хтось придумає щось нове, хоча є тепер нові напрями, так зване law & economics, наприклад. Мені здається, треба просто зрозуміти думку законодавця — чого він від нас хотів, дотримання людьми якого правила. Як тільки ти це розумієш, це правило й треба застосовувати.

Якщо ти бачиш, що це призводить до надзвичайно несправедливого результату, то й тлумачення *contra legem* — проти закону. Це треба робити дуже акуратно, тому що суд у такому разі вже дійсно починає привласнювати компетенцію законодавця. Суд стає перед дуже важким вибором: чи дотримуватися вульгарного «монтеск'єнізму» — поділу влади, що спричинить порушення прав людей, або тлумачити закон, аби він давав справедливе рішення. Я можу зробити таке припущення, від якого, напевно, багато хто вжахнеться, — що деякі судді спочатку думають, яким повинне бути справедливе рішення, а потім пристосовують під нього наявне законодавство. Я не виключаю, що такі ситуації бувають, особливо в наш час, коли законодавство таке заплутане, незрозуміле, суперечливе.

«Найкраще рішення — коли сторони виходять із суду з мировою угодою»

— А як би ви визначили справедливе рішення?

— Коли суперечливі законні інтереси сторін збалансовані рішенням таким чином, що не ігнорується жоден з них. Найкраще рішення для судді — коли сторони виходять із залу суду з мировою угодою.

Можна, напевно, уявити собі таку модель визначення справедливого рішення — прикинути, як би сторони, якби захотіли, домовилися в цій конфліктній ситуації.

Хоча, з другого боку, нині є й дуже багато елементарних вульгарних порушень права, коли одна сторона абсолютно ігнорує інтереси та права іншої. У таких випадках ухил судової практики повинен бути до того, щоб зробити невигідним порушення права, щоб це било по кишені порушника.

— Бути суддею — це робота чи місія?

— Я якось поставив подібне запитання одному шведському судді. Спочатку запитав, хто в них більше отримує — судді чи адвокати, на що отримав класичну відповідь: адвокати. І тоді я поцікавився в нього, чому ж він працює суддею. Відповідь була: «Тому, що це служіння».

Мені здається, цим і можна пояснити завдання судді. Суддею може бути людина, яка розуміє, що її покликання — це служіння суспільству. Хто відчуває потребу бути на службі в суспільства, хоче шукати справедливості за допомогою права, той і повинен ставати суддею. ❦

ПОВНОВАЖЕННЯ

ВККС назавжди

ВР планує подвоїти строк перебування у ВККС. При цьому, навіть коли відведений час мине, «кваліфікаційник» зможе претендувати на повторне призначення.

Проект «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (№9514), який містить відповідні пропозиції, подав народний депутат Ігор Воротнюк. За словами парламентаря, збільшення строку повноважень членів ВККС дозволить забезпечити стабільну роботу органу та сприятиме збереженню єдиного підходу й виробленню одноманітної практики.

Планується збільшити строк повноважень членів ВККС із 3 до 6 років та зняти обмеження щодо можливості повторного призначення на посаду члена кваліфкомісії. На сьогодні людина, відбувши один строк перебування на посаді члена ВККС, не може відразу після цього знову бути обрана до цього органу. Якщо ж запропоновані нардепом пропозиції будуть прийняті, то можливість перебування у кваліфкомісії фактично не буде обмежено. Адже, ратуючи за зняття заборони на повторне обрання, нардеп не пропонує встановити жодної нової, наприклад на роботу у ВККС 3 чи 4 «сезони» поспіль.

Також проект визначає підстави для припинення його повноважень. Так, повноваження члена ВККС можуть бути достроково припинені в разі подання відповідної заяви, неможливості працювати на посаді за станом здоров'я, набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього, припинення його громадянства тощо.

Крім того, є намір урегулювати питання забезпечення колишніх членів ВККС у разі закінчення в них строку повноважень на посаді, з якої вони були відряджені до комісії. ❦

ОБВИНУВАЧЕННЯ

Батько та син помстилися судді

Столична прокуратура завершила розслідування обставин вбивства судді Шевченківського районного суду м.Києва Сергія Зубкова. Як і передбачалося, цей злочин було вчинено з метою помсти.

Як повідомив «ЗіБ» прокурор м.Києва Анатолій Мельник, «у березні поточного року двоє громадян (батько та син) за попередньою змовою, з метою помсти за винесення рішення у цивільній справі вбили суддю у під'їзді будинку, де він проживав. С.Зубкову було нанесено 5 колото-різаних та 2 вогнепальних поранення».

Крім того, після скоєння злочину один із обвинувачених вчинив замах на вбивство випадкового свідка.

На сьогодні обвинувачені перебувають під вартою. Їхні дії кваліфіковано за ч.2 ст.15, пп.9, 13, ч.2 ст.115, п.12 ч.2 ст.115 та ст.379 КК. Максимальне покарання за інкриміновані злочини — довічне позбавлення волі.

Кримінальна справа вже направлена до суду. ❦

12. Відхилено пропозицію (подання) члена Вищої ради юстиції від 27.05.2009 про внесення подання про звільнення Ткаченко Наталії Василівни з посади судді Жовтневого районного суду м.Дніпропетровська за порушення присяги.

13. Відхилено пропозицію (подання) члена Вищої ради юстиції від 11.12.2009 про внесення подання про звільнення Паламаря Петра Івановича з посади судді Господарського суду м.Києва за порушення присяги.

14. Прийнято відмову члена Вищої ради юстиції від пропозиції від 26.10.2010 про внесення подання про звільнення Тесленко Тетяни Вікторівни з посади судді Кобеляцького районного суду Полтавської області за порушення присяги, внесену за результатами перевірки відомостей, викладених у депутатському зверненні народного депутата Пилипенка В.П. від 9.12.2009 з доданими копіями скарг Гелли В.І. від 21.11.2009 аналогічного змісту, звернення депутата Кобеляцької міської ради Л.Пряхіної від 20.11.2009, скарг Андрейка О.Т. від 21.11.2009, заяви судді Кобеляцького районного суду Полтавської області Зацеркляного В.К. від 21.11.2009; зверненнях голови Кобеляцької районної ради Полтавської області Жукова В.В. від 3.12.2009, 18.12.2009 (з доданим зверненням депутатів Кобеляцької районної ради від 16.12.2009), 23.12.2009; заявах Гелли В.І. від 3.11.2009 та 28.05.2010 з доданою заявою від 4.11.2009 аналогічного змісту з попередньо надісланою; зверненні голови Комітету Верховної Ради з питань правосуддя Ківалова С.В. від 26.02.2010 з долученими депутатським зверненням народного депутата Омельченка Г.О. від 12.02.2010 та колективним зверненням Пухи Г.М., Рибалка М.Ю. та Вазерцевої Г.Г. від 5.02.2010.

15. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 16.04.2010 про внесення подання про звільнення Зуба Геннадія Анатолійовича з посади судді Київського районного суду м.Харкова за порушення присяги.

16. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 28.09.2010 про внесення подання про звільнення Малюкіна Юрія Петровича з посади судді Великобурлуцького районного суду Харківської області за порушення присяги, внесену за результатами перевірки відомостей, викладених у зверненнях представника ТОВ «Росія» Воронкіна М.В., генерального директора ТОВ «АФ «Росія» Остапова Д.С. та ліквідатора ТОВ «Росія» Бережного О.І.

17. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 18.02.2009 про внесення подання про звільнення Бондар Світлани Борисівни з посади судді Чугуївського міського суду Харківської області, Моніча Богдана Сильвестровича з посади судді Черняхівського районного суду Житомирської області, Даруди Ірини Анатоліївни з посади судді Іршавського районного суду Закарпатської області за порушення присяги.

18. Відхилено пропозицію члена ВРЮ від 3.02.2009 про внесення подання про звільнення Обрізка Ігоря Михайловича, Онишкевича Тараса Володимировича з посад суддів Львівського апеляційного адміністративного суду за порушення присяги.

19. Відхилено рекомендацію Кваліфікаційної комісії суддів загальних судів Луганського апеляційного округу від 7.08.2009 про внесення подання про звільнення Озерова Віталія Олександровича з посади судді Старобільського районного суду Луганської області.

20. Внесено подання про звільнення Тюріна Миколи Миколайовича з посади судді Дзержинського міського суду Донецької області у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком щодо нього.

21. Задоволено скаргу судді Тернівського районного суду м.Кривий Ріг Дніпропетровської області Коноваленка Максима Івановича на рішення ВККС від 21.04.2011, скасовано зазначене рішення ВККС, провадження в дисциплінарній справі закрито.

22. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за заявою Абрамова В.П., з висновком про відсутність підстав для відкриття дисциплінарного провадження стосовно суддів Вищого господарського суду України Дерепи Володимира Івановича, Грека Бориса Миколайовича та Кривди Дмитра Степановича.

23. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за скаргою Саітова Магомеда-Амін Абубакаровича від 10.06.2010, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Гримич Майї Костянтинівни з посади судді Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (за дії, вчинені на посаді судді Печерського районного суду м.Києва) за порушення присяги.

24. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за скаргою представника ТОВ «ТАКТ-НАФТА» Маєвського А.В. від 17.01.2011, надісланою до ВРЮ народним депутатом Коржем В.П., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Ластовки Нелі Дмитрівни з посади судді Дніпровського районного суду м.Києва за порушення присяги.

25. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за його листом від 21.09.2010, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Чебан Алли Порфирівни з посади судді Татарбунарського районного суду Одеської області за порушення присяги.

26. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за скаргою генерального директора ПП «Осіріс» Хаустова В.А., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Кузіної Жанни Василівни з посади судді Київського районного суду м.Полтави та Орла Івана Івановича з посади судді Чорнухинського районного суду Полтавської області за порушення присяги.

27. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненнями голови правління АТ «Енергопостачальна компанія Одесаобленерго» Ніверчука О.М., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Матяш Таїсії Леонідівни з посади судді Дністровського міськрайонного суду Одеської області за порушення присяги.

28. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за заявою директора ТОВ «Термінал-2004» Чейпеша В.М., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Мокану Вікторії Василівни з посади судді господарського суду Закарпатської області за порушення присяги.

29. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненнями Левченко В.О., скерованими до Вищої ради юстиції головою Комітету ВР з питань правосуддя Ківаловим С.В. та народним депутатом Гордієнком С.В., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Грузман Тетяни Володимирівни з посади судді Оржицького районного суду Полтавської області за порушення присяги.

30. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ за зверненням народного депутата Литвина В.М. від 22 липня 2011 року, з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Кузьменка В'ячеслава Володимировича з посади судді Заводського районного суду м.Миколаєва (за дії, вчинені на посаді судді Очаківського міськрайонного суду Миколаївської області) за порушення присяги.

31. Затверджено результати перевірки, проведеної членом ВРЮ Бондиком В.А. за зверненням Арнаутової Л.П., з висновком про відсутність підстав для внесення подання про звільнення Кузьменка В`ячеслава Володимировича з посади судді Заводського районного суду м.Миколаєва (за дії, вчинені на посаді судді Очаківського міськрайонного суду Миколаївської області) за порушення присяги. ❦

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

День «дисциплінарки»

В останній день осені Вища кваліфікаційна комісія суддів оголосила догани 15 законникам. Одні поплатилися за порушення розгляду справ, інші — за незаконне тримання підсудних під вартою. Багатьом служителям Феміди вдалося уникнути покарання через те, що строк притягнення їх до відповідальності давно закінчився.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Перед початком засідання «кваліфікаційники» Лідія ГОРБАЧОВА та Володимир ВІХРОВ переглядали матеріали дисциплінарних справ.

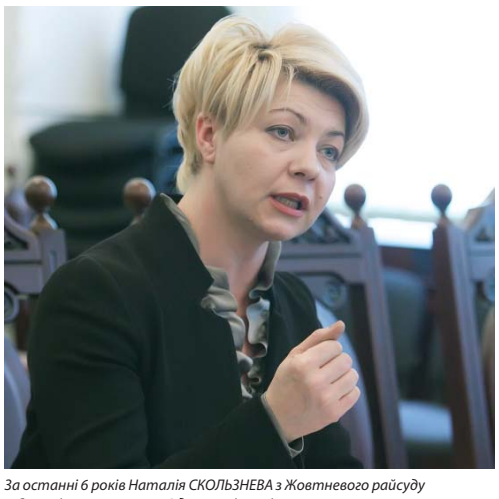

За останні 6 років Наталія СКОЛЬЗНЕВА з Жовтневого райсуду м.Запоріжжя отримала 3 дисциплінарні стягнення.

Заслухавши пояснення Євгена ЗАВГОРОДНЬОГО з Кіровського райсуду м.Кіровограда, комісія закрила дисциплінарну справу щодо нього.

Голова ВГС Віктор ТАТЬКОВ утримався від надання характеристики І.Темкіжеву, хоча знайомий з ним уже давно.

У Володимира КОЛЕСНИЧЕНКА (зліва) і Сергія КІВАЛОВА збігалися погляди на призначення більшості кандидатів.

Після призначення можна зі спокійною душею сфотографуватися на пам'ять.

АДМІНПОСАДИ

Не ВАС єдиним

Вища рада юстиції, крім призначення Ігоря Темкіжева новим очільником Вищого адміністративного суду, на засіданні 30 листопада вирішила долю ще 26 посад. При цьому схвальні висновки почули майже всі претенденти.

ФОТО: ІВАН СТЕЦЕНКО

Деякі питання голова РСАС Микола КОБИЛЯНСЬКИЙ (зліва) намагався обговорити приватно.

Перш ніж голосувати, члени ВРЮ консультувалися з колегами.

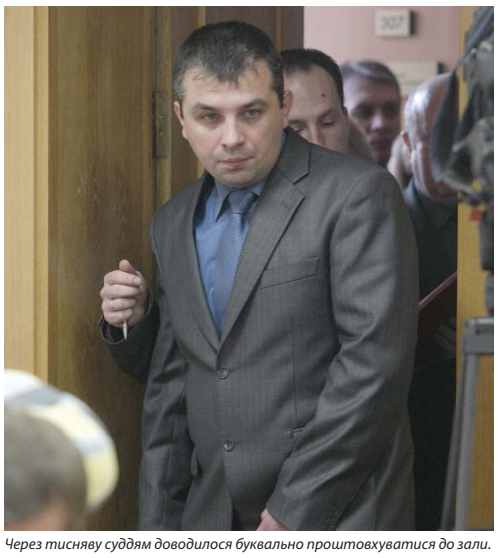

Через тисняву суддям доводилося буквально проштовхуватися до зали.

МОМЕНТ ІСТИНИ

Святкова блокада

Традиційним парламентським способом вираження невдоволення було й залишається блокування трибуни та президії Верховної Ради. Правда, якщо більшості потрібно проголосувати за той чи інший закон, не зупинять і димові шашки, як це було у квітні минулого року. Якщо ж немає особливої потреби, то чому б не скористатися додатковим вихідним?

ФОТО ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

Доки не куплять ноутбуків для нардепів, президії доводиться носити із собою стоси паперів.

Є така парламентська прикмета: в День Збройних Сил України обов'язково обійнятися з генералом.

Ельбрус ТЕДЕЄВ отримав на день народження картину.

«Чого чекаємо? Може, підемо в рукопашну?»

«Проходи по флангах» доручили охороняти найстійкішим.

Тепер генерал-майор СБУ Андрій КОЖЕМ'ЯКІН поведе фракцію БЮТ. На вихід...

Бютівці не врахували того, що на полотнищі портрет їхнього лідера спотворюватиметься до невпізнання.

КОМІТЕТ

Удосконалення для Феміди

7 грудня парламентський Комітет з питань правосуддя рекомендував прийняти в першому читанні проект закону №9535 «Про внесення змін до деяких законів України (щодо вдосконалення порядку здійснення судочинства)». Крім цього, володарі мандатів одержували подарунки та приймали нових гостей.

ФОТО: ОЛЕКСІЙ ЧЕРНИШЕВ

З нагоди Дня працівників прокуратури України голова комітету Сергій КІВАЛОВ (праворуч) отримав подяку від заступника Генпрокурора Григорія СЕРЕДИ.

Заступник голови Вищого адмінсуду Михайло ЦУРКАН (ліворуч) роз'яснював своєму керівникові Ігорю ТЕМКІЖЕВУ, котрий уперше прийшов на засідання комітету, яких змін потребує адмінсудочинство.

Голова Вищої ради юстиції Володимир КОЛЕСНИЧЕНКО (другий ряд, праворуч), який не пропускає жодного засідання комітету, був радий вкотре зустрітися з представниками судової влади.

РЕКЛАМА

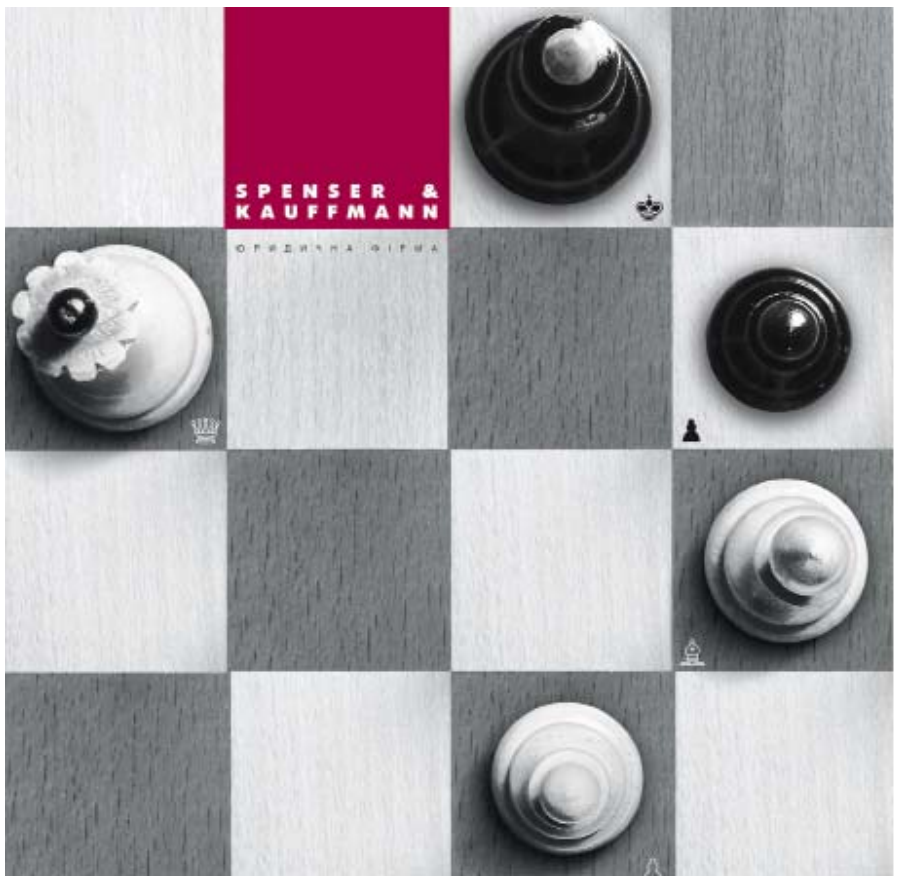

Білі починають і виграють

SPENSER & KAUFFMANN — ВАША ПЕРЕМОЖНА ПОЗИЦІЯ

Україна, 01021, м. Київ
Кловський узвіз, 7а, 13 поверх

Тел./Факс: +380 44 288-83-83

E-mail: office@sklaw.com.ua
www.sklaw.com.ua

РОЗДРІБ

«ЗіБ» — у продажу!

Запитуйте наш тижневик у кіосках «Союздруку»

Отже, якщо ви не встигаєте за своїми колегами першим ознайомитися зі свіжим номером «ЗіБ» або пропустили важливий матеріал у попередніх числах видання — звертайтеся до найближчого кіоску «Союздруку». Згідно з графіком наша газета має надходити в продаж уже в суботу.

Кіоски, де реалізується «Закон і Бізнес»:

Кіоск	Адреса
3	майдан Незалежності.
8	майдан Незалежності.
19	вул. Б. Хмельницького, 44.
21	вул. Хрещатик, 5.
24	вул. М. Заньковецької, 2.
25	вул. Червоноармійська, 49.
26	вул. Червоноармійська, 48.
29	ст. метро «Хрещатик».
60	вул. Інститутська, 10—12.
74	вул. Хрещатик, 10.
142	вул. Червоноармійська, 57.
145	вул. Червоноармійська, 73.
156	вул. Червоноармійська, 74/5.
404	вул. Велика Житомирська, 6.
405	вул. Володимирська, 18.
406	вул. Володимирська, 24.

ЗДОРОВ'Я

Лікарське місце

Президент підписав акт, який дозволив лікарям безкоштовно паркуватися за умови, що на автомобілі буде розпізнавальний знак із вказівкою їх професії та стикер з номером телефону.

Новації містяться в законі «Про внесення змін до статті 77 Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо прискорення надання першої медичної допомоги в невідкладних та екстремальних ситуаціях» (№4000-VI). Як пояснював ініціатор змін — народний депутат Олег Зарубінський, для того, щоб у екстренній ситуації швидко знайти лікаря, медичні працівники на своїх автомобілях можуть розміщувати розпізнавальний знак «лікар». У той же час у нашій країні практично ніхто з медиків так не робить: додаткові обов'язки не приносять жодної вигоди.

Змінити ситуацію має новий закон. Відповідно до нього лікарі зможуть безкоштовно паркувати свої автомобілі в тих випадках, якщо на машині буде розпізнавальний знак з вказівкою їх професії та стикер з номером телефону.

У свою чергу власники спеціально відведених майданчиків для паркування мають забезпечити та виділити місця для безоплатного паркування транспортних засобів, якими керують медичні працівники.

КУЛЬТУРА

Святкують усі!

У Верховній Раді планують прописати правила отримання вихідних днів представниками національних меншин та різних релігійних громад.

Народні депутати Олександр Фельдман та Олег Гейман подали до Верховної Ради проект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гарантування права на відзначення національних і релігійних свят)» (№9517).

У пояснювальній записці політики зазначають, що чинне законодавство не встановлює єдиного механізму реалізації права на святкування власних свят національними меншинами і різними релігійними громадами. Відповідно до ст.73 Кодексу законів про працю «за поданням релігійних громад інших (неправославних) конфесій, зареєстрованих в Україні, керівництво підприємств, установ, організацій надає особам, які сповідують відповідні релігії, до трьох днів відпочинку протягом року для святкування їх великих свят з відпрацюванням за ці дні».

Ініціатори змін звернули увагу на той факт, що конфесія — це особливість віросповідання в межах певного релігійного вчення, а також об'єднання, послідовників цього віросповідання. Термін «конфесія» часто вживається для опису різних християнських церков (православної, католицької, багатьох протестантських). Цей термін також використовується для опису гілок юдаїзму (ортодоксали, консерватори, реформатори та реконструктори), зрідка — для гілок ісламу (суніти та шиїти). Отже, конфесія є течією в межах однієї релігії.

Тому народні депутати зробили висновок: якщо в законі написано «інших (неправославних) конфесій», то мова йде саме про інші конфесії християнства, які не є православними. За їхніми словами, послідовники інших релігій узагалі позбавлені права на дні відпочинку для відзначення релігійних свят.

Парламентарі пропонують в ст.6 закону «Про національні меншини» прописати, що для відзначення національних свят місцеві державні адміністрації за поданням національних громадських об'єднань мають право встановлювати неробочі дні на відповідній території, де більшість населення становить певна національна меншина. Крім цього, у ст.73 Кодексу законів про працю пропонується дати права на вихідні не лише для представників інших конфесій, а й релігій.

СОЦДОПОМОГА

Без перспективи.

Спроби держави допомагати нужденним позбавляють їх шансу переступити межу бідності

ВАЛЕНТИН БОГУНОВ

Недавня пропозиція Уряду поставити розмір державної допомоги на дитину в залежність від рівня доходів сім'ї миттєво отримала негативну оцінку з боку громадян. І хоча проект №9516 пообіцяли зняти з розгляду, питання залишається відкритим.

В одних непряма оцінка доходів відіб'є всяке бажання заробляти, інші ж будуть змушені постійно приховувати своє матеріальне становище.

Насправді допомогу по догляду за дитиною не забирають

Проект «Про внесення змін до Закону України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (щодо надання різних видів соціальної допомоги з урахуванням рівня доходів сім'ї)» був покликаний прибрати із закону поняття «малозабезпечена сім'я з дітьми», жорстко пов'язавши соціальні виплати із середньомісячним доходом.

Зауважимо, що сьогодні згідно із законом передбачено кілька видів державної допомоги на дитину:

1) у зв'язку з вагітністю та пологами;

2) при народженні (усиновленні) дитини;

3) по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку;

4) на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування;

5) одиноким матерям.

Скандальний проект №9516 стосується тільки двох видів допомоги: у зв'язку з вагітністю та пологами, а також одиноким матерям. Деякі ЗМІ, не розібравшись у питанні, поспішили оголосити про припинення всіх виплат на дитину понад 80% українців. Варто відзначити, що на допомогу від держави у зв'язку з вагітністю та пологами згідно з ст.7 чинного закону мають право лише ті жінки, які не застраховані в системі загальнообов'язкового державного страхування. За решту платить працедавець.

Декретні відпускні надаються (ст.9 закону) в розмірі 100% середньомісячного доходу за весь період відпустки. За загальним правилом, це 70 календарних днів до пологів і 56 — після.

А ось якщо мама офіційно не працювала, мінімальний розмір державної допомоги у зв'язку з її вагітністю та пологами становить 25% від розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи. Згідно з проектом цей вид допомоги пропонується розраховувати виходячи з різниці між прожитковим мінімумом і середньомісячним сукупним доходом сім'ї на одну особу за останніх півроку з розрахунку на місяць.

Іншими словами, якщо станом на грудень 2011 року мінімальна державна допомога у зв'язку з вагітністю та пологами становить 251 грн., незалежно від доходів, то в разі реалізації проекту, її не отримуватимуть ті сім'ї, де батько заробляє більш ніж 3012 грн. на місяць (при одній дитині в сім'ї).

Крім того, проектом №9516 пропонується обмежити допомогу заможним, на думку держави, самотнім матерям, а саме — не призначати її тим одиноким матерям, самотнім усиновлювачам або матері чи батькові (у разі смерті одного з батьків), якщо середньомісячний сукупний дохід сім'ї перевищує величину, що розраховується як сума встановлених на час звернення по допомогу відповідних прожиткових мінімумів для кожної дитини до 18 років, яка виховується в сім'ї, та для кожного іншого члена сім'ї й дитини до 23 років, котра вчиться, середньої заробітної плати, визначеної для працівників, зайнятих у галузях економіки, що склалася в Україні в місяці, які передують періоду, за який обчислюється сукупний дохід.

Тут підхід такий самий, як і при виплаті допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами, але прив'язка йде не до прожиткового мінімуму, а до середньої зарплати.

Наскільки справедливі пропоновані урізування — хай кожен вирішить сам, проте все ж таки вони не такі масштабні, як це подали журналісти.

Спотворена філософія

Проте назвати появу законопроекту випадковою або помилковою не можна. Й ось чому. Ще в червні 2010-го Комітет з економічних реформ при Президентові затвердив Програму економічних реформ на 2010—2014 роки «Багате суспільство, конкурентоздатна економіка, ефективна держава». Документ визначив основні напрями реформ для підвищення конкурентоспроможності економіки.

Зокрема, з метою зменшення дефіциту бюджету необхідними були названі реформи соціальних секторів (перехід на адресну соціальну допомогу) й системи соціальної підтримки.

На думку високих чинів з комітету, розподіл державних соціальних трансфертів є несправедливим: менш ніж 23% від їх загальної суми потрапляє дійсно малозабезпеченим, решта (майже 17 млрд грн. щорічно, тобто близько 6% доходів бюджету) — небідному населенню.

Причинами цієї проблеми названі надання більшості видів допомоги без урахування рівня доходів і майна, що перебуває у власності одержувача допомоги, а також відсутність необхідної системи моніторингу оцінювання доходів. Причому соціальна допомога, орієнтована на максимальне охоплення населення, була визнана «спотвореною філософією соціальної підтримки».

Виправити «філософію» планується до 2014 року шляхом уніфікації підходів до надання всіх видів соціальної допомоги на принципах адресності й обліку доходів одержувачів. До речі, варто відзначити, що допомога при народженні або усиновленні дитини згідно з документом спочатку не підпадала під таку уніфікацію.

Крім того, усувати проблему було запропоновано за допомогою введення непрямих методів оцінювання доходів громадян, котрі претендують на отримання соціальної допомоги.

Непряма оцінка

А ось це вже буде цікавіше. Якщо в питанні оптимізації бюджетних витрат ми беремо за відправну точку те, що більш ніж 3/4 населення отримують її безпідставно, тоді повинен бути об'єктивний механізм контролю за кінцевим одержувачем. З другого боку, якщо людина претендує на фінансову підтримку від держави, очевидно, вона повинна дати державі можливість упевнитися в тому, що дійсно цього потребує.

У рамках реалізації згаданої програми на підставі постанови Кабміну від 27.04.2011 №448 у Луцькому районі Волинської області, Олександрійському районі Кіровоградської області, Ленінському й Кіровському районах Кіровограда та Корюківському районі Чернігівської області з травня цього року проводиться експеримент із упровадження методів непрямої оцінки доходів громадян для призначення соціальної допомоги (допомога по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, на дітей самотнім матерям у розмірі, що перевищує мінімальний розмір такої допомоги, малозабезпеченим сім'ям, субсидії для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого й рідкого пічного побутового палива).

Суть експерименту полягає в такому: заявник, котрий розраховує на отримання соціальної допомоги, разом з основним пакетом документів подає в управління праці та соціального захисту населення «анкету домогосподарства». Інформація анкети заноситься до бази даних, на підставі її проводиться непряма оцінка доходу заявника.

Саму методику непрямої оцінки (як проводяться розрахунки), а також форму анкети домогосподарства знайти в базах нормативно-правових актів, на жаль, не вдалося. Проте за наслідками застосування методики для аналізу анкети формується чорний список, куди потрапляють 20% усіх заявників, у яких показник доходу виявився найвищим, а також ті, у кого (після уважного вивчення даних) рівень доходу виявився на 30% вищим від задекларованого.

Соціальні інспектори проводять обстеження матеріально-побутових умов сімей заявників з чорного списку, проставляючи їм бали за ті чи інші показники неблагополуччя. Результати обстеження оформляються актом. У разі якщо кількість балів перевищить граничну суму, соціальна допомога призначається.

Мабуть, експеримент виявився вдалим. За словами директора департаменту державної соціальної допомоги Мінсоцполітики Віталія Мущиніна, «результати експерименту показали, що не повністю декларують свої доходи майже у 85 випадках зі 100. При цьому в 44 випадках зі 100 заявники не задекларували понад 30% своїх доходів, і в 14 випадках зі 100 це перевищення підтверджується перевірками».

Саме тому з квітня 2012 року непряму оцінку доходів Уряд має намір запровадити в усій країні. Про це свідчить відповідний проект постанови Кабміну, оприлюднений для обговорення на сайті міністерства.

Крім попередньої оцінки рівня добробуту, цей оновлений порядок припускає можливість здійснення контролю в процесі отримання матеріальної допомоги. І якщо при поточній перевірці бали виявляться «не на користь» одержувача, орган праці та соціального захисту населення може на підставі рішень місцевих адміністрацій та виконкомів припинити виплати.

Щоб не було багатих

Чи скоротиться кількість «пільговиків»? Швидше за все — так. Проте при цьому, напевно, доведеться найняти додаткових соціальних працівників. І, повертаючись до сказаного раніше, наскільки об'єктивним буде такий механізм контролю за кінцевим одержувачем?

При розмірі зарплати соціального працівника, яка прямує до прожиткового мінімуму працездатної особи, при, безумовно, суб'єктивній оцінці умов проживання й майна заявника (чи багатий ваш побут, що у вас на вечерю, чи є у вас пральна або посудомийна машина, «мікрохвильовка», велосипед, скутер та інше) сподіватися на справедливість не доводиться.

А що одержують ті, хто дійсно потребує соціальної допомоги й реалізував своє право на її отримання? Можливий прихід інспектора й перспектива позбавлення соцдопомоги через поліпшення життя фактично позбавляють людину стимулу працювати, заробляти гроші та створювати собі достатній життєвий рівень, обіцяний усім ст.48 Конституції.

Така людина буде позбавлена будь-яких матеріальних радощів. Замість придбання нового телевізора доведеться ремонтувати старий. Подарунок ускладчину від друзів на день народження — даруйте, я не можу прийняти. Поклеїти нові шпалери — а що я скажу інспекторові? І якщо не брати до уваги бомжів і алкоголіків, у яких немає підстав боятися приходу інспектора, то для решти людей до всього цього додається ще й постійна необхідність приховувати свої умови та скаржитися на життя. Вийде практично за Михайлом Жванецьким: «На питання «як живеш?» — завив матірно, напився, набив пику запитувачу, довго бився головою об стінку. Загалом, ухилився від відповіді».

Комітет з економічних реформ уважає, що 6% бюджету щорічно витрачається на соціальну допомогу тим, хто насправді її не потребує.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ

Щомісячні сесії

Володимир Литвин пропонує зобов'язати місцеві ради частіше збиратися для надання документів дозвільного характеру.

Новації містяться в проекті «Про внесення змін до деяких законів України щодо видачі документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності» (№9532).

Згідно із законом «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» строк видачі документів дозвільного характеру становить 10 робочих днів, якщо іншого не встановлено законом. У свою чергу законом «Про Перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності», визначено перелік документів дозвільного характеру, які з-поміж інших органів мають надавати й районні та обласні ради.

Місцеві ради вирішують питання, зокрема й дозвільного характеру, виключно на сесіях. Згідно з законодавством сесія ради скликається в міру необхідності, але не менше одного разу на квартал, а з питань відведення земельних ділянок — не рідше ніж раз на місяць.

Натомість ст.4[1] закону «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» визначено, що в разі якщо у встановлений законом строк суб'єкту господарювання не видано або не направлено документ дозвільного характеру або рішення про відмову в його видачі, то через 10 днів з дня закінчення встановленого строку для видачі або відмови у видачі цього документа суб'єкт господарювання має право провадити певні дії щодо здійснення господарської діяльності.

Для того щоб урегулювати це питання, Голова ВР пропонує встановити, що сесії місцевих рад з питань відведення земельних ділянок та надання документів дозвільного характеру скликатимуться не рідше ніж раз на місяць.

АДВОКАТУРА

АДВОКАТСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ
КОЛЕГІЯ ПРАВОЗАХИСНИКІВ

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Відгомін податкового майдану.

Новий закон зберіг «спрощенку», але все-таки акт не ідеальний

ОЛЕНА ЗЕЛЬДІНА,
доктор юридичних наук, завідувач сектору проблем реалізації господарського законодавства Інституту економіко-правових досліджень НАН України

Суб'єктам господарювання таки вдалося домогтися виключення одіозних норм із Податкового кодексу. Держава пішла на поступки: спрощена система оподаткування стала значно ефективнішою та гнучкішою.

Спрощена система оподаткування лояльніша до підприємств — платників єдиного податку, ніж до фізосіб-підприємців.

Хто підпадає під єдиний податок

Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності» №4014-VI, велика частина норм якого набирає чинності з 1 січня 2012 року, встановлює новий порядок застосування спрощеної системи оподаткування.

Законодавець поділив суб'єктів господарювання на 4 групи платників єдиного податку, поставивши розмір ставки цього податку в залежність від використання найманої праці й доходу (див. таблицю).

Крім того, можливість застосування єдиного податку прямо зумовлює вид діяльності. Так, у першій групі можливі лише роздрібний продаж товарів з торгових місць на ринках і надання побутових послуг населенню. У другу потрапляють ті, хто виробляє та продає товари, надає послуги населенню або іншим «спрощенцям», а також веде ресторанний бізнес.

Третя група платників не може займатися технічними випробуваннями й дослідженнями, аудитом, а також здавати в оренду більш ніж 20 соток землі, 100 м^2 житла і 300 м^2 нежитлових приміщень.

У будь-якому випадку не обкладаються єдиним податком такі види діяльності, як:

- організація та проведення азартних ігор;
- обмін валют;
- виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів;
- видобуток, виробництво, реалізація дорогоцінних металів і каміння;
- видобуток, реалізація корисних копалини;
- діяльність у сфері фінансового посередництва;
- діяльність з управління підприємствами;
- діяльність з надання послуг пошти і зв'язку;
- продаж предметів мистецтва й антикваріату, організація торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;
- організація, проведення гастрольних заходів.

Не можуть стати «спрощенцями» страхові компанії та брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестфонди та інші фінустанови, реєстратори цінних паперів.

Крім того, заборона торкнулася нерезидентів, податкових боржників, підприємств, більш ніж 25% статутного капіталу яких належить юрособам, що перебувають на загальній системі оподаткування, а також представництв, філій, відділень та інших підрозділів юридичної особи, яка не є платником єдиного податку.

Прогалини закону №4014-VI

Аналіз законодавчих змін дозволяє говорити як про позитивні, так і про негативні аспекти встановленої законодавцем спрощеної системи оподаткування. Зупинимося на деяких проблемах.

1. Пункт 293.4 ст.293 ПК вказує, що ставка єдиного податку для першої, другої та третьої груп установлюється в розмірі 15% від доходу, отриманого при здійсненні видів діяльності, які не дають права на застосування спрощеної системи оподаткування, а також при застосуванні форми розрахунку не в грошовій формі.

Ця норма надає недобросовісним суб'єктам господарювання можливість провадити види діяльності, які не дають права на єдиний податок, або здійснювати розрахунки векселями і при цьому платити 15% від доходу, на відміну від добросовісних суб'єктів господарювання, які перебувають на загальному оподаткуванні та платять 20% ПДВ і 23% податку на прибуток.

2. У пп.3 п.293.8 ПК передбачено, що платники третьої та четвертої груп, які перевищили обсяг річного доходу, до суми перевищення застосовують ставку єдиного податку в розмірі 15% (для третьої групи), а платники єдиного податку четвертої групи, тобто юридичні особи, — в подвійному розмірі ставки, встановленої ПК, це 6% доходу з ПДВ і 10% доходу без ПДВ.

Податковий кодекс установлює для третьої та четвертої груп однакову ставку єдиного податку, тому не зрозуміла логіка законодавця, який установив різні ставки єдиного податку при перевищенні суми доходу. Складається ситуація, коли платники третьої групи, перевищивши дохід у 3 млн грн., сплатять 15% від суми перевищення, а платники четвертої групи, перевищивши дохід у 5 млн, — 6 або 10% доходу від суми перевищення. При цьому суб'єкт господарювання, який перебуває на загальній системі оподаткування, повинен сплатити 20% ПДВ і 23% податку на прибуток. Таким чином, законодавець створив можливості для порушення чинного законодавства на «законних підставах».

Норма демонструє, що спрощена система оподаткування лояльніша до юридичних осіб — платників єдиного податку. Це стає очевидним, якщо порівняти нинішню редакцію з редакцією проекту ПК кінця 2010 р., в якій юридичні особи не могли бути платниками єдиного податку.

3. Згідно з пп.«г» пп.4 п.293.8 ст.293 ПК ставка єдиного податку для третьої та четвертої груп «може бути вибрана» в розмірі 3% платником єдиного податку, який сплатить єдиний податок у розмірі 5% у разі надання ним послуг (робіт) платникам ПДВ та якщо обсяг такого надання за останні 12 календарних місяців сукупно перевищить 300 тис. грн. (обсяг, визначений п.181.1 ст.181 ПК) і дасть можливість реєстрації такого платника єдиного податку платником ПДВ в порядку, встановленому ПК. Фраза «може бути вибрана» в пп.«г» пп.4 п.293.8 ст. 293 ПК припускає добровільність такого переходу.

Пункт 181.1 передбачає обов'язкову реєстрацію платником ПДВ при перевищенні обороту в 300 тис. грн., «крім особи, яка є платником єдиного податку».

Разом з тим доповнення пп.14.1.139 ст.14 ПК відносить до платників ПДВ суб'єктів господарювання, дохід яких з платниками ПДВ за попередні 12 календарних місяців перевищує обсяг, установлений п.181.1 ст.181 ПК, тобто 300 тис. грн.

Підприємець, котрий перебуває на загальній системі оподаткування, зможе при визначенні оподаткування прибутку включати у витрати операції зі «спрощенцями».

Таким чином, неможливість отримати з ПК чіткі відповіді на вищезгадані та інші питання не дозволяє платникам податків належним чином захистити свої права та законні інтереси в разі сваволля з боку посадових осіб ДПС.

Позитивні зміни

Та все ж закон №4014-VI характеризується не тільки негативними моментами. Є й кілька прогресивних норм.

1. Стаття 299 ПК встановлює вичерпний перелік підстав для ухвалення органом ДПС рішення про відмову у видачі суб'єктові господарювання свідоцтва платника єдиного податку:

- невідповідність суб'єкта господарювання критеріям, установленим в ст.291 ПК;
- наявність у суб'єкта господарювання, який утворюється в результаті реорганізації (крім перетворення) будь-якого платника податку, непогашених податкових зобов'язань чи податкового боргу, які виникли до такої реорганізації;
- подання протягом календарного року більше одного разу заяви про перехід на спрощену систему оподаткування.

Треба відзначити, що встановлення цією статтею вичерпного переліку підстав для відмови у видачі свідоцтва платника єдиного податку не дозволить посадовим особам ДПС установлювати додаткові підстави для відмови у видачі свідоцтва та знижує ризик виникнення корупційної складової в даному питанні.

2. Пункт 152.3 ст.152 ПК доповнено фразою про те, що платники податку разом з податковою декларацією подають органу державної податкової служби перелік доходів та витрат платника податку з вказівкою контрагентів — платників єдиного податку, до якого включаються операції, здійснені таким контрагентом.

Також аналізованим законом був виключений пп.139.1.12 ст.139 ПК, в якому передбачалося, що витрати, понесені у зв'язку з придбанням матеріальних і нематеріальних активів у фізичної особи — підприємця, що сплачує єдиний податок, не враховуються при визначенні прибутку, що підлягає оподаткуванню.

У сукупності дві вищезгадані норми дозволяють суб'єктові господарювання, який перебуває на загальній системі оподаткування, включати у витрати, при визначенні оподаткування прибутку, операції з придбання товарів (робіт, послуг) у платників єдиного податку. Для контролю з боку ДПС законодавець установив обов'язкове відображення господарських операцій з платниками єдиного податку, із зазначенням таких контрагентів у спеціальному документі.

Вичерпний перелік підстав для відмови у видачі свідоцтва платника єдиного податку знизить корупційну складову в цьому питанні.

Також у законі передбачено, що в разі зміни ставки єдиного податку відповідно до пп.«г» пп.4 п.293.8 ст.293 ПК реєстраційна заява подається в строк, визначений п.183.2 ст.183 ПК, де передбачено порядок обов'язкової реєстрації платником ПДВ.

Таким чином, неузгодженість зазначених норм права дає можливість різночитання, про що свідчать суперечливі коментарі фахівців стосовно реєстрації платником ПДВ платника єдиного податку при перевищенні обороту в 300 тис. А це означає, що можливі корупційні прояви з боку посадових осіб державної податкової служби. Аналогічну ситуацію вже маємо при застосуванні ст.182 ПК в частині добровільної реєстрації платником ПДВ. Так, попри добровільність цієї процедури, представники ДПС на основі свого підзаконного нормативно-правового акта на свій розсуд визначають, кого реєструвати платником ПДВ, а кого ні.

4. Пункт 296.10 ст.296 ПК передбачає, що платники єдиного податку першої — третьої груп не застосовують реєстраторів розрахункових операцій. Ця норма права не відповідає на низку актуальних питань, а саме:

чи можливе застосування першою — третьою групами реєстраторів розрахункових операцій на добровільній основі?

чи зобов'язана четверта група платників єдиного податку використовувати реєстратори розрахункових операцій на основі даної норми?

Ця норма права, з одного боку, дозволить позитивно вирішити проблему господарських відносин між суб'єктами, які перебувають на загальній системі оподаткування, і суб'єктами, котрі сплачують єдиний податок, а з другого — дозволить контролювати дані взаємини та не допускати зловживань. Таким чином, на сьогодні повна заборона замінена на м'якшу й ефективнішу норму права.

3. Закон скасовує норму права, згідно з якою фізичні особи — підприємці, зареєстровані як платники єдиного податку, повинні платити 50% ставки останнього за кожну найняту за трудовим договором особу. Також платники єдиного податку, котрі не мають найнятих працівників, зможуть раз на рік піти у відпустку й, відповідно, не платити єдиний податок за цей місяць. Єдиний податок не сплачуватиметься й у разі надання копії лікарняного на строк понад 30 днів.

Підбиваючи підсумки, необхідно відзначити, що новий порядок застосування спрощеної системи оподаткування дає підприємцеві можливість вибрати оптимальний варіант для сплати єдиного податку. Нескладна система обліку та звітності, а також диференційований підхід законодавця повинні збільшити кількість платників єдиного податку. Спрощення податкових процедур також сприятиме зменшенню корупційних дій.

Поділ суб'єктів господарювання за розмірами ставки єдиного податку

Група	Платники	Ставка єдиного податку	Найняті працівники	Річний дохід, грн.
1	Фізичні особи-підприємці	1—10% мін. зарплати	немає	до 150 тис.
2	Фізичні особи-підприємці	2—20% мін. зарплати	до 10	до 1 млн
3	Фізичні особи-підприємці	3% доходу (при сплаті ПДВ) 5% доходу (без сплати ПДВ)	до 20	до 3 млн
4	Юридичні особи	3% доходу (при сплаті ПДВ) 5% доходу (без сплати ПДВ)	до 50	до 5 млн

ФІНАНСИ

Платіжний контроль

Асоціація «Український Кредитно-Банківський Союз» підтримала проект положення «Про порядок здійснення Національним банком України нагляду за платіжними системами». Зокрема, експерти УКБС позитивно оцінили здійснення моніторингу та контролю для забезпечення ефективного функціонування цих систем.

Водночас УКБС наголошує на необхідності доопрацювання документа та пропонує чітко прописати механізм віднесення платіжних послуг до таких, що мають високий ступінь ризику. Адже положення наділяє НБУ правом самостійно обмежувати надання суб'єктами господарювання ризикованих послуг у платіжній системі. Проте через невизначеність критеріїв їх класифікації відсутня можливість установити правомірність застосування санкцій.

УКБС також пропонує вилучити норму, яка вимагає від соціально важливої платіжної системи здійснювати платежі тільки через розрахунковий банк, у діяльності якого не виявлено порушень установлених економічних нормативів НБУ більш ніж 2 рази впродовж півроку.

Практична реалізація цієї вимоги ускладнюється через невизначеність процедури переведення обслуговування розрахунків банку порушника до іншої фінансової установи. Адже впродовж певного часу після встановлення третього порушення економічних нормативів у роботі банку буде неможливо перевести обслуговування розрахунків до іншої фінустанови. Оскільки визначення її можливості надавати відповідне обслуговування вимагатиме значних витрат робочого часу.

СОЦГАРАНТІЇ

Дитячий час

У Верховній Раді пропонують надати додаткові гарантії для матерів, які виховують дітей у дитбудинку сімейного типу. Так, жінок стане складніше залучати до надурочної або нічної роботи.

Народний депутат Віктор Шемчук подав до парламенту проект «Про внесення змін до Кодексу законів про працю України». Відповідно до нього в ст.176 систематизованого зводу норм пропонується уточнити, що не допускається залучення до робіт у нічний час, надурочних робіт, робіт у вихідні та направлення у відрядження жінок, які мають хоча б одну дитину віком до 3 років.

У ст.177 кодексу нардеп пропонує передбачити обмеження залучення до робіт у нічний час, надурочних робіт, робіт у вихідні та направлення у відрядження не тільки жінок, які мають дитину віком від 3 до 14 років або дитину-інваліда, а й жінок, котрі самостійно або разом з чоловіком виховують дітей у дитячому будинку сімейного типу.

Крім цього, нова редакція ст.178 кодексу передбачає, що в разі неможливості виконання попередньої роботи жінок, які мають дитину віком до 3 років або двох і більше малолітніх дітей, слід переводити на легшу роботу зі збереженням заробітної плати.

Також нардеп наполягає на необхідності передбачити захист перерахованих вище категорій жінок при звільненні їх з роботи з ініціативи власника або уповноваженого ним органу та при працевлаштуванні.

АКЦІЇ

Цінний обіг

У парламенті пропонують уніфікувати принципи й порядок діяльності учасників депозитарної системи, взаємодії між ними та формування централізованої депозитарної системи.

На фінансові послуги, пов'язані із цінними паперами, звернув увагу народний депутат Сергій Терьохін, який уніс до ВР законопроект «Про депозитарну систему України» (№9428[1]). За словами парламентаря, новації мають забезпечити належне депозитарне обслуговування широкого кола інвесторів та покращити інвестиційний клімат у державі.

Документ визначає правові засади депозитарної діяльності та функціонування депозитарної системи, встановлює порядок обліку речових прав на емісійні цінні папери, їх обмежень, а також порядок проведення розрахунків за правочинами щодо емісійних цінних паперів.

Крім цього, висуваються вимоги до державного регулювання депозитарної діяльності та здійснення нагляду за центральним депозитарієм.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Штраф незворотної дії.

Із 6 серпня 2011 року за податкові правопорушення, незалежно від дати їх вчинення, застосовуються санкції в розмірах, передбачених ПК

Вищий адміністративний суд України
Інформаційний лист

21 листопада 2011 року **№2198/11/13-11**

Щодо застосування штрафних санкцій

Головам апеляційних адміністративних судів

1 січня 2011 року набрав чинності Податковий кодекс (п.1 розд.XIX «Прикінцеві положення» кодексу). З метою однакового застосування адміністративними судами окремих приписів Податкового кодексу та Кодексу адміністративного судочинства Вищий адміністративний суд звертає увагу на таке.

Главою 11 розд.2 ПК регулюється відповідальність платників податків за порушення правил оподаткування. Зокрема, ст.123 ПК встановлено штрафні санкції, які застосовуються до платників податків у разі визначення контролюючим органом суми податкового зобов'язання.

При вирішенні питання про застосування передбачених ст.123 та іншими нормами Податкового кодексу штрафних санкцій за порушення податкового законодавства, вчинені до 1.01.2011, тобто до набрання чинності Податковим кодексом, але виявлені контролюючими органами після вказаної дати, судам слід виходити з такого.

До 6.08.2011, тобто до набрання чинності законом від 7.07.2011 №3609-VI «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих норм Податкового кодексу України», ПК не містив положень, які б регулювали порядок застосування штрафних санкцій, передбачених Податковим кодексом, до правопорушень, учинених до 1.01.2011.

Із 6.08.2011 підрозділ 10 розд.XIX «Перехідні положення» доповнено, зокрема, п.11. Відповідно до зазначеної норми штрафні (фінансові) санкції (штрафи) за наслідками перевірок, які здійснюються контролюючими органами, застосовуються у розмірах, передбачених законом, чинним на день прийняття рішень щодо застосування таких штрафних (фінансових) санкцій (з урахуванням норм п.7 цього підрозділу).

Виходячи з викладеного, правове регулювання порядку застосування штрафних санкцій за податкові правопорушення, вчинені до набрання чинності Податковим кодексом, є різним залежно від періоду, в якому застосовуються відповідні штрафні санкції.

З 1.01.2011, тобто від дати набрання чинності Податковим кодексом, і до 6.08.2011, тобто до дати набрання чинності п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК, слід виходити із загальних норм Конституції та Податкового кодексу.

З дати набрання чинності законом №3609-VI штрафні санкції за податкові правопорушення, вчинені до набрання чинності Податковим кодексом, але виявлені після 1.01.2011, застосовуються згідно з приписами п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК.

При вирішенні питання щодо застосування передбачених Податковим кодексом штрафних санкцій до податкових правопорушень, вчинених до 1.01.2011, варто враховувати таке.

Відповідно до ч.1 ст.58 Конституції закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи.

Як випливає з рішення КС від 9.02.99 №1/99-рп, ч.1 ст.58 Конституції щодо дії нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою ним чинності, тобто до події, факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце.

Відповідно правомірність поведінки особи, зокрема дотримання нею норм податкового законодавства, слід визначати із застосуванням законодавства, яке діяло на момент вчинення відповідних дій або бездіяльності такої особи.

У свою чергу заходи відповідальності, які можуть бути застосовані до особи-порушника, слід визначати на підставі законодавства, яке є чинним на момент виявлення та застосування відповідних санкцій.

Таким чином, оцінка правомірності поведінки платників податків здійснюється на підставі норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, що діяло на момент вчинення відповідних дій. Водночас заходи відповідальності, які підлягають застосуванню за вчинені платниками податків порушення, повинні визначатися згідно з нормативно-правовими актами, чинними на час виникнення відповідних правовідносин, тобто на час застосування відповідальності, зокрема винесення відповідних податкових повідомлень-рішень.

При цьому слід ураховувати, що відповідно до ч.2 ст.58 Конституції ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

З викладеного випливає, що врегульоване законом правило поведінки визначається тим нормативно-правовим актом, який був чинним на час вчинення відповідної дії (бездіяльності).

Відповідно зміст правовідносин, зокрема прав та обов'язків особи, не може змінюватися разом із зміною законодавчих норм. Отже, склад правопорушення та відповідальність за його вчинення визначаються за змістом тих законодавчих норм, які були чинними на час учинення відповідного правопорушення та не можуть бути змінені разом зі зміною законодавчих норм (зокрема в разі втрати чинності нормативно-правовим актом або набрання чинності новим нормативно-правовим актом, який регулює ті самі суспільні відносини).

Водночас зворотна дія нормативно-правового акта полягає в тому, що запроваджені ним нові норми застосовуються до правовідносин, які існували до набрання ним чинності, тобто приписи нового нормативно-правового акта змінюють правило поведінки, яке було встановлено попередніми нормативно-правовими актами.

Якщо ж новий нормативно-правовий акт не змінює закріплені в попередніх нормах правила поведінки (тобто попередній та новий нормативно-правові акти однаково визначають зміст прав та обов'язків суб'єктів відносин), зворотна дія нормативно-правового акта не має місця.

Зокрема, відсутня зворотна дія нормативно-правового акта в тому разі, якщо попередній та наступний нормативні акти містять тотожні склади правопорушення. При цьому кваліфікація дій порушника повинна відбуватися з посиланнями на норми того нормативного акта, який був чинним на момент учинення відповідних дій.

Виходячи з викладеного, за податкові правопорушення, вчинені до набрання чинності ПК, може бути застосовано відповідальність, передбачену цим кодексом, у тому разі, якщо їх склад є тотожним зі складом правопорушення, визначеним Податковим кодексом.

Зазначене правило застосовується незалежно від того, що в «Перехідних положеннях» ПК до 6.08.2011 були відсутні приписи щодо порядку застосування передбачених кодексом санкцій за правопорушення, вчинені до 1.01.2011.

Водночас, як установлено п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК, що набули чинності з 6.08.2011, штрафні (фінансові) санкції (штрафи) за наслідками перевірок, які здійснюються контролюючими органами, застосовуються в розмірах, передбачених законом, чинним на день прийняття рішень щодо застосування таких штрафних (фінансових) санкцій (з урахуванням норм п.7 цього підрозділу).

Зі змісту наведеної норми «Перехідних положень» ПК вбачається, що нею врегульовано розмір санкцій, що підлягає застосуванню за порушення, виявлені після набрання чинності Податковим кодексом, у тому числі за вчинені раніше.

Проте питання щодо підстав для застосування встановлених Податковим кодексом санкцій за правопорушення, вчинені до набрання чинності цим кодексом, зміни до «Перехідних положень» ПК не врегулювали. Тому слід виходити з приписів ч.2 ст.58 Конституції, відповідно до якої ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

Таким чином, незалежно від дати вчинення або виявлення певного діяння таке діяння може кваліфікуватися як порушення норм податкового законодавства лише в тому разі, якщо воно визнавалося протиправним згідно з нормами, чинними на час вчинення відповідного діяння.

Виходячи з викладеного, штрафні санкції за порушення податкового законодавства, вчинені до набрання чинності Податковим кодексом, можуть бути застосовані як до набрання чинності п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК, так і після цієї дати (6.08.2011) лише в тому разі, якщо збігаються склади правопорушень, визначені ПК та попереднім законодавством.

Щодо розміру штрафних санкцій, які можуть бути застосовані за правопорушення, вчинені до набрання чинності ПК, але виявлені після 1.01.2011, судам варто враховувати таке.

Як установлено п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК, що набув чинності з 6.08.2011, штрафні (фінансові) санкції (штрафи) за наслідками перевірок, які здійснюються контролюючими органами, застосовуються в розмірах, передбачених законом, чинним на день прийняття рішень щодо застосування таких штрафних (фінансових) санкцій (з урахуванням норм п.7 цього підрозділу).

За змістом наведеного пункту до податкових правопорушень незалежно від дати їх вчинення застосовуються штрафні санкції в розмірах, визначених Податковим кодексом.

Оскільки розглядувана норма набула чинності з 6.08.2011, передбачений нею припис може бути поширений лише на відносини, що виникли після набрання нею чинності.

Виходячи з викладеного, починаючи з 6.08.2011 до всіх порушень податкового законодавства, у тому числі вчинених до набрання чинності Податковим кодексом, застосовуються санкції в розмірі, що встановлений нормами ПК.

Фактично п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК було запроваджено зворотну дію норм ПК в частині визначення розміру штрафних санкцій за порушення, виявлені у 2011 році, у тому числі за вчинені до 1.01.2011. Можливість установлення зворотної дії нормативно-правового акта шляхом прямого застереження в ньому про таке підтверджена Конституційним Судом. Так, у рішенні КС від 9.02.99 №1/99-рп зазначено, що надання зворотної дії в часі нормативно-правовим актам може бути передбачено шляхом прямої вказівки про це в законі або іншому нормативно-правовому акті.

Однак застосування зворотної дії відповідних норм ПК можливе лише з того моменту, з якого набрала чинності норма, що передбачає надання нормативному припису зворотної дії. У розглядуваному випадку п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК набув чинності 6.08.2011. Тому саме із зазначеної дати може бути застосовано передбачену цією нормою зворотну дію Податкового кодексу в частині визначення розміру штрафних санкцій за правопорушення, виявлені у 2011 році.

Водночас якщо виявлення правопорушення, вчиненого до набрання чинності Податковим кодексом, відбулося до 6.08.2011, тобто до набрання чинності п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК, то розміри штрафних санкцій, що можуть бути застосовані до відповідного порушення, повинні визначатися з урахуванням такого.

Збільшення розміру відповідальності новим нормативно-правовим актом порівняно з попереднім, що регулював ті самі відносини, є фактично зворотною дією нормативно-правового акта, тому що передбачає зміну правила поведінки в разі вчинення певного діяння. Таке за відсутності відповідного застереження у самому нормативно-правовому акті суперечить ст.58 Конституції.

До 6.08.2011, тобто до набрання чинності п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК, були відсутні норми, які б прямо встановлювали необхідність застосування штрафних санкцій за виявлені у 2011 році податкові порушення у розмірах, встановлених кодексом. Тому до 6.08.2011 заходи відповідальності, передбачені кодексом, могли бути застосовані за порушення, вчинені до набрання ним чинності, лише в тому обсязі, в якому вони не перевищували попередні санкції за ті самі діяння.

Так само не могли бути застосовані більші розміри відповідальності, встановлені попереднім нормативним актом. Зазначене пояснюється тим, що застосуванню підлягає той нормативно-правовий акт, який є чинним на момент застосування заходів відповідальності, і якщо таким актом підвищеного розміру санкцій не передбачено, то і не може бути застосовано відповідних санкцій.

Таким чином, з урахуванням вимог ст.58 Конституції до податкових порушень, вчинених до набрання чинності ПК, але виявлених з 1.01.2011 до 6.08.2011, може застосовуватися найнижчий з тих обсягів відповідальності, що передбачені законом від 21.12.2000 №2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» або Податковим кодексом. А починаючи із 6.08.2011 за податкові правопорушення застосовуються санкції в розмірах, передбачених ПК, незалежно від дати вчинення таких порушень.

Застосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства з урахуванням викладених обставин можна розглянути на такому прикладі.

До набрання чинності Податковим кодексом відповідальність платників податків визначалася законом №2181. Статтею 17 закону №2181 було визначено підстави та розміри нарахування штрафних санкцій за порушення платниками податків податкового законодавства.

Зокрема, пп.17.1.2 п.17.1 ст.17 закону №2181 було визначено, що у разі, коли контролюючий орган самостійно визначає суму податкового зобов'язання платника податків за підставами, викладеними у пп.«а» пп.4.2.2 п.4.2 ст.4 цього закону, додатково до штрафу, встановленого пп.17.1.1 цього пункту, платник податків сплачує штраф у розмірі десяти відсотків суми податкового зобов'язання за кожний повний або неповний місяць затримки податкової декларації, але не більше п'ятдесяти відсотків від суми нарахованого податкового зобов'язання та не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При цьому пп.4.2.2 п.4.2 ст.4 закону №2181 було встановлено, що контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму податкового зобов'язання платника податків у разі, якщо платник податків не подає у встановлені строки податкову декларацію.

У свою чергу згідно з пп.54.3.1 п.54.3 ст.54 ПК, контролюючий орган зобов'язаний самостійно визначити суму грошових зобов'язань, зменшення (збільшення) суми бюджетного відшкодування та/або зменшення від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість платника податків, передбачених цим кодексом або іншим законодавством, якщо платник податків не подає в установлені строки податкову (митну) декларацію. Відповідальність у разі визначення контролюючим органом грошового зобов'язання з підстав, зазначених у пп.54.3.1 п.54.3 ст.54 ПК, встановлена п.123.1 ст.123 ПК.

Як засвідчує порівняльний аналіз змісту пп.17.1.2 п.17.1 ст.17 закону №2181 та приписів пп.54.3.1 п.54.3 ст.54 ПК, обидві ці норми встановлюють відповідальність за правопорушення у вигляді неподання в установлені строки податкової декларації. Відповідно склади правопорушення, передбаченого колишньою нормою закону №2181 та нині чинною нормою ПК, у цьому разі збігаються.

Отже, немає перешкод для застосування з 1.01.2011 приписів ст.123 ПК для визначення відповідальності платника податків за неподання податкової декларації, яке мало місце до набрання чинності кодексом, але виявлені контролюючим органом після 1.01.2011.

Водночас при визначенні розміру штрафних санкцій за розглядуване податкове правопорушення слід ураховувати таке.

Законом №2181 було передбачено сплату порушником штрафу у розмірі десяти відсотків суми податкового зобов'язання за кожний повний або неповний місяць затримки податкової декларації, але не більше п'ятдесяти відсотків від суми нарахованого податкового зобов'язання та не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Пунктом 123.1 ст.123 ПК за вчинення такого самого порушення передбачено накладення на платника податків штрафу в розмірі 25% суми визначеного податкового зобов'язання, завищеної суми бюджетного відшкодування.

Таким чином, законом №2181 передбачено нарахування штрафу в розмірі 10% від суми податкового зобов'язання, який у подальшому міг бути збільшений до 50% залежно від кількості місяців затримки податкової декларації. Натомість Податковим кодексом визначено, що штраф становить 25% від суми визначеного податкового зобов'язання і не підлягає збільшенню залежно від тривалості затримки декларації. Крім того, ПК на відміну від закону №2181 не передбачає мінімального розміру штрафу.

Якщо виявлення податковим органом розглядуваного порушення відбулося до 6.08.2011 (тобто до набрання чинності п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК), то розмір штрафних санкцій за вчинення цього порушення визначається за нормами законодавства, чинного на момент застосування таких санкцій, але не більше, ніж було передбачено на момент вчинення протиправного діяння.

У розглядуваній ситуації до платника може бути застосовано лише штраф у розмірі 10% від суми податкового зобов'язання. Причому цей штраф не підлягає збільшенню ні до 25, ні до 50%, оскільки чинна з 1.01.2011 норма п.123.1 ст.123 ПК не передбачає збільшення розміру штрафу залежно від терміну затримки податкової декларації.

У разі якщо виявлення відповідного порушення відбулося після 6.08.2011, то розмір штрафних санкцій за його вчинення визначається на підставі п.11 підрозділу 10 розд.XIX ПК. З урахуванням цього штраф становитиме 25% від суми визначеного податкового зобов'язання, як це передбачено п.123.1 ст.123 ПК.

Ситуація, аналогічна викладеній вище, має місце із застосуванням відповідальності за порушення, передбачене пп.«а» пп.4.2.2 п.4.2 ст.4 закону №2181 та пп.54.3.2 п.54.3 ст.54 ПК (дані перевірок результатів діяльності платника податків свідчать про заниження або завищення суми його податкових зобов'язань, суми бюджетного відшкодування та/або від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість платника податків, заявлених у податкових (митних) деклараціях, уточнюючих розрахунках).

У разі вчинення цього порушення до набрання чинності кодексом, але виявлення його в період від 1.01.2011 до 6.08.2011, до платника податків на підставі п.123.1 ПК може бути застосовано штраф, але його розмір обмежується 10%, тобто не більше, ніж було передбачено пп.17.1.3 п.17.1 ст.17 закону №2181, чинного на час вчинення відповідного порушення.

У разі виявлення того самого правопорушення починаючи із 6.08.2011 до платника податків повинен застосовуватися штраф у розмірі, передбаченому ПК, тобто 25%, незалежно від дати вчинення цього правопорушення.

Подібним чином повинно вирішуватися питання про застосування відповідальності за порушення, передбачені іншими нормами закону №2181 та Податкового кодексу.

Крім того, п.123.1 ст.123 ПК у редакції закону №3609-VI передбачено нарахування підвищеного до 50% штрафу в разі відповідно повторного протягом 1095 днів визначення контролюючим органом суми податкового зобов'язання, зменшення суми бюджетного відшкодування.

При застосуванні розглядуваної законодавчої норми судам слід ураховувати, що передбачена п.123.1 ст.123 ПК повторність може бути застосована лише до відносин, що мали місце на час дії цієї норми. Тому повторним для цілей застосування п.123.1 ст.123 ПК є ті визначення податкових зобов'язань, які мали місце з 1.01.2011. Визначення податкових зобов'язань, здійснені до вказаної дати, тобто до набрання чинності кодексом, до уваги братися не повинні.

Також не повинні братися до уваги повторні визначення податкових зобов'язань, що були здійснені хоча і після 1.01.2011, але за протиправні діяння, які мали місце до 1.01.2011, тобто до набрання чинності кодексом. Зазначене пояснюється тим, що підвищеної відповідальності за повторне вчинення того самого податкового правопорушення не було до набрання чинності ПК. Тому застосування повторності щодо діянь, учинених до запровадження відповідних законодавчих норм (тобто до 1.01.2011), незалежно від дати визначення відповідних податкових зобов'язань є зворотною дією, а тому, суперечить ст.58 Конституції.

З урахуванням викладеного підвищена відповідальність за повторне порушення норм податкового законодавства може мати місце лише в разі повторного визначення контролюючими органами податкових зобов'язань, якщо і перше, і наступні нарахування відбулися після 1.01.2011 та за умови, якщо всі діяння, які були підставою для нарахувань, вчинені платником податків після 1.01.2011.

Щодо застосування підвищених розмірів штрафів у разі повторного виявлення податкових порушень, як це передбачено п.123.1 ст.123 ПК, судам слід мати на увазі таке.

Визначені розглядуваною законодавчої нормою санкції застосовуються не за сам факт повторного виявлення будь-яких порушень, а за повторне вчинення протиправних діянь за обставин, передбачених пп.54.3.1, 54.3.2, 54.3.5, 54.3.6 п.54.3 ст.54 ПК.

Тому повторність визначення контролюючим органом протягом 1095 днів суми податкового зобов'язання, зменшення суми бюджетного відшкодування слід застосовувати в розрізі кожного окремого з податкових порушень, передбачених пп.54.3.1, 54.3.2, 54.3.5, 54.3.6 п.54.3 ст.54 ПК. Тобто повторним у розумінні ст.123 ПК є визначення контролюючим органом податкових зобов'язань внаслідок вчинення одного й того самого порушення: або неподання податкової декларації, або заниження податкових зобов'язань з окремого виду податку, або завищення суми бюджетного відшкодування з податку на додану вартість тощо.

У разі повторного визначення податкових зобов'язань за вчинення різних податкових порушень (наприклад, спочатку внаслідок виявлення заниження податкових зобов'язань з податку на додану вартість, а згодом протягом 1095 днів через виявлення завищення суми бюджетного відшкодування) підвищений розмір відповідальності застосовуватися не повинен.

Варто зазначити, що з 1.01.2011 до 6.08.2011 (тобто до набрання чинності законом №3609-VI) діяла інша редакція окремих норм ПК, що визначала підстави для притягнення платників податків до відповідальності та розміри цієї відповідальності. Зокрема, п.123.1 ст.123 ПК у редакції, що діяла з 1.01.2011 до 6.08.2011, передбачалося нарахування штрафів у розмірі 25% від неправомірно заявленої до повернення суми бюджетного відшкодування та/або неправомірно заявленої суми від'ємного значення об'єкта оподаткування податком на прибуток або від'ємного значення суми податку на додану вартість. У свою чергу той самий пункт ПК в редакції закону №3609-VI визначає як базу для визначення штрафу лише суми визначеного податкового зобов'язання, завищеної суми бюджетного відшкодування.

З урахуванням того, що нарахування штрафів на відповідну базу не було передбачено законом №2181, штрафи, передбачені п.123.1 ст.123 ПК у редакції, що діяла з 1.01.2011 до 6.08.2011, можуть бути застосовані лише щодо порушень, які і вчинені, і виявлені в період із 1.01.2011 до 6.08.2011.

Крім того, п.123.1 ст.123 ПК в редакції, що діяла до 6.08.2011, передбачав підвищення розміру штрафу до 75% у разі визначення контролюючим органом порушення податкового законодавства втретє і більше разів протягом 1095 днів.

Оскільки повторність у вигляді вчинення відповідного правопорушення втретє та більше разів не була передбачена законом №2181, то штраф у розмірі 75% може бути застосовано лише щодо порушень, які і вчинені, і виявлені втретє і більше разів у період із 1.01.2011 до 6.08.2011.

Цей лист пропонуємо довести до відома суддів місцевих та апеляційних адміністративних судів для врахування при здійсненні правосуддя.

В.о. голови суду М.ЦУРКАН

ПЕРЕГЛЯД

Правові позиції — до відома і врахування.

Суди зобов'язані привести свою практику у відповідність із рішеннями ВС

Вищий господарський суд України
Інформаційний лист

24 листопада 2011 року *№01-06/1642/2011*

Про доповнення інформаційного листа Вищого господарського суду України від 15.03.2011 №01-06/249 «Про постанови Верховного Суду України, прийняті за результатами перегляду судових рішень господарських судів»

На доповнення до інформаційного листа Вищого господарського суду від 15.03.2011 №01-06/249 «Про постанови Верховного Суду України, прийняті за результатами перегляду судових рішень господарських судів» доводимо до відома правові позиції Верховного Суду України, викладені в постановах, прийнятих за результатами перегляду судових рішень господарських судів у порядку, передбаченому розд.XII-2 Господарського процесуального кодексу.

1. У спорах щодо укладення, зміни, розірвання, визнання недійсними договорів:

— правила ст.220 ЦК не поширюються на правочини, які підлягають нотаріальному посвідченню та державній реєстрації, оскільки момент учинення таких правочинів відповідно до стст.210, 640 ЦК пов'язується з їх державною реєстрацією (постанова від 18.04.2011 №2-17/604-2009);

— частиною 3 ст.238 ЦК встановлено заборону на укладення правочину, в якому один представник одночасно виступає від імені декількох контрагентів (постанова від 16.05.2011 №19/87-10);

— закон пов'язує можливість розірвання договору за рішенням суду не безпосередньо з істотною зміною обставин, а з наявністю чотирьох умов, визначених ч.2 ст.652 ЦК, за істотної зміни обставин (постанова від 23.05.2011 №53/325-09);

— визначення договору як неукладеного може мати місце на стадії укладення договору в разі, якщо сторони не досягли згоди з усіх його істотних умов, а не за наслідками виконання договору сторонами (постанова від 25.06.2011 №7/221-09);

— відповідно до стст.512, 513 ЦК заміна кредитора в зобов'язанні здійснюється, зокрема, у формі правочину шляхом укладання договору відступлення права вимоги, а договір застави за своєю правовою природою не є договором про відступлення права вимоги (постанова від 12.09.2011 №11/384);

— договори застави майнових прав є способом забезпечення виконання зобов'язання, а не правочинами щодо розпорядження майновими правами за кредитним договором, згадані договори застави не передбачають заміни кредитора у зобов'язанні — на відміну від правочину відступлення права вимоги, а отже, зазначені договори застави майнових прав не суперечать вимогам кредитного договору та підстави для визнання їх недійсними відсутні (постанова від 12.09.2011 №33/341);

— передбачене ст.188 ГК надсилання іншій стороні пропозицій про розірвання договору в разі виникнення такої необхідності є правом, а не обов'язком особи, яка добровільно, виходячи з власних інтересів, його використовує та може звернутися за захистом свого порушеного права шляхом подання позову до відповідача про розірвання договору (постанова від 19.09.2011 №22/110);

— за відсутності в договорі фінансового лізингу погодженої сторонами формули розрахунку додаткової винагороди лізингодавець, здійснюючи розрахунок такої винагороди за формулою, не узгодженою з лізингоотримувачем, фактично змінює умови договору в односторонньому порядку, не дотримуючись при цьому передбаченого законодавством порядку внесення змін до договору (постанова від 12.09.2011 №66/311-10);

— до правовідносин сторін, які виникли на підставі договору фінансового лізингу, укладеного юридичними особами, не можуть застосовуватися положення закону «Про захист прав споживачів», оскільки цей закон регулює відносини між споживачами товарів і продавцями товарів, якими можуть бути лише фізичні особи (постанова від 10.10.2011 №6/278).

2. У спорах, що виникають з корпоративних правовідносин:

— заява учасника товариства з обмеженою відповідальністю про його вихід з товариства, подана у простій письмовій формі і не посвідчена нотаріально, є неналежно оформленою та не може бути підставою для прийняття загальними зборами рішення про виключення учасника з товариства, проведення відповідних виплат та внесення змін до установчих документів (постанова від 14.03.2011 №12/198);

— у зв'язку з прямою вказівкою закону безумовною підставою для визнання недійсними рішень загальних зборів є прийняття рішення за відсутності кворуму для проведення загальних зборів чи прийняття рішень, а також те, що під час скликання і проведення зборів не було дотримано вимог закону та статуту товариства, що призвело до порушення прав та законних інтересів його учасників (постанова від 16.05.2011 №11/192/10);

— у відносинах з третіми особами обмеження повноважень щодо представництва юридичної особи не має юридичної сили, крім випадків, коли юридична особа доведе, що третя особа знала чи за всіма обставинами не могла не знати про такі обмеження (постанова від 6.06.2011 №4/105-10);

— рішення загальних зборів акціонерів про припинення (реорганізацію) акціонерного товариства шляхом його перетворення у товариство з обмеженою відповідальністю є незаконним, якщо його прийнято всупереч положенням закону «Про господарські товариства» і Порядку скасування реєстрації випусків акцій та анулювання свідоцтв про реєстрацію випусків акцій, затвердженого рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 30.12.98 №222 (постанова від 18.04.2011 №11/43);

— учасники господарського товариства не вправі звертатися до суду за захистом прав та інтересів інших учасників господарського товариства та самого товариства поза відносинами представництва, а також обґрунтовувати свої вимоги порушенням прав інших учасників товариства (постанова від 18.04.2011 №8/219 пн-к).

3. У спорах, що виникають унаслідок порушення грошових зобов'язань:

— ототожнення правових підстав недійсності правочину з підставами звільнення від відповідальності за порушення зобов'язань, що виникли з такого правочину, є помилковим (постанови від 28.03.2011 №51/600; від 11.04.2011 №11/81);

— висновок про те, що передбачені пунктами договору штрафні санкції (пеня та проценти за прострочену заборгованість за товарним кредитом) фактично відносяться до одного виду юридичної відповідальності та не можуть стягуватись одночасно, ґрунтується на неправильному застосуванні норм матеріального права (постанова від 30.05.2011 №42/252);

— наявність судового рішення про задоволення вимог кредитора, яке не виконано боржником, не припиняє правовідносин сторін договору, не звільняє останнього від відповідальності за невиконання грошового зобов'язання та не позбавляє кредитора права на отримання сум, передбачених ч.2 ст.625 ЦК (постанова від 4.07.2011 №13/210/10; від 12.09.2011 №6/433-42/183);

— положення чинного законодавства хоч і визначають національну валюту України як єдиний законний платіжний засіб на території України, однак не містять заборони на вираження в договорі грошових зобов'язань в іноземній валюті, визначення грошового еквівалента зобов'язання в іноземній валюті, а також на здійснення перерахунку грошового зобов'язання у випадку зміни Національним банком курсу національної валюти по відношенню до іноземної валюти (постанова від 4.07.2011 №12/149);

— у разі якщо спірні правовідносини сторін врегульовано вексельним законодавством, яким не передбачено стягнення інфляційних витрат та трьох процентів річних у разі прострочення виконання вексельного зобов'язання за рішенням суду, відсутні підстави для застосування до таких правовідносин ч.2 ст.625 ЦК (постанова від 3.10.2011 №45/211).

4. У спорах у сфері надання послуг з електропостачання, водовідведення та газопостачання:

— рішення постачальника електричної енергії про донарахування споживачу вартості спожитої електроенергії є оперативно-господарською санкцією, у разі незгоди із застосуванням якої заінтересована сторона може звернутися до суду із заявою про скасування такої санкції та відшкодування збитків, завданих її застосуванням (постанови від 4.04.2011 №2-24/912-2010; від 16.05.2011 №2-28/2397-2010);

— позов про стягнення вартості електричної енергії, спожитої без укладення договорів на її постачання (розрахованої на підставі Методики визначення обсягу та вартості електричної енергії, затвердженої постановою Національної комісії регулювання електроенергетики від 4.05.2006 №562), не облікованої внаслідок порушення споживачами правил користування електричною енергією, може бути подано на підставі стст.1212 та 1213 ЦК (постанова від 16.05.2011 №15/147/10);

— у разі якщо статутом обслуговуючого кооперативу не передбачено надання своїм членам послуг з водопостачання та на його балансі не перебуває будь-яких житлових будівель, то такий кооператив не відноситься до складу осіб, з якими підприємства питного водопостачання відповідно до ч.2 ст.19 закону «Про питну воду та питне водопостачання» безпосередньо повинні укладати договори про надання відповідних послуг (постанова від 3.10.2011 №5002-29/5222-2010).

5. У спорах щодо набуття, збереження майна без достатньої правової підстави:

— сума податку на додану вартість, стягнута з особового рахунку позивача і перерахована відповідачем до державного бюджету, є переплатою цього податку, а не безпідставно набутою сумою, яка може бути повернута позивачеві на підставі ст.1212 ЦК (постанови від 16.05.2011 №10/7; від 30.05.2011 №№24/135(24/0245), 14/209(02-4/4-14);

— якщо проведені на виконання судового рішення прилюдні торги з реалізації належного позивачу майна визнано судом такими, що проведені з порушенням встановленого законом порядку, то відповідач не є добросовісним набувачем цього майна на прилюдних торгах, а тому до нього не можуть бути застосовані приписи ч.2 ст.388 ЦК (постанова від 3.10.2011 №51/232).

6. У спорах, пов'язаних з приватизацією і орендою державного та комунального майна:

— гуртожитки, що на момент проведення приватизації не відносилися до об'єктів державного житлового фонду, які підлягали приватизації громадянами України чи передачі у комунальну власність відповідних рад, могли бути включені до вартості майна підприємств, які підлягали приватизації (постанови від 16.05.2011 №22/143/09-8/137/10; від 20.06.2011 №7/232-09; від 16.05.2011 №8/25д/09; від 3.10.2011 №10-11/148-09-4417);

— управління комунальної власності виконавчого органу міської ради здійснює свої повноваження орендодавця майна комунальної власності територіальної громади тільки за наявності відповідного рішення міської ради і не наділене повноваженнями самостійно приймати рішення про передачу об'єктів комунальної власності в оренду (постанова від 10.10.2011 №44/374).

7. У спорах у сфері земельних правовідносин:

— законодавча зміна граничного розміру орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності є підставою для перегляду розміру орендної плати, встановленої умовами договору (постанови від 23.05.2011 7/105-10(30/234-09); від 30.05.2011 №17/299-10; від 4.07.2011 №41/81пд);

— якщо позивач добровільно відмовився від права користування земельною ділянкою і фактичне користування нею та зведеною на ній будівлею здійснює її новий власник, а умовами договору передбачена можливість дострокового розірвання договору оренди за рішенням суду на вимогу однієї із сторін договору, наявні законні підстави для припинення земельних відносин сторін за договором оренди (постанова від 6.06.2011 №11/227);

— звернення з позовом про визнання незаконною бездіяльності органу місцевого самоврядування щодо припинення права постійного користування земельною ділянкою відповідає визначеним ст.16 ЦК та ст.20 ГК способам захисту порушеного права у судовому порядку (постанови від 12.09.2011 №№6/181/11, 6/182/12, 6/179/9).

8. У спорах, пов'язаних з регулюванням відносин власності:

— відмова органу реєстрації в оформленні права державної власності на об'єкт нерухомості та видачі свідоцтва суб'єкту господарювання у зв'язку з ненаданням ним необхідних документів для оформлення такого права не є оспорюванням права державної власності на об'єкт нерухомості (постанови від 20.06.2011 №16/252; від 20.06.2011 №16/257; від 20.06.2011 №36/237; від 20.06.2011 №40/427; від 20.06.2011 №16/257; від 12.09.2011 №6/315; від 10.10.2011 №№11/191, 30/119; від 3.10.2011 №9/217);

— дії товариства, направлені на створення штучних перешкод для виконання законних судових рішень, якими вже визнано право державної власності на спірне майно, а також зобов'язано особу передати майно законному власнику, не можна вважати обставиною, що свідчила б про наявність у позивача підстав для звернення до суду з позовом згідно зі ст.392 ЦК (постанова від 4.04.2011 №25/208-08);

— залізниця як суб'єкт управління державним майном управі подати позов про визнання права власності на майно, що знаходиться у неї на праві повного господарського відання (постанова від 4.07.2011 №2/32);

— до прийняття об'єкта новоствореного нерухомого майна до експлуатації та його державної реєстрації право власності на цей об'єкт не виникає; ст.331 ЦК не передбачена можливість визнання права власності на недобудоване нерухоме майно в судовому порядку (постанова від 19.09.2011 №18/314).

9. У вирішенні питань, пов'язаних з дією закону у часі:

— дія нормативно-правового акта починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою ним чинності, тобто до події чи факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце. При цьому положення ч.1 ст.58 Конституції, згідно з яким закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, стосується лише людини і громадянина — фізичної особи (постанова від 20.06.2011 №17/241).

10. У спорах щодо виконання господарських зобов'язань:

— необхідною умовою застосування такого засобу відповідальності, як стягнення збитків, є наявність усіх елементів складу цивільного правопорушення (постанови від 4.07.2011 №51/250; від 20.06.2011 №2/121-30/118; від 4.07.2011 №42/78-10);

— положення ч.6 ст.232 ГК щодо нарахування штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язання в межах шести місяців від дня, коли зобов'язання мало бути виконано, застосовується до відповідних правовідносин у разі, якщо інше не встановлено законом або договором (постанови від 18.04.2011 №№30/190, 30/191);

— законом «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» не передбачено звернення стягнення на заставлене майно шляхом вчинення нотаріусом виконавчого напису; таке звернення може бути вчинено лише на підставі рішення суду (постанова від 17.10.2011 №47/264-10);

— обов'язок гаранта сплатити кредиторові грошову суму відповідно до умов гарантії настає за умови порушення боржником зобов'язання, забезпеченого гарантією, та направлення кредитором гаранту письмової вимоги разом із зазначеними в гарантії документами; за відсутності однієї із вказаних умов відповідальність гаранта не настає (постанова від 12.09.2011 №8/351).

11. У спорах у сфері банківської діяльності:

— за відсутності визначення договором банківського рахунку розміру процентів за користування банком грошовими коштами клієнта та у разі неприйняття банком вкладів на вимогу банк зобов'язаний виплатити проценти в розмірі облікової ставки Національного банку (постанови від 14.03.2011 №2-23/969-2010; від 6.06.2011 №2-23/970-2010);

— згідно з п.2 ч.3 ст.85 закону «Про банки і банківську діяльність» протягом дії мораторію не нараховуються неустойка (штраф, пеня), інші фінансові (економічні) санкції за невиконання чи неналежне виконання зобов'язань перед кредиторами, у зв'язку з чим нарахування пені під час дії мораторію є безпідставним (постанова від 10.10.2011 №24/45-33/277);

— у процедурі ліквідації банку зарахування однорідних зустрічних вимог є незаконним, оскільки це призвело б до порушення порядку погашення вимог кредиторів, встановленого законом «Про банки і банківську діяльність» (постанови Верховного Суду від 3.10.2011 №27/292-10; від 3.10.2011 №27/291-10; від 10.10.2011 №57/216-10; від 24.10.2011 №16/041-10).

12. У спорах, що виникають у зв'язку зі здійсненням виконавчого провадження:

— для реалізації арештованого майна з прилюдних торгів письмове узгодження з податковим органом у виконавчому провадженні законодавством не передбачено (постанова від 14.03.2011 №41/75).

13. У спорах, що виникають з конкуренційних правовідносин:

— питання наявності чи відсутності в діях суб'єкта господарювання ознак зловживання монопольним (домінуючим) становищем необхідно з'ясовувати шляхом дослідження встановлених Антимонопольним комітетом дій суб'єкта господарювання в системному зв'язку з вимогами стст.12, 13 закону «Про захист економічної конкуренції» та Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету від 5.03.2002 №49-р (постанова від 11.04.2011 №14/259-32/295).

14. У розгляді справ про банкрутство:

— без завершення розгляду вимог і скарг кредиторів, затвердження реєстру вимог кредиторів у процедурі розпорядження майном боржника згідно з приписами ст.14 закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» суд не має права винести ухвалу про перехід до іншої (загальної) судової процедури банкрутства боржника (постанова від 12.09.2011 №7/353-09-4561);

— порушення справи про банкрутство боржника та пропущення кредитором строку заявлення вимог до нього в цій справі не позбавляє кредитора права вимоги до майнового поручителя боржника як солідарного боржника, а останнього не звільняє від виконання взятих на себе зобов'язань перед кредитором (постанова від 24.10.2011 №10/1946);

— ухвала господарського суду про затвердження звіту ліквідатора і ліквідаційного балансу банкрута, ліквідацію банкрута і припинення провадження у справі не відповідає вимогам закону «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», оскільки згідно з ст.16 названого закону рішення про затвердження звіту ліквідатора і ліквідаційного балансу вважається не прийнятим за відсутності більшості голосів кредиторів, зареєстрованих на зборах (постанова від 29.09.2011 №16/209/09-26/89/10-12/263-10).

Відповідно до ст.111^{28} ГПК рішення Верховного Суду, прийняте за наслідками розгляду заяви про перегляд судового рішення з мотивів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права у подібних правовідносинах, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить зазначену норму права, та для всіх судів України; суди зобов'язані привести свою судову практику у відповідність із рішеннями Верховного Суду; невиконання судових рішень Верховного Суду тягне за собою відповідальність, установлену законом.

Голова Вищого господарського суду України
В.ТАТЬКОВ

www.zib.com.ua
Найсвіжіші новини судової влади — у нас на сайті!

НА ГАРЯЧОМУ

Гексоген на продаж

Співробітники СБУ спільно з міліцією затримали в Криму військовослужбовця та вилучили в нього 28 кг гексогену.

Встановлено, що 20-річний мешканець Криму, котрий щойно закінчив строкову військову службу, придбав вибухову речовину у свого колеги-контрактника, який «відшукав» гексоген на території однієї з військових частин автономії. Як пояснив затриманий, на початку цього року партію гексогену — 200 т — військовослужбовці частини відправили на утилізацію. Проте під час перевезення частина речовини «безслідно зникла» — саме її військовослужбовець-контрактник планував реалізувати згодом.

Зловмисника затримали «на гарячому» під час спроби продати гексоген третій особі. У ході подальшої перевірки правоохоронці виявили ще 140 кг вибухової речовини, яку військовослужбовці мали намір продати.

За матеріалами СБУ військовою прокуратурою АР Крим стосовно зловмисників порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ст.410 («Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин...») КК.

Протягом двох останніх років співробітниками ГУ СБУ в АР Крим спільно з органами міліції було вилучено майже 40 одиниць вогнепальної зброї, 3,5 тис. набоїв та майже 200 кг вибухової речовини.

ХАБАР

По слідах Зварича?

Співробітники Служби безпеки спільно з працівниками Генеральної прокуратури викрили та задокументували факт протиправної діяльності судді Тячівського районного суду Закарпатської області, який систематично вимагав та одержував хабарі від місцевих мешканців за ухвалення судових рішень на їх користь.

30 листопада у приміщенні райсуду правоохоронці задокументували факт одержання суддею другої частини хабара в розмірі $1100.

Установлено, що суддя вимагав $1,5 тис. від місцевого мешканця за виправдання його сина у вчиненні злочину, передбаченого ч.2 ст.121(«Умисне тяжке тілесне ушкодження») КК.

Під час огляду його власних речей було знайдено $8 тис. та €1,4 тис. У ході обшуку приватного помешкання вилучено $31 тис. та майже €22 тис.

За матеріалами СБУ Генеральною прокуратурою стосовно судді порушено кримінальну справу за фактом хабарництва (ч.3 ст.368). Наразі триває слідство.

КОРИСЛИВІ МОТИВИ

«Завищена» оборудка

Співробітники СБУ спільно з транспортною прокуратурою Одеської області викрили факт привласнення посадовими особами Державного підприємства «Одеська залізниця» бюджетних коштів у особливо великих розмірах.

Встановлено, що у 2007 році за результатами конкурсних торгів ДП «Одеська залізниця» уклало дві угоди фінансового лізингу з одним із приватних підприємств, зареєстрованим у м.Києві, згідно з якими залізниця придбала у строкове платне володіння з правом викупу дрібоструминну та фарбувальну камери загальною вартістю понад 14 млн грн.

У результаті експертного дослідження, ініційованого Службою безпеки, було встановлено, що вартість зазначеного устаткування, з урахуванням доставки, розмитнення, проектних та монтажних робіт становить понад 4 млн грн. Таким чином організатори оборудки безпідставно завищили вартість обладнання, у результаті чого державі завдано збитків на суму понад 10 млн грн.

За матеріалами СБУ транспортною прокуратурою Одеської області стосовно посадових осіб «Одеської залізниці» та приватного підприємства порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч.5 ст.191 КК («привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»).

ПРОЦЕС

Шоу за гратами.

Екс-депутат Луганської міськради вимагає ув'язнити потерпілу

АЛІНА АЛЕКСАНДРОВА

У судовому процесі у «справі Романа Ландіка», екс-депутата Луганської міськради, що не засідання, то несподіваний поворот. Підсудний вже зажадав долучити до матеріалів справи його заяву про притягнення до кримінальної відповідальності потерпілої, а також повідомив про те, що мав право бити дівчину. Не зрозуміло, чи то Роман Володимирович лукавить і просто намагається «представитися» в суді не цілком осудним, чи то він цілком щиро вірить у правдивість своїх заяв.

Р.Ландік у суді бореться з «темними силами».

Кожна судова заява у «справі Ландіка» підносить все нові й нові сюрпризи. Схоже, підсудний і його захист вирішили «перевернути» з ніг на голову конфлікт, який мав місце влітку цього року в луганському нічному клубі «Баккара» між екс-депутатом і потерпілою Марією Коршуновою. Адвокати Р.Ландіка на одному з останніх засідань заявили про безпідставність переслідування їх підзахисного та ігнорування дійсних обставин інциденту слідством.

«Неупереджене дослідження справи в суді дозволяє захисту заявити: Романа Ландіка переслідують безпідставно, органами досудового слідства проігноровано дійсні обставини події, а фабулу навмисне втиснули в штучно сконструйовану модель справи», — зазначили адвокати обвинуваченого у своїй заяві.

Захист депутата підкреслює, що насправді події, що мали місце в ніч з 3 на 4 липня 2011 року в ресторані «Баккара» в Луганську, спровокувала саме фотомодель М.Коршунова, яка визнана потерпілою у справі, а сам Р.Ландік був вимушений захищатися, що було «виправданим і необхідним у тій ситуації».

«Ініціатором конфлікту була М.Коршунова: перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, вона повелася грубо і неетично по відношенню до одного з друзів Р.Ландіка. Бажаючи улагодити неприємну ситуацію, Р.Ландік вступив у конфлікт, розпочатий М.Коршуновою, проте замість розуміння зіткнувся з провокацією і відвертою агресією з боку останньої вже відносно себе», — підкреслюють захисники. Адвокати зазначають, що дівчина нанесла їх підзахисному «важкою скляною карафою удар по голові і заподіяла Ландіку тілесні ушкодження у вигляді рваної рани лобово-скроневої частини голови», і те, що «в результаті протиправних дій М.Коршунової Р.Ландік не отримав тілесних ушкоджень, що могли б поставити його життя під загрозу, стало для нього своєрідним подарунком долі».

Таким чином, виходить, що Роман Володимирович всього лише захищав свої конституційні права.

Сам Р.Ландік злегка шокував присутніх у залі заявою про те, що він мав право бити модель. Між ним і потерпілою почалася суперечка з приводу того, наскільки правомірною була його поведінка, при цьому екс-депутат висловився безапеляційно: «Мав право (тягати), мав право навіть прибити і ноги переламати». А на зауваження судді Роман запропонував вивести фотомодель із залу засідань і посадити її за грати. Проти М.Коршунової необхідно порушити кримінальну справу за спробу вбивства і псування майна, переконаний Р.Ландік.

Він також продемонстрував свої знання в галузі анатомії, заявивши: «Тягати за волосся — це не боляче. Це прийом, відомий у всьому світі: за руки — боляче, за волосся — ні».

У черговий раз Р.Ландік згадав і диявола, з яким він, судячи з його слів, покликаний боротися. «Я сподіваюся, Віктор Федорович виявить цих шкідників, покарає їх за інтриганство, і тоді десятки тисяч несправедливо звинувачених людей похвалять його, пустять білу енергетику. Велика політика зайнялася мною, але якщо темна сила вибрала мене, обрушивши гнів самого диявола, я готовий йому відповісти!» — заявив цей борець зі злом.

Узагалі, поведінка Романа Володимировича, за словами очевидців, здається, м'яко кажучи, не цілком адекватною. Буквально на кожному засіданні він «відзначається» скандальними, а деколи просто дивними заявами, абсолютно не соромиться висловлюватися і грубіянити усім присутнім. Він навіть примудрився пригрозити журналістам і накричати на власних адвокатів, які так наполегливо переконували суд у його невинності. На одному із засідань екс-депутат спробував вигнати їх із залу суду. Як тільки його захисники з'явилися в залі, підсудний закричав: «Вийдіть із залу, ви порушили договір!» Журналістам Р.Ландік заявив: «Якщо ви ще раз брехатимете — більше вас на засідання не пустять!»

Важко зрозуміти, чим зумовлена дивна поведінка Р.Ландіка — чи то це досить «екзотична» тактика захисту, чи то він упевнений у своїй безкарності і тому не вважає за потрібне зважати на когось, чи то депутат і син депутата просто погано вихований і до того ж щиро вважає себе несправедливо постраждалим у боротьбі з «темними силами».

ВЛАСНІСТЬ

Операція «Приватизація» від ГПУ

Українські посадовці при приватизації державного і комунального майна зловживають своїм службовим становищем і допускають порушення — такий висновок нещодавно зробила прокуратура.

Органи прокуратури провели перевірки дотримання законодавства при приватизації державного та комунального майна посадовими особами органів виконавчої влади, органами місцевого самоврядування і державного контролю.

Упродовж 2010 та 9-ти місяців 2011 року в Україні змінили державну форму власності 312 об'єктів. За угодами, укладеними з органами місцевого самоврядування, приватизовано 3510 об'єктів комунальної власності.

Аналіз виявлених прокурорськими перевірками порушень засвідчив, що їх допускають буквально на кожному етапі процесу приватизації, починаючи від підготовки об'єктів, закінчуючи укладенням і виконанням умов договорів купівлі-продажу майна, і не дотримуються законів як посадові особи органів приватизації, так і покупці.

За результатами перевірки внесено подання голові Фонду державного майна.

Крім цього, прокуратурою м.Києва порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч.2 ст.364, ч.2 ст.233 КК проти колишнього начальника Головного управління комунальної власності КМДА, який, зловживаючи службовим становищем, здійснив приватизацію комунального майна в центральної частині столиці загальною площею 10,7 тис. м² і вартістю 83 млн грн., що не підлягало приватизації згідно з законом України «Про приватизацію державного майна». Досудове слідство у справі триває.

Прокуратурою м.Феодосії порушено кримінальну справу за ч.2 ст.364 КК стосовно начальника Фонду комунального майна м.Феодосії, котрий, зловживаючи службовим становищем, затвердив висновки, занизивши вартість об'єктів приватизації, чим завдав шкоди територіальній громаді м.Феодосії на 1,7 млн грн. Слідство у справі триває.

Усього органами прокуратури за вказаний період у цій сфері порушено 248 кримінальних справ, з яких 175 направлено до суду, внесено 611 приписів та подань, 364 протести, притягнуто до відповідальності 225 посадових осіб, з яких 89 — посадові особи органів приватизації, відшкодовано 30,5 млн грн.

КРИМІНАЛ

Чиновницьке беззаконня

У Києві працівники управління по боротьбі з економічними злочинами МВС викрили чиновника одного з комунальних підприємств Деснянської райдержадміністрації. Його підозрюють у привласненні понад 350 тис. грн. бюджетних коштів.

Як повідомляють в столичній міліції, вже доведено, що вищезазначена посадова особа, уклавши фіктивні договори про постачання комп'ютерного програмного забезпечення, привласнила понад 100 тис. грн.

Крім того, є підозри, що цей чиновник, використовуючи ту ж незаконну схему, розтратив ще понад 250 тис. грн., відзначили в управлінні. Зараз проводиться перевірка цієї інформації.

Стосовно підозрюваного вже порушено кримінальну справу за ст.366 («Службове підроблення») і ст.191 КК («привласнення або розтрата чужого майна в особливо великих розмірах»).

ПЕРЕВІРКА

Чиновників змусять економити?

АНТОН ПРЯНИКОВ

Схоже, Уряд вирішив примусити чиновників і управлінців економити, пересадивши їх у дешевші машини. Міністерство економічного розвитку і торгівлі провело перевірку і виявило факти порушень законодавства при закупівлі легкових автомобілів органами влади і державними підприємствами. Один з керівників вже поплатився посадою за своє марнотратство. Матеріали перевірок передано в Генеральну прокуратуру.

Міністерство проводило перевірку в рамках закону «Про здійснення державних закупівель». У результаті було виявлено факти порушень вимог постанови Кабінету Міністрів від 4.04.2001 №332 «Про граничні суми витрат на придбання автомобілів, меблів, іншого устаткування, мобільних телефонів, комп'ютерів державними органами, а також установами і організаціями, які утримуються за рахунок державного і місцевих бюджетів». Міністерство з'ясувало, що останнім часом здійснені неправомірні закупівлі легкових автомобілів за цінами, що перевищують встановлені постановою граничні суми витрат.

Зокрема, Державне підприємство «Теплоелектроцентраль-2 «Есхар» після того, як у червні — жовтні 2011 року двічі повинні були проводитися відкриті торги, які так і не відбулися, здійснило закупівлю в одного з учасників торгів ТОВ «Баварія моторс» автомобіля BMW X5, очікувана вартість якого 800000 грн.

ОП «Рівненська АЕС «ДП «НАЕК «Енергоатом» у листопаді 2011 року за результатами проведення відкритих торгів уклало договір з ТОВ «Автоконцепт» на придбання автомобіля Toyota Land Cruiser 200 (очікувана вартість — 799830 грн.).

Управління капітального будівництва Донецької міськради в листопаді 2011 року уклало договір з ТОВ «Тріол-авто» про закупівлю Passat Limousine B7 вартістю 323620 грн., а КП «Управління автомобільних доріг» Житомирської міськради в листопаді 2011 року — з ВАТ «СтарКар» на покупку автомобіля Toyota Highlander вартістю 435000 грн.

Згідно з вимогами вказаної постанови вартість легкових автомобілів для керівників органів місцевого самоврядування, бюджетних установ і організацій не може перевищувати 60000 грн. При цьому начальники центральних і місцевих органів виконавчої влади повинні забезпечити включення в контракти з керівниками державних підприємств, що знаходяться у сфері їх управління, умов для дотримання граничних сум витрат, затверджених постановою.

Кабмін — чиновникам: «Потрібно бути скромнішими, панове!»

Матеріали, підготовлені за результатами перевірки, Міністерство економічного розвитку і торгівлі передало в Генеральну прокуратуру для вжиття заходів згідно з чинним законодавством.

До речі, директор харківського держпідприємства «ТЕЦ-2 «Есхар» вже поплатився посадою за своє марнотратство: після того, як він проігнорував пряму вказівку Прем'єр-міністра поводитися скромніше, його звільнили. Незадовго до цього держпідприємство повідомило про покупку автомобіля BMW X5. Але Державне казначейство України, враховуючи заборону Прем'єр-міністра Миколи Азарова витрачати кошти платників податків і державних підприємств на придбання представницьких авто і подібні витрати, заблокувало оплату цієї покупки.

«Також будуть звільнені чиновники Міністерства економіки і Міністерства енергетики і вугільної промисловості, які погоджували таке неприйнятне витрачання коштів платників податків», — зазначили в пресслужбі Уряду.

НІДЕРЛАНДИ

Розплата за бунт

У Гаазі відбулися перші слухання у «справі Лорана Ґбагбо», 66-річного екс-президента Кот-д'Івуару, підозрюваного Міжнародним кримінальним судом у злочинах проти людяності.

Л.Ґбагбо, що позбувся влади у квітні цього року, прибув з Кот-д'Івуару до Нідерландів і був поміщений у пенітенціарний центр МКС у Гаазі. Напередодні адвокати експрезидента заявили, що їх клієнтові пред'явили ордер на арешт. Л.Ґбагбо стане першим лідером держави, що постав перед МКС (цей суд був створений у 2002 році).

«Ґбагбо як непрямий співучасник, імовірно, нестиме особисту кримінальну відповідальність за чотири звинувачення у злочинах проти людяності — вбивствах, згвалтуваннях, репресіях і інших нелюдяних діях, імовірно здійснених на території Кот-д'Івуару з 16.12.2010 до 12.04.2011», — мовиться в пресрелізі МКС.

У жовтні Міжнародний кримінальний суд ухвалив рішення розпочати розслідування актів насильства, здійснених під час конфлікту в Кот-д'Івуарі між зрадженими військами і прихильниками Л.Ґбагбо, що переміг на торішніх президентських виборах Алассана Уаттару. Суд має намір розслідувати злочини, які, імовірно, були здійснені обома сторонами. За даними прокуратури МКС, жертвами конфлікту в Кот-д'Івуарі стали понад 3 тис. чоловік.

Л.Ґбагбо постав перед МКС за злочини проти людяності.

На виборах, що відбулися в грудні 2010 року, перемогу отримав А.Уаттара, проте Л.Ґбагбо відмовився передавати владу, що стало причиною масових зворушень. За підтримки миротворців ООН і французького контингенту силам А.Уаттари вдалось захопити Л.Ґбагбо в президентському палаці, з тих пір колишній глава держави перебуває під арештом.

На 11 грудня в країні призначені парламентські вибори, в яких партія Л.Ґбагбо, — соціалістичний Івуарійський народний фронт — відмовилася брати участь. Радник колишнього президента з питань Європи і США Бернар Уден заявив, що Кот-д'Івуару загрожує громадянська війна після виведення французьких військ з країни або при передачі Л.Ґбагбо міжнародному суду.

ІТАЛІЯ

Прем'єр почав із себе

Прем'єр-міністр Італії Маріо Монті пообіцяв відмовитися від зарплати, щоб виправдати перед співгромадянами план уряду щодо зменшення державного боргу.

«В умовах, коли ми маємо намір просити італійців піти на жертви, відмова від власної зарплати здається мені єдиним правильним рішенням», — заявив М.Монті, що раніше обіцяв зменшити витрати на політичну діяльність. Як повідомляє агентство Франс Прес, мова йде, перш за все, про скорочення адміністративного апарату в провінціях країни.

Глава уряду, розповідаючи нації про основні напрями діяльності і заходи для подолання економічної кризи, пообіцяв «приборкати» держборг країни, який на сьогодні є найбільшим у єврозоні (€9 трлн, або 120% ВВП).

План зменшення бюджетних витрат на €30 млрд, представлений прем'єр-міністром, передбачає збільшення податків і пенсійного віку для чоловіків і жінок до 66 років, а також практично повну відміну індексації пенсій.

Крім того, влада Італії хоче ввести податки на майно, розкіш і, можливо, збільшити ПДВ восени 2012 року.

РОСІЯ

Примусова ротація

З 1 січня 2013 року російські чиновники, що перебувають на цивільній державній службі, підлягатимуть обов'язковій ротації. Таким чином влада вирішила боротися з корупцією у середовищі місцевих керівників середньої ланки.

Федеральний закон, який був ухвалений у кінці листопада, передбачає, що ротація на цивільній державній службі здійснюватиметься тільки стосовно осіб, котрі обіймають посади категорії «керівники» в територіальних органах федеральних органів виконавчої влади, що здійснюють контрольні і наглядові функції.

При розірванні термінового контракту в порядку ротації, звільненні з посади і звільненні з цивільної служби чиновникові виплачуватиметься компенсація в розмірі чотиримісячного грошового забезпечення, вихідна допомога не передбачена. Крім того, при переїзді в порядку ротації в іншу місцевість чиновникові надається службове житло або відшкодовуються витрати на його винаймання.

Ротація цивільних службовців відбуватиметься в межах однієї групи посад, на яких встановлено посадові оклади в розмірах не нижчих за розміри посадових окладів на раніше займаних посадах, з урахуванням рівня кваліфікації, професійної освіти і стажу цивільної служби або роботи.

У порядку ротації на посаді можна буде перебувати від 3 до 5 років. Закон регламентує причини, з яких чиновник може відмовитися від отримання іншої посади в порядку ротації. Серед них — наявність захворювання, що перешкоджає переходу, неможливість мешкання членів сім'ї в місцевості, куди його направляють у зв'язку з новою посадою. У разі відмови від переходу з цих причин цивільному службовцеві не пізніше ніж за 30 днів до закінчення терміну дії термінового контракту повинна бути запропонована інша вакансія з урахуванням кваліфікації та інших умов.

Для реалізації цього закону потрібні додаткові асигнування у розмірі 322,5 млн руб. на рік. Тому набуття чинності законом відклали на 1 січня 2013 року.

УГОРЩИНА

Табу на вуличну ночівлю

В Угорщині набув чинності новий закон, що дозволяє ув'язнювати осіб без певного місця проживання.

Угорський парламент схвалив нові норми минулого місяця. Своє рішення вони мотивували тим, що столиця країни — Будапешт — уже не може впоратися з величезною кількістю безпритульних, які ночують на вулицях.

Відтепер кожен, кого спіймають на ночівлі під відкритим небом, отримуватиме попередження, а в разі повторного затримання йому загрожуватиме штраф у розмірі до €500 або тюремне ув'язнення.

Коментуючи новий закон, один з борців за права безпритульних заявив, що боротися треба з убогістю, а не з жебраками.

За даними влади, в Угорщині зараз налічується близько 20 тис. людей без певного місця проживання. Будинки для безпритульних здатні забезпечити нічліг лише для 9 тис. людей.

ОАЕ

Громадянство в спадок

ДЕНИС МАЛКОВ, *РІА «Новини»*

Влада Об'єднаних Арабських Еміратів дозволила дітям громадянок країни, котрі уклали шлюб з іноземцями, отримувати громадянство після досягнення 18-річного віку. Раніше отримати громадянство могли тільки ті діти, батьки яких є громадянами країни.

Відповідний указ напередодні святкування 40-річчя створення держави, що відзначається 2 грудня, підписав президент країни шейх Халіфа бін Зайед Аль Нахайян, повідомляє державне інформагентство WAM.

«Діти громадянок Еміратів, котрі уклали шлюб з іноземцями, повинні користуватися правами громадян країни. Після досягнення 18-річного віку вони можуть подати заявку на отримання громадянства ОАЕ», — сказано в указі.

Порядок визначення громадянства, що існував раніше в цій державі, прийнятий у більшості арабських країн. Протягом тривалого періоду лише в Тунісі громадянам країни — чоловікам і жінкам — були надані рівні права у визначенні громадянства дітей.

Разом з тим у 2005 році в Алжирі було прийнято закон, що дозволяє жінкам, котрі мають алжирське громадянство, передавати його дітям і чоловікові-іноземцеві.

У 2007-му влада Марокко оголосила, що жінки, котрі мають громадянство цієї держави і уклали шлюб з іноземцями, передають своїм дітям марокканське громадянство автоматично, тоді як їх чоловіки можуть претендувати на його отримання тільки після 5 років проживання в країні.

АЛАБАМА

Церква замість в'язниці

Жителі міста Бей-Мінетт в американському штаті Алабама, котрі скоїли ненасильницький злочин, матимуть можливість вибору — або відсидіти термін у в'язниці, або ходити до церкви.

Операція «Відновити наше суспільство» розпочалася на початку жовтня 2011 року. Порушника, що скоїв злочин незначної важкості, міський суддя зможе засудити до тюремного ув'язнення і штрафу, або ж зобов'язати його ходити до церкви щонеділі протягом року.

Якщо злочинець обере останнє, він зможе вибрати будь-яку з міських церков, але за його відвідуваністю стежитимуть, до того ж потрібно буде кожного разу реєструватися у священика і в поліцейській дільниці. Якщо порушник довше року відвідуватиме церкву, його відпустять «на волю».

Шеф міської поліції Майк Роуленд сказав, що на кожного ув'язненого поліцейська дільниця витрачає $75 у день. Завдяки цій програмі дільниця зможе заощадити на утриманні ув'язнених. М.Роуленд також сподівається, що ця програма змінить життя людей, які пішли неправильним шляхом.

НІМЕЧЧИНА

Віза під підозрою.

Бундестаг погодив створення чорного списку іноземців

Німецький парламент погодився посилити контроль за видачею віз. Правляча коаліція більшістю голосів схвалила створення бази даних, куди вноситимуть відомості про людей, котрим може бути відмовлено в отриманні візи.

У чорний список потраплять ті, кому раніше вже відмовляли у одержанні візи з будь-яких причин, наприклад через надання помилкових відомостей про себе. Крім того, в перелік внесуть тих, хто має судимість. У цьому випадку враховуються такі злочини, як торгівля людьми, нелегальна трудова діяльність і проституція.

Також документи на отримання візи порівнюватимуть з відомостями антитерористичної бази даних. Органи держбезпеки вносять туди прізвища людей, яких підозрюють в терористичній діяльності або в схильності до насильства. Якщо спецслужби з'ясують, що людина, яка пов'язана з підпільною терористичною організацією, намагається отримати візу до Німеччини, вони поінформують про це візовий центр.

Опозиція одноголосно проголосувала проти ухвалення цього документа, оскільки вважає, що таким чином держава фактично відмовляється від презумпції невинності і, по суті, ставить кожного, хто хоче отримати німецьку візу в становище підозрюваного. Тепер документ повинен бути схвалений в Бундесраті, де у правлячої коаліції немає більшості.

Ідея створення єдиної бази даних для посилення контролю за видачею віз виникла після 2005 року, коли з'ясувалося, що через послаблення візового контролю до Німеччини приїхало безліч нелегальних емігрантів зі Східної Європи. Наплив нелегалів почався після того, коли в березні 2000-го тодішній глава МЗС Німеччини Йошка Фішер підписав вказівку німецьким консульським установам видавати візи, не здійснюючи первинних перевірок.

Відтепер німецькі прикордонники перевірятимуть, чи немає вашого прізвища в чорному списку.

Закон і Бізнес

Засновник і видавець:
ТОВ «Редакція газети «Закон і Бізнес»

Головний редактор:
Роман БОБОВ

Газета виходить з 15 червня 1991 року

Свідоцтво КВ № 3805 від 20.05.99

Р/р № 2600400002637
в АКБ «Правекс-Банк» м.Києва,
МФО 321983, код ЄДРПОУ 30374826

Багатоканальний телефон:
(044) 537-34-33

Адреса:
01021, м.Київ, Кловський узвіз, 9/2
E-mail: inzib@optima.com.ua

©При передруку матеріалів посилання на газету «Закон і Бізнес» обов'язкове

Редакція може публікувати матеріали в дискусійному порядку, не поділяючи поглядів автора

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення тексту

Рукописи не рецензуються і не повертаються

Листування з читачами — тільки на сторінках газети

Оголошення і реклама друкуються мовою оригіналу. Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець

Матеріали з позначкою (К) друкуються на комерційній основі

Виходить 52 рази на рік по суботах українською та російською мовами

Набір, верстка і фотоформи газети — комп'ютерний центр тижневика «Закон і Бізнес»

Номер віддрукований у ТОВ «Мега-Поліграф», 04073, м.Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14

Номер підписано до друку 8.12.2011

Зам. № 22670
Загальний наклад 15960

ТУРИЗМ

Житло за бартер

Поселитися у готелях Апеннінського півострова тепер можна не тільки за гроші. Які оплати, готельєри візьмуть банку варення, книги, DVD або попросять постояльця відпрацювати вартість проживання, наприклад, пофарбувати стіну або створити сайт готелю.

Італійські готельєри провели так званий тиждень бартеру, протягом якого сотні готелів по всій країні приймали постояльців не за гроші, а за речі або послуги. Цього року акція проходила вже втретє: з 2009-го італійські готельєри переходять на бартер в останній тиждень листопада. Але вперше багато готелів після закінчення акції вирішили продовжити дію програми на весь рік.

На своїх сайтах готельєри описують перелік послуг або речей, яких вони потребують. Причому це може бути що завгодно — уроки англійської, світлини, навчання створення сайтів або навичок садівника. Деякі мандрівники пропонують як оплату підбірки старих журналів і домашнє варення, інші — пофарбувати стіни або огорожу. Вибір речей і послуг практично безмежний, і сайт є доволі популярним.

Пофарбуй стіни — і матимеш дах над головою.

«У обмін на помешкання гості приносять маслинову олію, варення. У нас зупинявся навіть оперний співак. Зазвичай ми приймаємо все, що люди можуть нам запропонувати. І я не думаю, що коли у нас будуть вільні місця, ми комусь відмовимо», — запевнила господиня одного з готелів.

УСМІХНИСЬ!

Ознака відсутності

Що нижча посада, то помітніша твоя відсутність на робочому місці.

Жіноча сила

Тільки наші жінки уміють сяяти, як зірки, розквітати, як троянди, і при цьому орати, як коні.

Рефлекс користувача

Windows привчила людей до того, що на питання «Так?» потрібно негайно відповідати «Ні!», і навпаки.

Неповна геометрія

У школі на уроках геометрії ми вивчали, що кути бувають гострі, тупі і прямі. Але коли ви вирішите поклеїти шпалери, то зрозумієте, що є ще й криві кути, і їх більшість.

Кінський запах

Пасажир цікавиться у таксиста:
— Чому у вашій машині так жахливо пахне?
— А ви що хотіли? 120 коней!

АФОРИЗМ

Не можна бути таким надто практичним, щоб судити за результатами, — людяніше судити за намірами.

Олександр СОЛЖЕНІЦИН

ТРАДИЦІЇ

Кавказька полонянка.

Заборонено найромантичніший «закон гір», як такий, що порушує права людини

У Чеченській Республіці заборонили старовинний народний звичай — викрадання нареченої. Це було зроблено лише тому, що останнім часом він став масовим, жорстоким і деколи кривавим. Недавно глава Чечні Рамзан Кадиров зробив офіційне попередження всьому народу, котрий посмів його не послухатися.

Викрасти наречену відтепер можна тільки з дозволу дівчини та її батьків.

Все почалося з того, що в селі Галдеген Курчалоєвського району викрали дівчину. Ця інформація дійшла до президента Чеченської Республіки завдяки тому, що брат жертви є співробітником міліції. Як тільки Р.Кадиров дізнався про те, що трапилося, відразу ж було проведено термінову нараду. На ній були присутні віце-прем'єр Магомед Даудов, муфтій республіки Султан Мірзаєв, міністр внутрішніх справ Руслан Алханов, представники духівництва і всі голови районних адміністрацій. Р.Кадиров висловив своє невдоволення з приводу цієї події і покарав винних: імама сільської мечеті, що благословив шлюб, позбавили духовного сану, постраждав і сільський голова.

Місцеві ЗМІ повідомляють, що дівчину насильно викрали з метою укладення шлюбу. Це привело до сварки між родичами молодят, яка в результаті закінчилася бійкою.

Проте виявляється, сама дівчина знала про майбутнє викрадення. Більше того, вони з нареченим були закохані один в одного і вирішили одружитися. Для здійснення задуманого дівчина мала вийти до свого коханого увечері. Але вибратися з будинку в цей час їй не вдалося, тоді жених через день прийшов до неї нібито щоб поговорити, а як тільки дівчина вийшла, її відразу ж схопили і відвезли. Дівчина стверджує, що незадоволена лише відсутністю весільного плаття і пишного бенкету, а в тому, що зробила правильний вибір, вона не сумнівається. Однак її родичі, а точніше брат, зовсім іншої думки. Він написав заяву, і молодика затримали. Новоспеченому чоловікові загрожує порушення кримінальної справи за статтею про викрадення людини.

Звичайно, це давня традиція, але вона все частіше призводить до конфліктів між сім'ями молодих. Були навіть випадки, коли через такі сварки дуже страждали родичі. Крім того вважається: якщо дівчину викрали, то вона збезчещена і у неї не залишається іншого вибору, як визнати свого чоловіка і залишитися жити з ним.

Що стосується безпосередньо цього випадку, то якщо родичі дівчини не заберуть заяви, їй доведеться чекати повернення свого чоловіка з в'язниці.

Схожі проблеми трапляються і в Киргизії. Як заявила влада Киргизстану, останнім часом у викраданні нареченої немає нічого спільного з історичним корінням звичаю: якщо колись воно здійснювалося за домовленістю закоханих, батьки яких були проти їх весілля, то нині думка дівчини взагалі не береться до уваги.

Оскільки щорічно порушуються права щонайменше 15 тис. мешканок країни, причому понад 25% з них зазнають сексуального насильства ще до оформлення стосунків, влада держави вирішила почати боротьбу з цим звичаєм.

Так, з часом романтична традиція викрадання нареченої, яка сама мріяла, щоб її викрали, перетворилася на жорстоке свавілля. Старовинний звичай віджив своє і щоразу частіше є причиною кримінального покарання.

СПОРТ

«Свинячий» штраф

У Самоа дуже поважають традиції і рішення старійшин, які до цього часу мають велику силу. Підтвердженням цьому є покарання колишнього менеджера збірної Туала Метью Ваеа, якого старійшини рідного села засудили до штрафу розміром 100 свиней.

Таке покарання було призначене М.Ваеа за неналежну поведінку на Кубку світу з регбі, що відбувався в жовтні 2011 року на полях Нової Зеландії. Регбі дуже популярне в Самоа. Цей небезпечний вид спорту вважається національним, а бути включеним до складу збірної країни неймовірно престижно для будь-якого регбіста.

Капітан команди написав прем'єр-міністрові листа, в якому повідомив, що менеджер та інші співробітники регбійного союзу Самоа на змаганнях поводилися неадекватно, неначе на відпочинку, що позначилося на результатах гри збірної. Капітана підтримали всі гравці команди.

Про такі серйозні звинувачення дізналися в Леаува — рідному селі менеджера, і рада старійшин ухвалила рішення покарати М.Ваеа за поведінку, що ганьбить малу батьківщину і добре ім'я роду. Штраф розміром 100 свиней — це приблизно $2,5 тис., дуже велика сума для Самоа. Як стало відомо журналістам, частину штрафу М.Ваеа вже виплатив, витративши на це 2 тис. тала, причому в грошовому еквіваленті, свиней купувати не довелося.

Шанси збірної Самоа оцінювалися дуже високо, оскільки перед цим вона досить упевнено обіграла найсильнішу на сьогодні команду — збірну Австралії. Але на самому турнірі гравці не змогли показати серйозних результатів, тому зайняли лише третє місце в групі і в подальших змаганнях участі не брали. А наразі на офіційному сайті регбійного союзу Самоа розміщено оголошення про пошук фахівців на посаду головного тренера, асистентів тренера і менеджера команди.

КАДРИ

Де ти, хакере 007?

Центр обробки розвідінформації Великої Британії — спецслужба, відповідальна за ведення радіоелектронної розвідки і забезпечення захисту державної інформації, — оголосив про проведення конкурсу серед хакерів, метою якого є залучення молодих талантів до роботи в цій організації.

Спецслужба використала оригінальний метод залучення потенційних претендентів — створила сайт зі спеціальним шифром, який учасникам конкурсу пропонується зламати. За словами організаторів, такий метод застосували для того, аби залучити до роботи хакерів.

«Цільова аудиторія цієї кампанії — не ті люди, яких можна привабити традиційною рекламою. Ми хочемо, щоб вони знали, що нам потрібні фахівці криптографії», — сказав представник центру.

Він також зазначив, що уміння претендентів, які зможуть виконати конкурсне завдання, стануть у нагоді спецслужбам, але самі претенденти можуть і не розуміти цього. Тому було вирішено запропонувати саме таке конкурсне завдання. Учасники, які зможуть зламати шифр, повинні ввести кодове слово в спеціальне вікно, після чого їх буде перенаправлено на сторінку з вакансіями Центру обробки розвідінформації.

При цьому в центрі не дуже турбуються про те, що правильне рішення конкурсного завдання може дуже швидко «розлетітися» Інтернетом. На думку представників організації, в будь-якому випадку акція призведе до активнішого обговорення діяльності Центру і, як наслідок, зросте кількість претендентів на вакансії.

У спецслужбі зазначають, що не мають наміру розглядати кандидатури тих, хто раніше брав участь в хакерських атаках, а також тих, хто не є громадянами Великої Британії.

Це вже не перша нестандартна акція з пошуку претендентів на посади в Центрі обробки розвідінформації. У 2009 році спецслужба експериментувала з пошуком перспективних фахівців серед любителів відеоігор, розміщуючи відеоролики і зображення з інформацією про центр в ігровій мережі Xbox Live, у популярних іграх. А двома роками раніше організація провела схожу акцію, розмістивши цифрові постери з інформацією про власну діяльність у шпигунській грі Splinter Cell Double Agent і симуляторі спецназу Tom Clancy's Rainbow Six: Vegas.

Приватні організації також нерідко шукають таланти в Інтернеті. Наприклад, у 2009 році компанія Google розмістила на території університетського містечка Массачусетського технологічного інституту плакати з буквеним шифром і фразою «Якщо ти розшифруєш це, в тебе є майбутнє з Google». У конкурсі перемогли відразу два студенти інституту.

У серпні цього року компанія Apple узяла на посаду стажиста Ніколаса Аллегру — відомого зломщика смартфонів. Він займається пошуком вразливих місць у нових версіях операційної системи Apple. Останнім часом винятковим здібностям хакерів все частіше знаходять застосування, такі люди потрібні організаціям, що займаються суспільно корисною діяльністю.

УЛЮБЛЕНЦІ

Мер сказав «няв»

Жителі м.Шарон (штат Вісконсін США), проголосували за те, щоб новим мером був улюбленець мешканців — рудий кіт Фредді.

Розмірений робочий день нового голови міста завжди починається з ситного обіду, закінчивши який Фредді проводить інспекції або зустрічається з різними відвідувачами. На середину дня запланований відпочинок і сон.

Ця історія почалася давно, коли один з працівників став підгодовувати маленьке кошеня, що постійно крутилося біля будинку мерії. Кошеня росло, і щодня зустрічало свого доброчинця.

Красивий і кмітливий кіт сподобався всім, і через деякий час його зробили талісманом міста. Далі — більше: його чекало чергове підвищення — Фредді став мером. Зустріти мера на вулиці вважається честю. Йому поступаються дорогою, навіть машини чекають на перехрестях, поки він йде у своїх справах. І всіх влаштовує те, як він керує містом.

ДІТИ

Раз китаєць, два китаєць…

Влада Хенань — однієї з найбільш густонаселених китайських провінцій, де проживає понад 90 млн людей, частково зняла заборону на народження другої дитини.

Політика «одна дитина в сім'ї» не виправдала себе. Незабаром у юних китайців з'являться братики та сестрички.

Правда, мати бажаного другого спадкоємця дозволено не всім сім'ям. Згідно з новим законом, народити хлопчика можна буде лише тим подружнім парам, у яких вже є дівчинка. Якщо ж чоловік і дружина не мали рідних братів і сестер, то їм дозволять мати двох малюків. Таким чином, провінція Хенань стала останнім регіоном Китаю, що зняв подібну заборону для пар, що виросли в сім'ях, де були єдиними дітьми.

Цікаво, що свого часу заборона на народження другої дитини врятувала провінцію від появи на світ 33 млн немовлят. Незважаючи на це, чисельність населення Хенань як і раніше збільшується. За прогнозами, до 2020 року кількість жителів регіону сягне 107 млн чоловік.

Як пишуть місцеві ЗМІ, пом'якшення цього демографічного закону стало історичним для керівництва країни, котре визнало, що політика «одна дитина в сім'ї», яка проводиться ним з 1980 року, себе не виправдала.

Суперечки з приводу народження в сім'ї лише однієї дитини не стихають в Китаї останні 30 років. Дехто стверджує, що ця норма допомагає скоротити зростання кількості населення і таким чином зберегти ресурси. На думку інших, у результаті заборони на народження другої дитини Китай страждає через нерівномірні співвідношення статей і переживає нестачу робочої сили. Вже зараз у країні чоловіків приблизно на 15 млн більше, ніж жінок.

Свого часу влада навіть використовувала фінансові стимули для заохочення сімей, що утрималися від появи на світ другої дитини. Народження другої і наступних дітей каралося штрафом і соціальними обмеженнями. На думку спостерігачів, чимало китайців порушують спірний закон, незважаючи на штрафні санкції та інші каральні заходи.

ДРЕС-КОД

Бюстгальтер для шефа

Недавно Судом з вирішення трудових конфліктів м.Кельна було підтверджено право працедавців вимагати від співробітниць приходити на роботу в бюстгальтерах.

На думку суддівської колегії, це правило не може вважатися серйозним обмеженням прав і свобод людини.

Приводом для судового розгляду став статут однієї з компаній, яка проводить перевірки пасажирів у місцевому аеропорту. У тексті статуту містилися досить жорсткі вимоги до зовнішнього вигляду і одягу співробітників. Судді вирішили, що працедавці також мають право визначати максимально допустимі довжину нігтів співробітниць, оскільки ті можуть поранити людей, котрих оглядають. Проте при цьому наголошується, що розпорядження примушувати співробітниць фарбувати нігті тільки в суворо певний колір є незаконним.

Чоловікам, всупереч статуту, було дозволено фарбувати волосся і носити перуки. Колегія підкреслила, що носіння перуки важливе для підтримки самооцінки лисих чоловіків.

Яким чином працедавці можуть перевіряти наявність бюстгальтерів на своїх співробітницях, у законі не прописано.

ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ

Зобов'язання й розрахунки.

У разі проведення виплат за договором особистого страхування право вимоги страховика до особи, відповідальної за заподіяння шкоди, не передбачено

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Інформаційний лист

5 грудня 2011 р. м.Київ

Щодо застосування окремих норм цивільного законодавства

Головам апеляційних судів областей, мм.Києва та Севастополя, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим

Відповідно до ст.34 закону «Про судоустрій і статус суддів», ст.360[7] Цивільного процесуального кодексу доводжу до вашого відома, що Верховним Судом за наслідками розгляду заяв про перегляд судових рішень з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права в подібних правовідносинах прийнято ряд постанов та сформульовано обов'язкові для всіх судів правові позиції.

Крім того, згідно з ч.2 ст.214 ЦПК при виборі правової норми, що підлягає застосуванню до спірних правовідносин, суд зобов'язаний враховувати висновки Верховного Суду, викладені в рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п.1 ч.1 ст.355 цього кодексу.

Серед них звертаю увагу на такі.

Право власності

1. Відповідно до ст.1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Відповідно до положення ст.365 ЦК вимога про попереднє внесення на депозитний рахунок суду вартості частки в спільному майні в разі припинення права власності за вимогою інших співвласників є однією з основних умов ухвалення рішення про позбавлення особи майна без її згоди, інакше буде вважатися, що особа незаконно позбавлена майна (постанова від 12.09.2011 №6-27цс11).

2. Виходячи зі змісту чч.1 і 2 ст.331 ЦК, ч.1 ст.182 ЦК та п.8 Тимчасового положення про порядок державної реєстрації прав власності на нерухоме майно, право власності на новостворене нерухоме майно виникає в особи, яка створила це майно, після закінчення будівництва об'єкта нерухомості, введення його в експлуатацію, отримання свідоцтва про право власності та реєстрації права власності.

Отже, до прийняття об'єкта новоствореного нерухомого майна до експлуатації та його державної реєстрації право власності на цей об'єкт не виникає.

До виникнення права власності на новозбудоване нерухоме майно право власності існує лише на матеріали, обладнання та інше майно, що було використано в процесі будівництва (ч.3 ст.331 ЦК), відтак ст.331 ЦК не передбачена можливість визнання права власності на недобудоване нерухоме майно в судовому порядку (постанова від 19.09.2011 №3-82гс11).

3. Статтею 392 ЦК встановлено, що власник майна може пред'явити позов про визнання його права власності, якщо це право оспорюється або не визнається іншою особою, а також у разі втрати ним документа, який засвідчує його право власності.

Частиною 1 ст.182 ЦК встановлено, що право власності та інші речові права на нерухомі речі, обмеження цих прав, їх виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації.

Порядок проведення державної реєстрації прав на нерухомість та підстави відмови в ній встановлюються законом (ч.4 ст.182 ЦК, ст.4 закону «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень»).

Згідно з п.6.1 Тимчасового положення про порядок реєстрації прав власності на нерухоме майно, затвердженого наказом Міністерства юстиції №7/5 від 7.02.2002 (в редакції на момент виникнення спірних правовідносин), встановлено, що оформлення права власності на об'єкти нерухомого майна провадиться з видачею свідоцтва про право власності місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування.

Судом правильно встановлено, що головне управління комунальної власності міста здійснює оформлення та видачу свідоцтва про право власності на нерухоме майно і, не перебуваючи з позивачем у правовідносинах щодо здійснення ним прав володіння, користування та розпорядження майном, щодо якого заявлено позовні вимоги про визнання права власності, не оспорює та не претендує на таке право, а відмовляє в оформленні та видачі свідоцтва з підстав ненадання всіх необхідних документів для оформлення права власності (постанова від 20.06.2011 №3-60гс11).

Земельне право

1. Положення ст.125 ЗК, яке діяло на момент ухвалення рішення — 29.04.2010, про те, що право власності та право постійного користування на земельну ділянку виникає після одержання її власником або користувачем документа, що посвідчує право власності чи право постійного користування земельною ділянкою, не може бути застосовано до правовідносин, які виникли у 1985 році, коли юридична особа отримала державний акт на право постійного користування землею, а в 1995 році була перетворена в закрите акціонерне товариство. Це пов'язано з дією ч.3 ст.30 ЗК (в редакції на момент виникнення спірних правовідносин) про те, що при передачі підприємствами, установами і організаціями будівель та споруд іншим підприємствам, установам і організаціям разом із цими об'єктами до них переходить право користування земельною ділянкою, на якій знаходяться зазначені будівлі та споруди. Аналогічна норма міститься й у ч.2 ст.120 нині діючого ЗК.

У п.2 постанови КМ від 2.04.2002 №449 «Про затвердження форми державного акта на право власності за земельну ділянку та державного акта на право постійного користування земельною ділянкою» зазначено, що раніше видані такі державні акти залишаються чинними і підлягають заміні у разі добровільного звернення громадян або юридичних осіб.

Отже, право постійного користування земельною ділянкою, набуте юридичною особою в 1985 році в установленому законом порядку, не втрачається, а зберігається до його належного переоформлення (постанова від 26.09.2011 №6-14цс11).

Зобов'язання, що виникають з договорів та інших правочинів

1. Висновок суду про те, що умова кредитного договору про можливість зміни з ініціативи банку розміру процентів за користування кредитом (пропозиція надіслана 18.11.2008 про зміну розміру процентів з 20.11.2008) є несправедливою та суперечить стст.11, 18 закону «Про захист прав споживачів», а також що ст.1056[1] ЦК про заборону в односторонньому порядку змінювати розмір процентів має зворотну дію в часі, є неправильним.

Відповідно до ч.1 ст.58 Конституції та ст.5 ЦК акти цивільного законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ним чинності, і не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують цивільну відповідальність особи.

ЦК доповнено ст.1056[1] (про заборону банку змінювати розмір процентів за користування кредитом в односторонньому порядку) законом від 12.12.2008, який набрав чинності 10.01.2009. Це закон не скасовує і не пом'якшує цивільну відповідальність особи, відтак, не має зворотної дії в часі (постанова від 12.09.2011 №6-16цс11).

2. Стаття 599 ЦК передбачає, що зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

Відповідно до ст.625 ЦК боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Виходячи з положень зазначеної норми, наслідки прострочення боржником грошового зобов'язання у вигляді інфляційного нарахування на суму боргу та трьох процентів річних виступають способом захисту майнового права та інтересу, який полягає у відшкодуванні матеріальних втрат кредитора від знецінення грошових коштів унаслідок інфляційних процесів та отриманні компенсації (плати) від боржника за користування утримуваними ним грошовими коштами, належними до сплати кредиторові.

При цьому вказана норма права не обмежує права кредитора звернутися до суду за захистом свого права, якщо грошове зобов'язання не виконується й після вирішення судом питання про стягнення основного боргу.

Оскільки чинне законодавство не пов'язує припинення зобов'язання з ухваленням судового рішення чи відкриттям виконавчого провадження з його примусового виконання, а наявність судових актів про стягнення заборгованості не припиняє грошових зобов'язань та не виключає його відповідальності за порушення строків розрахунків, тому висновок суду про те, що сплата інфляційних нарахувань та трьох процентів річних може бути лише як невід'ємна частина вимоги про сплату основного боргу є необґрунтованим, так як ст.599 ЦК передбачено, що зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином (постанова від 12.09.2011 №3-73гс11).

3. Висновок суду про те, що мирова угода, затверджена судом, не може вважатися зобов'язанням у цивільно-правовому розумінні, оскільки її укладення, затвердження і виконання регламентовано положеннями процесуального законодавства та закону «Про виконавче провадження», тому відсутні підстави для застосування ст.625 ЦК, є необґрунтованим.

Стаття 625 ЦК не обмежує права кредитора звернутися до суду за захистом свого права, якщо грошове зобов'язання не виконується й після вирішення судом питання про стягнення основного боргу.

Отже, чинне законодавство не пов'язує припинення зобов'язання з ухваленням судового рішення чи відкриттям виконавчого провадження з його примусового виконання, а наявність судових актів про стягнення заборгованості не припиняє грошових зобов'язань та не виключає його відповідальності за порушення строків розрахунків (постанова від 4.07.2011 №3-65гс11).

4. Стаття 599 ЦК передбачає, що зобов'язання припиняється виконанням, проведеним належним чином.

Відповідно до ст.625 ЦК боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

За змістом цієї норми закону нарахування інфляційних втрат на суму боргу і трьох процентів річних входять до складу грошового зобов'язання і є особливою мірою відповідальності боржника за прострочення грошового зобов'язання; ці кошти нараховуються незалежно від вини боржника та незалежно від ухвалення рішення суду про присудження суми боргу, відкриття виконавчого провадження чи його зупинення відповідно до закону «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу». Цей закон не звільняє боржника від сплати інфляційних втрат на суму боргу та трьох процентів річних, завданих його простроченням, оскільки п.1.4 ст.1 встановлено вичерпний перелік сум коштів, що підпадають під визначення заборгованості при застосуванні цього закону (постанова від 24.10.2011 №6-38цс11).

5. Встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю, так і встановлення належності їм майна на праві спільної сумісної власності на підставі ст.74 СК пов'язується з набранням законної сили рішенням суду, яким такі юридичні факти встановлені. У зв'язку із цим визнання недійсним на підставі ст.578 ЦК та ст.6 закону «Про іпотеку» договору іпотеки, який був укладений за два роки до цього не впливає на зміст правовідносин, які склалися у зв'язку із укладенням такого договору, оскільки на момент укладення оспорюваного правочину єдиним власником спірної квартири (предмета іпотеки) був чоловік, який при посвідченні договору зазначив, що на момент придбання квартири фактичних шлюбних відносин ні з ким не підтримував (постанова від 7.11.2011 №6-44цс11).

6. Статтею 15 ЦК передбачено право кожної особи на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Кожна особа також має право на захист свого інтересу, який не суперечить загальним засадам цивільного судочинства.

Отже, об'єктом захисту є порушене, невизнане або оспорюване право чи цивільний інтерес, саме вони є підставою для звернення особи за захистом свого права із застосуванням відповідного способу захисту. Такі способи захисту передбачені ст.16 ЦК.

Правовідносини з приводу постачання фізичним особам електричної енергії регулюються ст.714 ЦК, стст.24—27 закону «Про електроенергетику», Правилами користування електричною енергією для населення та Методикою визначення обсягу та вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачами правил користування електричною енергією.

Відповідно до ст.26 закону «Про електроенергетику» споживання електричної енергії можливе лише на підставі договору з енергопостачальником. Споживач енергії несе відповідальність за порушення умов договору з енергопостачальником та Правил користування електроенергією для населення згідно із законодавством.

У разі виявлення представником енергопостачальника порушення споживачем правил користування електричною енергією складається акт.

Разом з тим такий акт є лише фіксацією порушення, яке було виявлено під час проведення постачальником енергії, перевірки дотримання вказаних вище Правил, у разі виникнення спору він буде наданий як доказ, який повинен оцінюватися судом відповідно до вимог ст.212 ЦПК; його оскарження не передбачено чинним законодавством або договором як спосіб захисту судом цивільних прав та інтересів особи (постанова від 12.09.2011 №6-25цс11).

Трудове право

1. Згідно з ст.117 КЗпП в разі невиплати з вини власника або уповноваженого ним органу належних звільненому працівникові сум у строки, зазначені в ст.16 цього кодексу, при відсутності спору про їх розмір підприємство, установа, організація повинні виплатити працівникові його середній заробіток за весь час затримки по день фактичного розрахунку.

При наявності спору про розміри належних звільненому працівникові сум власник або уповноважений ним орган повинен сплатити зазначене в цій статті відшкодування в тому разі, коли спір вирішено на користь працівника. Якщо спір вирішено на користь працівника частково, то розмір відшкодування за час затримки визначає орган, який виносить рішення по суті спору.

Установивши, що спір між сторонами виник про розмір належних звільненому працівникові сум, позов задоволено частково, тому згідно зі ст.117 КЗпП розмір відшкодування за час затримки розрахунку слід визначати з урахуванням істотності суми заборгованості порівняно із середнім заробітком (постанова від 24.10.2011 №6-39цс11).

Справи, що виникають із сімейних правовідносин

1. Встановлення факту проживання чоловіка та жінки однією сім'єю, так і встановлення належності їм майна на праві спільної сумісної власності на підставі ст.74 СК пов'язується з набранням законної сили рішенням суду, яким такі юридичні факти встановлені. У зв'язку із цим визнання недійсним на підставі ст.578 ЦК та ст.6 закону «Про іпотеку» договору іпотеки, який був укладений за два роки до цього, не впливає на зміст правовідносин, які склалися у зв'язку з укладенням такого договору, оскільки на момент укладення оспорюваного правочину єдиним власником спірної квартири (предмета іпотеки) був чоловік, який при посвідченні договору зазначив, що на момент придбання квартири фактичних шлюбних відносин ні з ким не підтримував (постанова від 7.11.2011 №6-44цс11).

Зобов'язання, що виникають унаслідок заподіяння шкоди

1. Згідно з ч.1 ст.1191 ЦК особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом.

Зазначена норма, що міститься в гл.82 ЦК та регулює правовідносини щодо відшкодування шкоди, передбачає право регресу особи в разі, якщо вона відшкодувала потерпілому шкоду, завдану іншою особою в рамках деліктних правовідносин між нею та потерпілим.

Разом з тим правовідносини, пов'язані за страхуванням різних видів, регулюються нормами гл.67 ЦК. В ст.980 передбачено предмет договору страхування, а в ст.999 ЦК визначено, що до відносин, що випливають із обов'язкового страхування, застосовуються положення цього кодексу, якщо інше не встановлено актами цивільного законодавства.

Стаття 993 ЦК передбачає, що до страховика, який виплатив страхове відшкодування за договором майнового страхування, у межах фактичних витрат переходить право вимоги, яке страхувальник або інша особа, що одержала страхове відшкодування, має до особи, відповідальної за завдані збитки.

Відповідно до цієї норми до страховика переходить право вимоги до особи, відповідальної за завдані збитки про відшкодування шкоди, лише в разі виплати страхового відшкодування за договором майнового страхування. У разі проведення страхових виплат за договором особистого страхування (життя, здоров'я, працездатності, пенсійного забезпечення) таке право вимоги страховика до особи, відповідальної за заподіяння шкоди, не передбачено.

Отже, оскільки страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності є обов'язковим особистим страхуванням, ні Основи законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування, ні закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням», на норми гл.67 ЦК не передбачають право страховика, який сплатив страхове відшкодування особі, застрахованій за договором загальнообов'язкового державного соціального страхування, на звернення з вимогою до винної особи про відшкодування сплачених застрахованому страхових сум.

Крім того, задоволення таких вимог означало б заміну сторін у зобов'язанні, в якому права застрахованої особи на отримання відшкодування перейшли б до страховика, у той час як відповідно до ст.515 ЦК не допускається заміна кредитора в зобов'язаннях, нерозривно пов'язаних з особою кредитора, зокрема про відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я (постанова від 12.09.2011 №6-21цс11).

2. Відповідно до ч.1 ст.2 закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» дія цього закону поширюється на осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту).

Згідно із ч.1 ст.21 зазначеного закону в разі настання страхового випадку, а таким на підставі стст.13 і 14 цього закону є смерть застрахованого внаслідок професійного захворювання, Фонд соціального страхування від нещасних випадків зобов'язаний у встановленому законодавством порядку своєчасно та в повному обсязі відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні, страхові виплати. Перелік грошових сум страхових виплат на відшкодування такої шкоди міститься в п.1 ч.1 ст.21 наведеного закону. До грошових сум, які в разі смерті застрахованого працівника підлягають виплаті особам, що перебували на його утриманні, законом віднесено одноразову допомогу, пенсію у зв'язку з втратою годувальника та відшкодування вартості пов'язаних з похованням ритуальних послуг (пп.«б», «д» п.1; п.2 ч.1 ст.21 закону).

Отже, виплата Фондом грошових сум на відшкодування моральної шкоди, завданої смертю застрахованого внаслідок професійного захворювання, членам його сім'ї зазначеним вище законом не передбачена.

Такі відносини регулюються нормами стст.1167, 1168 ЦК. Зокрема, ст.1168 ЦК передбачено, що моральна шкода, завдана смертю фізичної особи, відшкодовується її чоловікові (дружині), батькам (усиновлювачам), дітям (усиновленим), а також особам, які проживали з нею однією сім'єю (постанова від 10.10.2011 №6-46цс11).

Справи, що виникають із застосування законодавства про виконавче провадження

1. Відповідно до п.15 ч.1 ст.34 закону «Про виконавче провадження» у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин (вересень 2009 року), виконавче провадження підлягає обов'язковому зупиненню у випадку внесення підприємства паливно-енергетичного комплексу до Реєстру підприємств паливно-енергетичного комплексу, які беруть участь у процедурі погашення заборгованості відповідно до закону «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу».

Згідно зі ст.2 цього закону він регулює відносини, пов'язані з проведенням комплексу заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу. Його дія поширюється на підприємства паливно-енергетичного комплексу, а також інших учасників розрахунків, які мають або перед якими є заборгованість, що виникла внаслідок неповних розрахунків за енергоносії. В ст.1 вказаного закону перелічено, хто є учасником розрахунків.

Отже, виконавче провадження з виконання рішення суду про відшкодування фізичній особі моральної шкоди, завданої ушкодженням здоров'я, не підлягає обов'язковому зупиненню (постанова від 17.10.2011 №6-31цс11).

Суди зобов'язані привести свою судову практику у відповідність до судових рішень Верховного Суду.

Заступник голови
М.ПШОНКА

ПРОЦЕДУРА

Без представника не розібратися.

При апеляційній перевірці рішень у порядку ст.382 КПК участь прокурора в засіданні є обов'язковою

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
Інформаційний лист

30 листопада 2011 р. м.Київ

Щодо обов'язковості участі прокурора в судовому засіданні при розгляді справ апеляційними судами

Судді Апеляційного суду Харківської області Плєтньову В.В.

Розглянувши ваше звернення (вх. №2950/0/1-11 від 1 листопада 2011 року) з приводу надання деяких роз'яснень щодо обов'язковості участі прокурора в судовому засіданні при апеляційній перевірці судових рішень, винесених за скаргами на постанови: про відмову в порушенні кримінальної справи, про закриття кримінальної справи, про обрання запобіжного заходу у виді взяття під варту, продовження строку тримання особи під вартою, повідомляємо наступне.

По-перше, як випливає з першого і другого абзаців вашого звернення «при апеляційній перевірці судових рішень у порядку ст.382 КПК серед суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Харківської області виникає різне тлумачення ч.3 ст.362 КПК, згідно якої неявка учасників процесу на засідання суду апеляційної інстанції не є перешкодою для розгляду справи, якщо інше не передбачено цим кодексом або рішенням апеляційного суду. Так, неявки представників прокуратури в засідання суду апеляційної інстанції трапляються систематично. Відкладення справ у зв'язку з такими неявками викликає нарікання інших учасників судового розгляду, які посилаються на рівність учасників процесу і вимагають виконання вимог зазначеної вище процесуальної норми», суди дійсно по-різному тлумачать ч.3 ст.362 КПК, оскільки учасниками процесу, вичерпний перелік яких міститься в п.8 ч.1 ст.32 КПК, є обвинувачений, підозрюваний, захисник, а також потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їхні представники. З цього випливає, що положення ч.3 ст.362 КПК поширюється саме на цих осіб, а тому є невірним відносити представників прокуратури, які відповідно до п.6 та п.9 ч.1 ст.32 КПК визначені як «прокурор» та «обвинувач», до учасників процесу. Тому посилання учасників судового розгляду на виконання вимог ч.3 ст.362 КПК, у зв'язку з неявкою прокурора є недоцільними та такими, що не грунтуються на положеннях процесуального закону.

Також не коректним видається ототожнення використаних у КПК словосполучень «учасники судового процесу» та «учасники судового розгляду», оскільки, як випливає з буквального тлумачення норм чинного КПК, перше словосполучення є загальним поняттям, а останнє вказує на осіб, які беруть участь у судовому розгляді конкретної справи. Так, при розгляді скарги на постанову про відмову у порушенні кримінальної справи, осіб, які підпадають під визначення «учасники процесу» не буде, натомість будуть наявними «учасники судового розгляду». Крім того, вважаємо, що саме це мав на увазі Пленум Верховного Суду, зазначаючи у другому реченні п.18 постанови від 25.04.2003 №4 «Про практику застосування судами запобіжного заходу у вигляді взяття під варту та продовження строків тримання під вартою на стадіях дізнання і досудового слідства», що «неявка підозрюваного обвинуваченого, його захисника, законного представника не перешкоджає розгляду апеляції».

Разом із тим суди повинні враховувати позицію Європейського суду з прав людини, висловлену ним в остаточному рішенні «Жук проти України» від 11.04.2011. Зокрема, в п.25 йдеться про те, що принцип процесуальної рівності сторін, один із елементів більш широкої концепції справедливого судового розгляду, вимагає, щоб кожній стороні надавалась розумна можливість представляти свою позицію за таких обставин, які не ставлять цю сторону в суттєво невигідне становище по відношенню до протилежної сторони. Це означає надання сторонам судового процесу можливості ознайомитись з усіма пред'явленими доказами і зауваженнями та прокоментувати їх. Іншими словами, суди, розглядаючи справи без участі учасників процесу, повинні пересвідчитися, що їм вчасно повідомлено про дату і час розгляду справи, тобто їхнє право бути присутніми під час судового розгляду не було порушено. Слід зазначити, що таку ж позицію зайняв і Верховний Суд, визнавши у своєму рішенні від 10.10.2011 (справа №5-24кс11) допущені ним під час розгляду касаційної скарги порушення принципу рівності та змагальності сторін.

По-друге, відповідно до положень ч.1 ст.382 КПК апеляційна перевірка судових рішень, зазначених у ч.2 ст.347 КПК, здійснюється з додержанням вимог глави 30 «Розгляд справи за апеляцією», яка вміщує у собі загальний порядок судового розгляду справ апеляційною інстанцією, та з урахуванням положень ст.382 КПК.

> Суди, розглядаючи справи без участі учасників процесу, повинні пересвідчитися, що їхнє право бути присутніми під час судового розгляду не було порушено.

Слід зазначити, що процесуальні рішення, порядок апеляційного оскарження яких визначено у ст.382 КПК, здебільшого приймаються органами дізнання, слідчим, прокурором, або за згодою прокурора чи безпосередньо ним вноситься до суду подання. Наприклад, за наявності підстав для обрання запобіжного заходу у вигляді взяття під варту, прокурор для реалізації функцій, покладених на нього п.3 ст.121 Конституції та ст.25 КПК, в процесі судового розгляду відповідних скарг надає доводи та аргументи на підтвердження правомірності прийняття процесуальних рішень органами дізнання, слідчим чи представниками прокуратури та можливого спростування тверджень учасників судового процесу про їх незаконність чи необгрунтованість.

У зв'язку з вищевикладеним, беручи до уваги, що використане у ч.3 ст.362 КПК словосполучення «учасники процесу» не охоплює собою «прокурора» і «обвинувача», з огляду на положення гл.30 «Розгляд справи за апеляцією» та ч.1 ст.55, п.3 ст.121, ч.5 ст.124, пп.4, 9 ч.3 ст.129 Конституції, а також зважаючи на рішення Конституційного Суду у справі №1-17/2009 від 30.06.2009 за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції (конституційності) положень чч.7, 9, п.2 ч.16 ст.236[8] КПК, вважаємо, що участь прокурора в судовому засіданні при розгляді зазначених категорій справ є обов'язковою та випливає з вищезазначених положень Конституції та КПК.

Відсутність представників прокуратури в судовому засіданні без поважних причин, як зазначив Конституційний Суд у своєму рішенні від 30.06.2009, може бути підставою для притягнення винних осіб до юридичної відповідальності. Зокрема, суд має право виносити окрему ухвалу (постанову), якою звертає увагу прокурора вищого рівня на допущені представниками прокуратури порушення вимог закону, які полягають у невиконанні чи неналежному виконанні ними покладених на них державою функцій (обов'язків).

Дане роз'яснення має рекомендаційний характер.

Судова палата у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

ПРИСЯГА

Адмінарешт з тривалими наслідками.

Скасування постанови ще не свідчить про умисне порушення норм права чи неналежного ставлення до обов'язків з боку судді, який її виніс

Вищий адміністративний суд України
Іменем України
Постанова

12 липня 2011 р. м.Київ №П/9991/248/11

Вищий адміністративний суд України у складі колегії суддів:

головуючого — ЗАЙЦЯ В.С. (суддя-доповідач),
суддів: ВЕДЕНЯПІНА О.А., ГОЛОВЧУК С.В. КОЧАНА В.М., ЦВІРКУНА Ю.І.,
секретаря судового засідання — ЧЕРНЯК К.В.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні справу за позовом *Особи 1* до Вищої кваліфікаційної комісії суддів про визнання незаконним і скасування рішення ВККС, —

ВСТАНОВИВ:

14.04.2011 *Особа 1* звернулася з адміністративним позовом до ВККС про визнання неправомірними дій ВККС при прийнятті рішення №826/1-ВР від 7.04.2011, яким рекомендовано Вищій раді юстиції вирішити питання щодо внесення подання про звільнення судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особи 1* з посади за порушення присяги судді.

На судове засідання позивач не з'явилась, подала заяву про розгляд справи у її відсутності та уточнення позовних вимог про визнання незаконним і скасування рішення ВККС, яким рекомендовано ВРЮ вирішити питання щодо внесення подання про звільнення її з посади судді Дзержинського міського суду Донецької області за порушення присяги судді. Обгрунтовує їх тим, що порушень присяги судді не допускала. Висновок ВККС про порушення нею присяги судді протирічить матеріалам перевірки скарги *Особи 3*, прийнятий однобоко та на підставі обставин, які не відповідають дійсності.

Представник відповідача позов не визнав, просив відмовити в його задоволенні, посилаючись на те, що при проведенні перевірки обставин, викладених у скарзі *Особи 3* та прийнятті рішення за результатами перевірки, комісія діяла на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Заслухавши пояснення представника відповідача, дослідивши матеріали справи, колегія суддів дійшла висновку, що позов підлягає задоволенню.

Судом встановлено, що ВККС, перевіривши скаргу *Особи 3*, 28.02.2011 прийняла рішення про відкриття дисциплінарної справи стосовно судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особи 1*.

7.04.2011 ВККС, розглянувши матеріали дисциплінарної справи, прийняла рішення №826/1-ВР рекомендувати ВРЮ вирішити питання щодо внесення подання про звільнення судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особи 1* з посади за порушення присяги судді.

Своє рішення ВККС мотивувала тим, що суддя *Особа 1* не виконала вимоги стст.6, 10 чинного на той час закону «Про статус суддів», що призвело до порушення конституційних прав та законних інтересів громадянки *Особи 3*, а саме — незаконне тримання її під вартою п'ять днів. Наслідки, які настали в результаті не виконання суддею вимог закону, свідчать про неналежне ставлення *Особи 1* до виконання своїх професійних обов'язків зі здійснення правосуддя, порочать звання судді і можуть викликати сумнів у її об'єктивності, неупередженості та незалежності, в чесності та непідкупності судових органів.

При цьому в рішенні не зазначено, які саме вимоги закону були порушені *Особою 1* при притягненні *Особи 3* до адміністративної відповідальності.

Відповідно до п.1 ч.1 ст.85 закону «Про судоустрій і статус суддів» здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів місцевих та апеляційних судів належить до відання Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

Вища кваліфікаційна комісія суддів є постійно діючим колегіальним органом у системі судоустрою України, який, зокрема, розглядає заяви та повідомлення про дисциплінарну відповідальність суддів місцевих та апеляційних судів та за наявності підстав порушує дисциплінарні справи і здійснює дисциплінарне провадження; приймає рішення за результатами дисциплінарного провадження і за наявності підстав застосовує дисциплінарне стягнення до суддів місцевих та апеляційних судів (ч.1 ст.90, п.8, 9 ч.1 ст.91, ч.1 ст.92 закону «Про судоустрій і статус суддів»).

Частина 1 ст.84 закону «Про судоустрій і статус суддів» визначає дисциплінарне провадження як процедуру розгляду органом, визначеним законом, звернення, в якому містяться відомості про порушення суддею вимог щодо його статусу, посадових обов'язків чи присяги судді.

У відповідності до ч.1 ст.84 закону «Про судоустрій і статус суддів» право на звернення зі скаргою (заявою) щодо поведінки судді, яка може мати наслідком дисциплінарну відповідальність судді, має кожен, кому відомі такі факти.

Порядок здійснення дисциплінарного провадження щодо судді встановлений ст.86 закону «Про судоустрій і статус суддів».

Відповідно до ч.2 ст.105 закону «Про судоустрій та статус суддів»факти, які свідчать про порушення суддею присяги, мають бути встановлені ВККС або ВРЮ.

Аналізуючи прийняте ВККС рішення, яким рекомендовано ВРЮ вирішити питання щодо внесення подання про звільнення судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особа 1* з посади за порушення присяги судді, колегія суддів прийшла до висновку, що відповідачем не були встановлені факти, які б свідчили про порушення позивачем присяги судді, виходячи з наступного.

Постановою судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особа 1* від 23.04.1997 *Особу 3* було притягнуто до адміністративної відповідальності за ст.185 КпАП у виді адміністративного арешту строком на п'ять діб.

Скасовуючи 20.07.1998 постанову судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особа 1* від 23.04.1997 про притягнення *Особи 3* до адміністративної відповідальності за ст.185 КпАП та закриваючи провадження у справі про адміністративне правопорушення з підстави закінчення строку притягнення до адміністративної відповідальності, в.о. голови Донецького обласного суду в постанові будь-яких мотивів, які б свідчили про відсутність події чи складу адміністративного правопорушення в діях *Особи 3* та будь-яких обставин, які б свідчили, що постанова була скасована внаслідок умисного порушення норм права чи неналежного ставлення до обов'язків з боку судді, не навів.

Крім цього, при проведенні перевірки за заявою *Особи 3* старшим слідчим прокуратури міста Дзержинська Донецької області 25.07.2005 було відмовлено в порушенні кримінальної справи відносно *Особи 1* за відсутністю в її діях складу злочину, передбаченого ст.375 КК, так як викладені в заяві доводи щодо незаконної поведінки судді не підтвердились.

Постановою Дзержинського міського суду Донецької області від 28.12.2005, яка залишена в силі ухвалою судової палати в кримінальних справах апеляційного суду Донецької області від 7.03.2006, скаргу *Особи 3* на постанову про відмову в порушені кримінальної справи від 25.10.2005 залишено без задоволення виходячи з того, що даних про вчинення суддею Дзержинського міського суду Донецької області *Особа 1* завідомо незаконного арешту та винесення завідомо неправосудної постанови під час проведення перевірки, не встановлено.

Відповідно до ч.2 ст.71 КАС в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень обов'язок щодо доказування правомірності свого рішення , дій чи бездіяльності покладається на відповідача, якщо він заперечує проти адміністративного позову.

Частиною 5 ст.171[1] КАС передбачено, що ВАС за наслідками розгляду справи може:

1) визнати акт ВР, Президента, ВРЮ, рішення ВККС незаконним повністю або в окремій його частині;

2) визнати дії чи бездіяльність ВР, Президента, ВРЮ, ВККС протиправним, зобов'язати Верховну Раду, Президента, ВРЮ, ВККС вчинити певні дії

Частиною 2 ст.11 КАС передбачено, що суд розглядає адміністративні справи не інакше як за позовною заявою, поданою відповідно до цього кодексу, і не може виходити за межі позовних вимог. Суд може вийти за межі позовних вимог тільки в разі, якщо це необхідно для повного захисту прав, свобод та інтересів сторін чи третіх осіб, про захист яких вони просять.

Відповідно до ч.2 ст.19 Конституції органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Виходячи із повноважень ВАС, як суду першої інстанції, заявлених позовних вимог, із метою повного захисту прав, свобод та інтересів позивача, недоведеності фактів, які б свідчили про порушення позивачем присяги судді, суд вважає позовні вимоги такими, що підлягають задоволенню в частині визнання незаконним рішення ВККС №826/1-ВР від 7.04.2011 рекомендувати ВРЮ вирішити питання щодо внесення подання про звільнення судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особи 1* з посади за порушення суддею присяги.

Відповідно до ч.5 ст.171[1] КАС до повноважень ВАС, як суду першої інстанції, не відноситься скасування рішення, визнаного судом незаконним.

Керуючись стст.158—163, 171[1] КАС,

ПОСТАНОВИВ:

Позов *Особи 1* до ВККС задовольнити.

Рішення ВККС №826/1-ВР від 7.04.2011, яким рекомендовано ВРЮ вирішити питання щодо внесення подання про звільнення судді Дзержинського міського суду Донецької області *Особи 1* з посади за порушення суддею присяги, визнати незаконним.

Постанова є остаточною і не підлягає перегляду в апеляційному чи касаційному порядку.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Звільнення до покарання.

Для застосування амністії вимагається згода особи, а не визнання нею вини у злочині

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

12 липня 2011 року *м.Київ*

Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого — ВУС С.М.,
суддів: КОРОТКИХ О.А. та ГРИЦІВА М.І.,
за участю прокурора САЛЕНКА І.В., **засудженого** *Особи 5,*

розглянувши в судовому засіданні кримінальну справу за касаційною скаргою засудженого *Особи 5* на судові рішення щодо нього,

ВСТАНОВИЛА:

Вироком Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 20.05.2010, залишеним без зміни ухвалою Апеляційного суду Київської області від 8.03.2010,

Особу 5, Інформація 1, уродженця та мешканця м.Миргорода Полтавської області, громадянина України, такого, що не має судимості, засуджено за ч.1 ст.286 КК до обмеження волі на строк 2 роки з позбавленням права керувати транспортними засобами строком на 2 роки.

На підставі ст.75 КК *Особу 5* звільнено від відбування основного покарання з випробуванням з іспитовим строком 2 роки з покладенням обов'язку, передбаченого ст.76 КК, періодично з'являтися на реєстрацію в кримінально-виконавчу інспекцію.

На підставі п.«б» ст.1 закону «Про амністію» від 19.04.2007 *Особу 5* звільнено від відбування основного та додаткового покарань.

Постановлено стягнути з *Особи 5* на користь: потерпілої *Особи 6* — 54407 грн. 68 коп. і 5000 грн. на відшкодування матеріальної та моральної шкоди відповідно; потерпілої *Особи 7* — 20000 грн. на відшкодування моральної шкоди.

Особу 5 визнано винним у тому, що він 6.11.2006 приблизно о 9-ій годині, керуючи автомобілем «Пежо» на 53 км автодороги сполученням Київ — Харків, порушив вимоги пп.2.3 б, 12.1 Правил дорожнього руху — проявив неуважність до дорожньої обстановки, в умовах засніженого покриття дороги виїхав на смугу зустрічного руху, де зіткнувся з автомобілем «Фольцваген-Венто», керованим *Особою 8*.

У результаті дорожньо-транспортної пригоди пасажир автомобіля «Фольцваген-Венто» *Особа 7* — отримала тілесні ушкодження середньої тяжкості.

У касаційній скарзі засуджений ставить питання про скасування судових рішень через неправильне застосування кримінального закону. Уважає, що внаслідок акту амністії суд мав звільнити його від кримінальної відповідальності із закриттям провадження у справі.

Заслухавши доповідача, прокурора Саленка І.В. про необхідність скасування судових рішень із підстав, зазначених у касаційній скарзі, пояснення *Особи 5*, який просив задовольнити його касаційну скаргу, перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного звернення, колегія суддів уважає, що касаційна скарга підлягає задоволенню з огляду на таке.

Як убачається з матеріалів справи, *Особі 5* було пред'явлено обвинувачення в необережному середньої тяжкості злочині, за скоєння якого найбільш суворим видом покарання санкція частини статті обвинувачення передбачає обмеження волі на строк до трьох років. Згідно з обвинувальним висновком, це діяння *Особа 5* вчинив у листопаді 2006 року. Із даних про особу встановлено: *Особа 5* не має судимостей, одружений, станом на 19.04.2007 утримував двох неповнолітніх дітей: сина *Особа 10, Інформація 3,* та дочку *Особа 11, Інформація 4.*

Під час судового розгляду справи *Особа 5* звернувся до суду з клопотанням, у якому, посилаючись на те, що він має двох дітей, яким не виповнилося 18 років, просив звільнити його від кримінальної відповідальності та закрити справу на підставі п.«б» ст.1 закону «Про амністію» від 19.04.2007.

Відповідно до ч.2 ст.86 КК особи, які вчинили злочин, законом про амністію можуть бути повністю або частково звільнені від кримінальної відповідальності чи від покарання.

Згідно із п.«б» ст.1 та ст.6 закону «Про амністію» від 19.04.2007 особи, які вчинили злочин з необережності, за які законом передбачене покарання менш суворе, ніж позбавлення волі на строк не більше десяти років, які не позбавлені батьківський прав, і на день набрання чинності цим законом мають дітей, яким не виповнилося 18 років, за рішенням суду підлягали звільненню від кримінальної відповідальності. Таке звільнення, за відсутності підстав, за яких амністія не застосовується (ст.7 закону), та наявності усної чи письмової згоди підсудного про застосування амністії (ст.9 закону), суд вправі був застосовувати до осіб, кримінальні справи стосовно яких перебували в провадженні органів досудового слідства чи суду, однак не розглянуті судами або розглянуті, але вироки не набрали законної сили, про злочини, вчинені до набрання чинності законом про амністію.

Виходячи із зазначених фактичних та правових підстав, суд, відповідно до загальних положень ст.282 КПК та норм спеціального закону, яким регламентовані умови, порядок та наслідки застосування амністії, мав би ухвалити рішення про звільнення *Особи 5* від кримінальної відповідальності, а не постановляти обвинувальний вирок зі звільненням засудженого від покарання.

У зв'язку із наведеним доводи касаційної скарги *Особи 5* про неправильне застосування кримінального закону є обгрунтованими й достатніми для скасування вироку і звільнення його від кримінальної відповідальності із зазначених у скарзі підстав.

Під час судового розгляду справи місцевий суд виніс постанову від 13.01.2010 про відмову в застосуванні амністії, підставами якої стало те, що підсудний не визнав вини в інкримінованому йому злочині й що судовий розгляд справи по суті забезпечить право підсудного на визнання його невинуватим. Проте із зазначеним обгрунтуванням не можна погодитися, позаяк для застосування амністії вимагається згода особи, до якої вона може бути застосована, а не визнання нею вини у злочині. Що ж до можливості бути виправданим, то це є правом особи, яку звинуватили у злочині, й з огляду на факт пред'явлення обвинувачення саме ця особа, а не суд, вправі вимагати винесення щодо неї виправдувального вироку.

З урахуванням наведеного скасуванню підлягає й ухвала апеляційного суду, оскільки неправильне застосування кримінального закону не було усунуте під час апеляційного перегляду справи.

Скасування судових рішень із зазначених підстав, тягне за собою необхідність скасування рішення в частині розв'язання цивільних позовів *Особи 6* і *Особи 7* про відшкодування шкоди та ухвалення рішення про залишення цих позовів без розгляду. Відповідно до ч.2 ст.28 КПК і ч.2 ст.14 закону «Про амністію» від 19.04.2007 таке рішення не позбавляє особу, яка зазнала шкоди від злочину, вимагати її відшкодування в установленому законом порядку, і не звільняє особу, яка завдала шкоду, від обов'язку її відшкодувати.

Керуючись стст.394—396 КПК, п.2 розд.XIII «Перехідні положення» закону від 7.07.2010 «Про судоустрій і статус суддів», колегія суддів

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу засудженого *Особи 5* задовольнити.

Вирок Бориспільського міськрайонного суду Київської області від 20.05.2010 та ухвалу Апеляційного суду Київської області від 8.09.2010 щодо *Особи 5* скасувати.

Звільнити *Особу 5* від кримінальної відповідальності на підставі п.«б» ст.1 закону «Про амністію» від 19.04.2007, а справу закрити.

Цивільний позов потерпілих *Особи 6* та *Особи 7* до *Особи 5* про стягнення матеріальної та моральної шкоди — залишити без розгляду.

ОКРЕМА УХВАЛА

Розійшлися в оціночних ознаках.

Постановлення виправдувального вироку не є підставою вважати, що слідчим чи прокурором особу незаконно притягнуто до відповідальності

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

12 липня 2011 року *м.Київ*

Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України у складі:

головуючого — ВУС С.М.,
суддів: ГРИЦІВА М.І., КОРОТКИХ О.А.,
за участю прокурора САЛЕНКА І.В.,

розглянувши в судовому засіданні кримінальну справу за касаційним поданням прокурора, який брав участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції, на судові рішення щодо *Особи 5,*

ВСТАНОВИЛА:

Вироком Роменського міськрайонного суду Сумської області від 30.09.2009

Особу 5, Інформація 1, таку, що не має судимості,

за ст.166 КК виправдано за відсутністю в її діях складу злочину.

Ухвалою Апеляційного суду Сумської області від 10.12.2009 вирок залишено без зміни.

Окремою ухвалою Апеляційного суду Сумської області від 10.12.2009 було звернуто увагу прокурора Сумської області на наявність підстав для застосування необхідних заходів стосовно конкретних прокурорських працівників у зв'язку з допущенням порушень прав громадянина, пов'язаних з незаконним притягненням до кримінальної відповідальності *Особи 5*.

Досудовим слідством *Особа 5* обвинувачувалася у тому, що вона, будучи матір'ю неповнолітнього *Особи 6, Інформація 2,* не займалась його вихованням, не піклувалась про його розвиток, не стежила за здобуттям ним освіти, внаслідок чого *Особа 6* систематично не відвідував заняття у школі, не був атестований за 7 клас навчання, вчинив адміністративне правопорушення та злочин, що спричинило для її неповнолітнього сина тяжкі наслідки.

У касаційному поданні прокурор порушує питання про скасування судових рішень щодо *Особи 5* з направленням справи на додаткове розслідування у зв'язку з неправильним застосуванням кримінального закону, істотними порушеннями кримінально-процесуального закону. На думку прокурора, суд необгрунтовано виправдав *Особу 5* за ст.166 КК, оскільки її винність доведена зібраними у справі доказами, які, на думку прокурора, залишені судом поза увагою. Крім того, зазначає про необхідність скасування окремої ухвали апеляційного суду, оскільки прокурор під час розгляду справи в апеляційній інстанції висловлював свою правову позицію щодо порушень кримінально-процесуального законодавства в ході розслідування цієї кримінальної справи.

Заслухавши доповідача, думку прокурора Саленка І.В., який підтримав касаційне подання та просив скасувати судові рішення щодо *Особи 5* та окрему ухвалу апеляційного суду, перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційного подання, колегія суддів уважає, що воно підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Відповідно до вимог ч.4 ст.327 КПК виправдувальний вирок постановляється у випадках, коли не встановлено події злочину, в діянні підсудного немає складу злочину, а також коли не доведено участь підсудного у вчиненні злочину.

Згідно з ч.4 ст.334 КПК мотивувальна частина виправдувального вироку повинна містити підстави для виправдання підсудного із зазначенням мотивів, з яких суд відкидає докази обвинувачення.

Як убачається із матеріалів справи, суд належним чином проаналізував зібрані у справі органом досудового слідства докази і, дотримуючись вимог ст.334 КПК, вказав у вироку, з яких саме підстав він дійшов висновку про необхідність виправдання *Особи 5* за ст.166 КК.

Відповідно до ст.166 КК об'єктивна сторона цього злочину полягає в злісному невиконанні батьками обов'язків по догляду за дитиною, що призвело до тяжких наслідків.

За змістом цієї норми закону, кримінальна відповідальність настає у випадку, коли злісне невиконання батьками обов'язків по догляду за дитиною спричинило тяжкі наслідки. При цьому обов'язковою умовою кримінальної відповідальності батьків є те, що зазначені наслідки перебувають у причинному зв'язку з їх діяннями. Тяжкі наслідки — це оціночна ознака, яка визначається у кожному конкретному випадку.

Як убачається з матеріалів справи, орган досудового слідства на підтвердження настання тяжких наслідків послався на систематичне невідвідування *Особою 6* занять у школі, його неатестованість за 7 клас, вчинення ним адміністративних правопорушень та злочину.

Проте відповідно до об'єктивної сторони цього злочину наведені органом досудового слідства обставини не є тяжкими наслідками для неповнолітнього.

За таких обставин, проаналізувавши зібрані у справі докази в їх сукупності, суд дійшов правильного висновку про відсутність в діях *Особи 5* складу злочину, передбаченого ст.166 КК.

Суд апеляційної інстанції, розглядаючи справу щодо *Особи 5*, дотримався вимог ст.377 КПК, належним чином проаналізувавши усі доводи апеляції прокурора, поданої на вирок місцевого суду, обгрунтовано залишив вирок без зміни.

Істотних порушень вимог кримінально-процесуального закону, які були б підставою для скасування судових рішень, у справі не встановлено.

Відповідно до ст.380 КПК, апеляційний суд за наявності підстав, передбачених ст.23[2] КПК виносить окрему ухвалу, якою звертає увагу державних органів, громадських організацій або посадових осіб на встановлені по справі факти порушення закону, причини і умови, що сприяли вчиненню злочину і вимагають вжиття відповідних заходів. Окрему ухвалу може бути також винесено при виявленні судом порушень прав громадян та інших порушень закону, допущених при провадженні дізнання, досудового слідства або при розгляді справи нижчестоящим судом.

Разом із тим, як убачається зі змісту окремої ухвали, підставою для її винесення стала правова позиція прокурора, який брав участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції, щодо скасування виправдувального вироку місцевого суду та повернення справи прокуророві на додаткове розслідування, а також твердження про те, що розслідування справи провадила не уповноважена на те особа.

Однак, правова позиція прокурора, який брав участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції, не може бути підставою для винесення окремої ухвали щодо її неправильності. Даних про те, що прокурор навмисно порушила закон чи допустила недбале виконання своїх службових обов'язків немає.

Також в окремій ухвалі вказано про наявність підстави для застосування необхідних заходів відносно конкретних прокурорських працівників у зв'язку з допущенням порушень прав громадянина, пов'язаних з незаконним притягненням до кримінальної відповідальності *Особи 5*.

Проте, з урахуванням диспозиції ст.166 КК, яка передбачає кримінальну відповідальність за цим законом у разі настання тяжких наслідків, що є оціночною ознакою і її наявність чи відсутність у кожному конкретному випадку встановлюється слідчим, прокурором та судом, колегія суддів уважає, що, враховуючи конкретні обставини цієї справи, позиція, висловлена апеляційним судом в окремій ухвалі щодо порушення прав *Особи 5,* пов'язаних з незаконним притягненням її до кримінальної відповідальності, є передчасною.

Крім того, сам факт постановлення виправдувального вироку не може являтися підставою вважати, що слідчим чи прокурором особу незаконно притягнуто до кримінальної відповідальності.

За таких обставин колегія суддів приходить до висновку, що окрема ухвала апеляційного суду є необгрунтованою та підлягає скасуванню.

На підставі наведеного та керуючись стст.394—396 КПК (у редакції законів №2533-III від 21.06.2001 і №33230-IV від 12.01.2006), колегія суддів

УХВАЛИЛА:

Касаційне подання прокурора, яка брала участь у розгляді справи судом апеляційної інстанції, задовольнити частково.

Вирок Роменського міськрайонного суду Сумської області від 30.09.2009 та ухвалу Апеляційного суду Сумської області від 10.12.2009 щодо *Особи 5* залишити без зміни.

Окрему ухвалу Апеляційного суду Сумської області від 10.12.2009 скасувати.

СПІВРОБІТНИЦТВО

20 років разом!

У зв'язку з ювілеєм «ЗіБ» кожна друга реклама — 1 гривня

З нагоди 20-ліття, яке наш тижневик відзначив у червні, редакція продовжує до кінця 2012 року дію спеціальних пільгових умов для рекламного пакета.

Рекламодавці, які замовлять у виданні рекламний блок розміром не менш ніж 1/32 сторінки, отримають можливість лише за 1 грн. розмістити цей матеріал також і в наступному числі нашого тижневика.

У разі замовлення рекламної площі не менш ніж 1/4 полоси впродовж 2 тижнів на сайті «ЗіБ» (**www.zib.com.ua**) може бути розміщений банер рекламодавця. Вартість цієї послуги входить у вартість рекламного пакета.

Звертаємо увагу, що відтепер ви можете замовити також повноколірний рекламний блок, який розміщуватиметься на 1, 8, 9 та 16-ій сторінках видання.

Популяризуйтеся! Ви того варті!

Готові оригінал-макети мають відповідати таким умовам:

подаються у форматі «tif», «jpg» електронною поштою в заархівованому вигляді (обсягом до 10 Мб);

банер — 240x140 px;

фотоматеріали — не менш ніж 600 dpi.

ЗЛОВЖИВАННЯ

Податкова декларація як замах на кримінал.

Звернення з вимогою про відшкодування ПДВ та відмова ДПІ в цьому не є достатніми підставами для висновку про прямий умисел на заволодіння чужим майном

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

21 липня 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Судової палати в кримінальних справах Верховного Суду України у складі:
головуючого — ГОШОВСЬКОЇ Т.В.,
суддів: ГРИЦІВА М.І., ШАПОВАЛОВОЇ О.А.,
за участю прокурора СЕНЮК В.О.,—

розглянула в судовому засіданні кримінальну справу за касаційною скаргою прокурора, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, на вирок Бердянського міськрайонного суду Запорізької області від 29.03.2010 та ухвалу Апеляційного суду Запорізької області від 21.06.2010.

Вироком Бердянського міськрайонного суду Запорізької області від 29.03.2010 *Особу 6*, *Інформація 1*, уродженку і жительку м.Бердянська Запорізької області, громадянку України, несудиму, —

виправдано за ч.2 ст.15 і ч.3 ст.191, ч.2 ст.15 і ч.5 ст.191, ч.1 ст.366 КК у зв'язку з відсутністю в її діях складу злочину.

Ухвалою Апеляційного суду Запорізької області від 21.06.2010 цей вирок залишено без зміни.

Органами досудового слідства *Особа 6* обвинувачувалася у тому, що вона, будучи службовою особою — директором ТОВ «П.», шляхом зловживання своїм службовим становищем, а також шляхом внесення завідомо неправдивих відомостей до податкових декларацій з ПДВ відносно сум бюджетного відшкодування за період 2005—2008 років здійснила замах на заволодіння чужим майном в особливо великих розмірах, вчинений повторно, а також службове підроблення.

Зокрема, *Особа 6* з метою отримання бюджетного відшкодування ПДВ, умисно, за обставин, детально викладених у вироку, 18.04.2005, всупереч закону «Про податок на додану вартість», у податковій декларації з ПДВ за березень 2005 року задекларувала до бюджетного відшкодування суму ПДВ у розмірі 672886 грн. від придбання атракціонів. При цьому відповідно до наданих до ОДПІ первинних документів розрахунок за придбані атракціони здійснено шляхом імітування векселів на загальну суму 3641000 грн. Вказану податкову декларацію *Особа 6* подала до Бердянської ОДПІ.

Однак у період з 23 до 31.05.2005 Бердянською ОДПІ було проведено позапланову документальну перевірку правильності обчислення і повноти нарахування до бюджету ПДВ ТОВ «Парк розваг-Бердянськ» за березень 2005 року, в результаті якої було виявлено незаконність заявленого відшкодування грошових коштів з бюджету, внаслідок чого грошові кошти в сумі 672886 грн. не були перераховані на рахунок ТОВ «П.».

Також 31.07.2007 *Особа 6,* всупереч закону «Про податок на додану вартість», умисно, повторно, за наведених у вироку обставин, в податковій декларації за 2.04.2007 задекларувала до бюджетного відшкодування на розрахунковий рахунок підприємства у банку суму ПДВ у розмірі 612893 грн. та 7.08.2007 забезпечила її надання разом із заявою про повернення вказаної суми бюджетного відшкодування до Бердянської ОДПІ.

Проте у період з 14 до 24.09.2007 Бердянською ОДПІ було проведено позапланову документальну перевірку фінансово-господарської діяльності ТОВ «П.» з питань достовірності нарахування бюджетного відшкодування ПДВ за II квартал 2007 року на поточний рахунок платника, в результаті якої було виявлено незаконність заявленого відшкодування грошових коштів з бюджету України, внаслідок чого грошові кошти в сумі 612893 грн. не були перераховані на рахунок ТОВ «П.».

Крім того, *Особа 6*, достовірно знаючи, що ТОВ «П.» Бердянською ОДПІ було двічі відмовлено у бюджетному відшкодуванні ПДВ в сумі 672886 грн. і 612893 грн., відповідно, не маючи законних підстав, умисно, повторно, за обставин, викладених у вироку, втретє задекларувала в податковій декларації з ПДВ за IV квартал 2007 року суму ПДВ в розмірі 612893 грн. від суми придбання атракціонів та 5.02.2008 забезпечила надання цієї декларації разом із заявою про повернення вказаної суми бюджетного відшкодування до Бердянської ОДПІ.

Однак у період з 13 до 19.03.2008 Бердянською ОДПІ було проведено позапланову документальну перевірку фінансово-господарської діяльності ТОВ «П.» з питань достовірності нарахування бюджетного відшкодування ПДВ за IV квартал 2007 року на поточний рахунок платника, в результаті якої було виявлено незаконність заявленого відшкодування грошових коштів з бюджету України, внаслідок чого грошові кошти в сумі 612893 грн. не були перераховані на рахунок ТОВ «П.».

Крім цього, *Особа 6*, умисно, повторно, зловживаючи своїм службовим становищем, з метою незаконного отримання з державного бюджету грошових коштів у вигляді бюджетного відшкодування ПДВ, за обставин, викладених у вироку, задекларувала до бюджетного відшкодування на рахунок підприємця в банку у податкових деклараціях по ПДВ ТОВ «П.» за травень, червень, липень 2006 року суму ПДВ у розмірі 32979 грн. (у тому числі за травень — 7500 грн., за червень — 17222 грн., за липень — 8257 грн.) та, відповідно, 15.06, 18.07 і 17.08.2006 забезпечила надання цих декларацій разом із заявами про повернення вказаних сум бюджетного відшкодування до Бердянської ОДПІ.

Проте у період з 1 до 21.09.2006 Бердянською ОДПІ було проведено виїзну планову перевірку з питань дотримання вимог податкового, валютного й іншого законодавства за період з 16.08.2004 до 30.06.2006, за результатами якої було виявлено незаконність заявленого відшкодування грошових коштів з бюджету України, внаслідок чого грошові кошти в сумі 32979 грн. не були перераховані на рахунок ТОВ «П.».

Крім іншого, *Особа 6*, умисно, з метою заволодіння чужим майном, у тому числі в особливо великих розмірах, за обставин, детально викладених у вироку, внесла завідомо неправдиві дані в офіційні документи — податкові декларації з ПДВ ТОВ «П.» і платіжні доручення, зокрема:

— у податкову декларацію з ПДВ за березень 2005 року про відшкодування ПДВ в розмірі 672886 грн.;

— у податкову декларацію з ПДВ за квітень, червень і липень 2006 року про відшкодування ПДВ в розмірі 32979 грн. (у тому числі за травень — 7500 грн., за червень — 17222 грн., за липень — 8257 грн.);

— у платіжні доручення про перерахування грошових коштів ТОВ «П.» з поточного рахунку у ВАТ «Кредитпромбанк», які підтверджували факт оплати грошових коштів в сумі 3641000 грн. за поставлені за договорами атракціони в грудні 2004 року;

— у податкову декларацію з ПДВ за II квартал 2007 року про відшкодування ПДВ в розмірі 612893 грн.;

— у податкову декларацію з ПДВ за IV квартал 2007 року про відшкодування ПДВ в розмірі 612893 грн., а також засвідчила правильність цих даних особистим підписом і відтиском печатки ТОВ «П.», після чого забезпечила надання цих документів до Бердянської ОДПІ.

У касаційній скарзі прокурор, уважаючи виправдувальний вирок незаконним, просить скасувати його через невідповідність висновків суду фактичним обставинам справи та повернути справу на новий судовий розгляд. Стверджує, що при постановленні вироку судом порушено вимоги стст.323, 327 КПК, оскільки не наведено достатніх підстав для виправдання підсудної із зазначенням мотивів, з яких суд відкинув докази обвинувачення. На думку прокурора, в матеріалах справи достатньо доказів, які підтверджують винуватість *Особи 6*. Також зазначає, що ухвала апеляційного суду не відповідає вимогам ст.377 КПК.

Заслухавши доповідача, пояснення прокурора, який підтримав касаційну скаргу, думку захисника, який заперечив проти задоволення скарги прокурора, перевіривши матеріали справи і обговоривши доводи касаційної скарги прокурора, колегія суддів уважає, що вона не підлягає задоволенню з таких підстав.

Згідно з вимогами ст.323 КПК в основу вироку можуть бути покладені достовірні докази, досліджені в судовому засіданні. При постановленні вироку суд колегіально чи суддя одноособово за своїм внутрішнім переконанням, що грунтується на всебічному, повному і об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом, повинен дати остаточну оцінку доказам із точки зору їх стосовності, допустимості, достовірності й достатності для вирішення питань, зазначених у ст.324 КПК. При цьому усі сумніви щодо доведеності обвинувачення, якщо їх неможливо усунути, повинні тлумачитися на користь підсудного. Коли зібрані у справі докази не підтверджують обвинувачення і всі можливості збирання додаткових доказів вичерпані, суд зобов'язаний постановити виправдувальний вирок.

Як свідчать дані протоколу судового засідання і зміст вироку, суд при розгляді справи за обвинуваченням *Особи 6* дослідив всі обставини, які могли мати значення для прийняття рішення у справі, та повно й всебічно перевірив зібрані на досудовому слідстві докази й дав їм у сукупності належну оцінку відповідно до вимог ст.67 КПК, на що вказує наведений у вироку розгорнутий аналіз доказів, із яким погоджується і колегія суддів ВС.

Так, відповідно до пред'явленого органами досудового слідства обвинувачення, *Особа 6*, будучи директором ТОВ «П.», шляхом зловживання своїм службовим становищем, а також шляхом внесення завідомо неправдивих відомостей до податкових декларацій по ПДВ відносно сум бюджетного відшкодування в розмірі 612893 грн., за період 2005—2008 років здійснила замах на заволодіння чужим майном в особливо великих розмірах, повторно. Зокрема, 18.04.2005 в податковій декларації з ПДВ за березень 2005 року задекларувала до бюджетного відшкодування суму ПДВ у розмірі 674,1 тис. грн., у тому числі 612,9 тис. грн. від придбання атракціонів; у червні — серпні 2006 року задекларувала до бюджетного відшкодування за травень — липень 2006 року суму ПДВ у розмірі 32979 грн.; 31.07.2007 в податковій декларації за II квартал 2007 року задекларувала до бюджетного відшкодування суму ПДВ у розмірі 612893 грн.; 5.02.2008 задекларувала до бюджетного відшкодування за IV квартал 2007 року суму ПДВ у розмірі 612693 грн. та подала відповідні документи до Бердянської ОДПІ. У всіх цих випадках податкова інспекція з різних причин відмовляла ТОВ у відшкодуванні ПДВ.

Згідно з ч.3 ст.191 КК заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем полягає у незаконному оберненні чужого майна на свою користь або користь третіх осіб із використанням службовою особою свого службового становища всупереч інтересів служби. Суб'єктивна сторона цього злочину характеризується прямим умислом, корисливим мотивом та метою. Службове підроблення, передбачене ч.1 ст.366 КК, також може бути вчинене лише з прямим умислом.

Як встановив суд, і це не заперечується стороною обвинувачення, у період 2005—2008 років ТОВ «П.» уклало угоди по закупівлі атракціонів (основні фонди), а також на виконання робіт по благоустрою земельної ділянки підприємства, на якій розташований парк розваг (капітальні інвестиції), які відповідно до закону «Про податок на додану вартість» від 3.04.97 є об'єктом оподаткування, і які *Особа 6* як директор ТОВ, будучи впевнена в законності своїх дій, неодноразово вказувала в податкових деклараціях з ПДВ та в заявках на відшкодування ПДВ як підставу для бюджетного відшкодування.

Той факт, що кожного разу податкові органи з різних причин відмовляли підприємству у відшкодуванні ПДВ, проводили позапланові перевірки та виносили відповідні податкові повідомлення-рішення, свідчить про виникнення між державою з одного боку та платником податків з другого боку, відповідних правовідносин, які повинні вирішуватись у встановлений законом спосіб, а не автоматично тягнути за собою кримінальну відповідальність, про що правильно зазначено у вироку суду першої інстанції.

Цей висновок суду підтверджується також тим, що, як свідчать матеріали справи, одне з оскаржених ТОВ у суді податкових повідомлень-рішень, зокрема, від 1 жовтня 2007 року №*, і на якому грунтуються висновки органів досудового слідства, постановою Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 18 червня 2009 року повністю скасовано, а два податкових повідомлення — рішень від 22.03.2007 №** та №*** постановою Господарського суду Запорізької області від 30.01.2008 скасовані частково.

Отже, наведені рішення відповідних судових інстанцій, які набрали законної сили, підтверджують, що висновки податкових органів щодо безпідставності вимог ТОВ «П.» про бюджетне відшкодування ПДВ є помилковими та суперечать вимогам податкового законодавства і відповідно такі дані не можуть бути використані як доказ у кримінальній справі та покладені в основу обвинувального вироку.

Таким чином, проаналізувавши всі наявні в матеріалах справи докази в їх сукупності та приймаючи рішення про виправдання *Особи 6* за відсутністю в її діях інкримінованих їй органами досудового слідства злочинів, передбачених ч.5 ст.15 і ч.3 ст.191, ч.1 ст.366 КК, суд дійшов правильного висновку, що сам по собі факт звернення *Особи 6* як директора ТОВ «П.» до податкових органів з вимогою про одержання бюджетного відшкодування та відмова податкової інспекції у такому відшкодуванні, на чому фактично грунтувалось обвинувачення, не є достатньою підставою для висновку про наявність у діях *Особи 6* прямого умислу на заволодіння чужим майном та службове підроблення, а відтак і складу вказаних вище злочинів.

Будь-яких інших доказів, крім матеріалів перевірок податкової інспекції та показань осіб, які проводили ці перевірки, які б підтверджували висновки органів досудового слідства, в матеріалах справи немає і додатково стороною обвинувачення суду надані не були.

Посилання у касаційній скарзі на те, що суд повинен був направити справу на додаткове розслідування, є безпідставними та не грунтуються на вимогах закону.

З огляду на викладене суд на законних підставах постановив у справі виправдувальний вирок щодо *Особи 6* за відсутністю в її діях складу злочинів, передбачених ч.2 ст.15 і ч.3 ст.191, ч.1 ст.366 КК, належним чином умотивувавши своє рішення.

Переглядаючи справу в апеляційному порядку, апеляційний суд не допустив порушень закону і правильно прийняв рішення про залишення виправдувального вироку без зміни, а апеляції прокурора — без задоволення, навівши в ухвалі у відповідності до вимог ст.377 КПК України грунтовні мотивування з приводу доводів, наведених прокурором.

За таких обставин підстав для скасування вироку щодо *Особи 6*, як про це йдеться у касаційній скарзі, колегія суддів не вбачає.

Керуючись стст.394—395 КПК та абз.1 п.2 розд.XIII «Перехідні положення» закону від 7.07.2010 «Про судоустрій і статус суддів», колегія суддів

УХВАЛИЛА:

Касаційну скаргу прокурора залишити без задоволення, а вирок Бердянського міськрайонного суду від 29.03.2009 та ухвалу Апеляційного суду Запорізької області від 21.06.2010 щодо *Особи 6* — без зміни.

КВАЛІФІКАЦІЯ

«Загублена» повторність.

Та обставина, що у вироку не вказано однієї із ознак злочину, сама по собі не може бути визнана істотною підставою для втручання в рішення

Верховний Суд України
Іменем України
Ухвала

5 липня 2011 року **м.Київ**

Колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України у складі:
головуючого — КОРОТКЕВИЧА М.Є.,
суддів: ПРОКОПЕНКА О.Б. та ГРИЦІВА М.І.,
за участю прокурора ВЕРГІЗОВОЇ Л.А.,

розглянувши в судовому засіданні кримінальну справу за касаційною скаргою першого заступника прокурора Черкаської області на вирок Чорнобаївського районного суду Черкаської області від 18.03.2010 щодо *Особи 5* і *Особи 6*,

УСТАНОВИЛА:

Цим вироком *Особу 5*, *Інформація 1*, уродженця і мешканця *Адреса 1*, громадянина України, такого, що не має судимості,

та *Особу 6* , *Інформація 2*, уродженця м.Первомайська Миколаївської області, мешканця *Адреса 2*, громадянина України, такого, що не має судимості, засуджено за ч.3 ст.185 КК до позбавлення волі на строк 3 роки кожного.

На підставі стст.75, 104 КК *Особу 5* та *Особу 6* звільнено від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком 1 рік з покладенням обов'язків, передбачених ст.76 КК, не виїжджати за межі України на постійне проживання без дозволу кримінально-виконавчої інспекції, повідомляти кримінально-виконавчу інспекцію про зміну місця роботи, навчання та проживання, періодично з'являтися на реєстрацію в цю інспекцію.

Покладено на законних представників неповнолітніх засуджених *Особу 7* та *Особу 8* обов'язок щодо нагляду за засудженими і проведення з ними виховної роботи.

Постановлено стягнути з *Особи 5* та *Особи 6* солідарно на користь експертної установи 234 грн. 60 коп. судових витрат.

Особу 5 і *Особу 6* визнано винними у тому, що вони таємно викрали майно потерпілого *Особи 9*. З цією метою *Особа 5* сам 28 і 29.11.2009, а наступного дня за попередньою змовою в групі з *Особою 6* за *Адресою 3* прийшли до будинку потерпілого, розбили шибку у вікні й через отвір, що утворився, проникли всередину, звідки викрали належні *Особі 9* побутову техніку, системний блок та інші комплектуючі до комп'ютера на загальну суму 1670 грн.

В апеляційному порядку справа не розглядалася.

У касаційній скарзі прокурор вважає, що з урахуванням того, що порядок дослідження доказів відбувався в порядку ст.299 КПК, суд не мав права виключати з обвинувачення *Особи 5* кваліфікацію його дій за ознакою повторність. Крім того, суд не врахував ступінь вини засуджених, їх майновий стан, унаслідок чого неправильно стягнув судові витрати з них у солідарному порядку. Просить вирок скасувати, а справу направити на новий судовий розгляд.

Заслухавши доповідача, прокурора Л.Вергізову, яка підтримала касаційне подання, перевіривши матеріали справи та обговоривши доводи касаційної скарги, колегія суддів уважає, що касаційна скарга підлягає частковому задоволенню з огляду на таке.

У касаційному поданні, як видно з його змісту, прокурор не оспорює фактичні обставини події злочинів, доведеність винності засуджених у цих діяннях, кримінально-правову оцінку їх дій за ч.3 ст.185 КК. Не ставиться під сумнів у скарзі й дотримання передбаченого кримінально-процесуальним законом порядку судового розгляду справи, вид і розмір покарання, рішення суду про звільнення засуджених від відбування покарання з випробуванням.

Та обставина, що суд не вказав у вироку однієї із кваліфікуючих ознак злочину — повторності, сама по собі не може бути визнана істотною підставою для втручання у судове рішення. Ця ознака була інкримінована *Особі 5* під час досудового слідства. У судовому засіданні оголошувалася йому під час читання обвинувального висновку. Засуджений захищався від обвинувачення у крадіжці, кваліфікованої за тією ознакою, визнав свою провину у цьому діянні і не наполягав на дослідженні фактичних обставин справи. Крім того, як видно із вироку, формулюючи обвинувачення, суд виклав обставини справи таким чином, що з них, фактично, можна визначити наявність у діях засудженого *Особи 5* ознак скоєння крадіжки чужого майна повторно.

Тому доводи касаційного подання про неправильне застосування кримінального закону є необґрунтованими.

Поряд з тим слід визнати слушними твердження прокурора про неправильне обрання способу відшкодування судових витрат.

Відповідно до ст.93 КПК у разі, якщо винними у злочині визнаються декілька осіб, обов'язок відшкодування судових витрат покладається на кожного із них, ураховуючи ступінь вини та майновий стан засудженого.

Зі справи видно, що роль і ступінь участі засуджених *Особи 5* і *Особи 6* у настанні злочинного результату неоднакова: *Особа 5* двічі сам та один раз із *Особою 6* вчинив крадіжки майна *Особи 9*. Судові витрати складаються із сум, витрачених на проведення дактилоскопічної експертизи, проведеної після закінчення всіх епізодів злочинної діяльності засуджених. У справі немає даних, які б вказували на істотні відмінності між майновим станом засуджених.

Ці обставини дають підстави покласти обов'язок із відшкодування встановлених у даній справі судових витрат у різних частинах: на *Особу 5* — у розмірі 156 грн. 40 коп., на *Особу 6* — 78 грн. 20 коп. При цьому треба зазначити, що таке рішення не тягне за собою необхідності скасовувати вирок, на чому наголошується в поданні прокурора.

Керуючись стст.394—396 КПК, п.2 розд.XIII «Перехідних положень» закону від 7.07.2010 «Про судоустрій і статус суддів», колегія суддів

УХВАЛИЛА:

Касаційне подання першого заступника прокурора Черкаської області задовольнити частково.

Вирок Чорнобаївського районного суду Черкаської області від 18.03.2010 щодо *Особи 5* і *Особи 6* змінити: стягнути з *Особи 5* судові витрати в розмірі 156 грн. 40 коп., а з *Особи 6* — 78 грн. 20 коп.

У решті вирок залишити без зміни.